

Μεταναστευτική Πολιτική Στην Εε

Δρ. Δρ. Τρύφωνα Χαρ. Κοροντζή

Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό/Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Επίκουρος Καθηγητής ΑΠΘ/Πολυτεχνική Σχολή/Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης (Π.Δ. 407/1980)

Email:tmkoront@otenet.gr, korontzis.tryfon@ac.eap.gr

Περίληψη: Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται μια σφαιρική προσέγγιση της μετανάστευσης βάσει της οποίας θα αντιμετωπίζονται ζητήματα πολιτικής, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ανάπτυξης στις χώρες και περιοχές καταγωγής και διέλευσης. Τούτο απαιτεί την καταπολέμηση της φτώχειας, τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και των ευκαιριών απασχόλησης, την πρόληψη συγκρούσεων και την εδραίωση δημοκρατικών καθεστώτων καθώς και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως δε των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, των γυναικών και των παιδιών. Προς το σκοπό αυτόν, καλούνται η Ένωση καθώς και τα κράτη μέλη να συμβάλουν, στο μέτρο των αρμοδιοτήτων τους, δυνάμει των συνθηκών, σε μια μεγαλύτερη συνοχή των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της Ένωσης. Η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων με ενδιαφερόμενες τρίτες χώρες αποτελεί επίσης ένα αποφασιστικό στοιχείο για την επιτυχία μιας τέτοιας πολιτικής, προκειμένου να προαχθεί η κοινή ανάπτυξη [σημείο 11 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΤΑΜΠΕΡΕ 15 ΚΑΙ 16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1999].

Λέξεις κλειδιά: Frontex, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Τάμπερε, Ευρωπαϊκή ένωση (ΕΕ), SIS, ETIAS, Ελλάδα, Μετανάστευση, Σένγκεν

ΓΕΝΙΚΑ

Οι βασικοί κίνδυνοι και οι απειλές που συνδέονται με το έγκλημα και αντιμετωπίζει η Ευρώπη σήμερα, όπως η τρομοκρατία¹, το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, η εμπορία ανθρώπων, η σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων και η παιδική πορνογραφία, το οικονομικό έγκλημα και η διαφθορά, το λαθρεμπόριο όπλων και το διασυνοριακό έγκλημα, προσαρμόζονται ιδιαίτερα γρήγορα στις επιστημονικές και τεχνολογικές αλλαγές στην προσπάθειά τους να εκμεταλλευτούν παράνομα και να υπονομεύσουν τις αξίες και τον πλούτο των ανοικτών μας κοινωνιών².

Η έννοια της ασφάλειας περιλαμβάνει την αντιμετώπιση απειλών που προέρχονται από μη στρατιωτικές πηγές, στις οποίες περιλαμβάνεται και η μετανάστευση. Θέμα υψηλής πολιτικής³ που απασχολεί έντονα τα ΚΜ της ΕΕ ως προς τη διαχείριση του και όχι μόνο⁴, καθώς αποτελεί ζήτημα διεθνούς ασφάλειας που επηρεάζει τις πολιτικές ελέγχου των συνόρων και κατά συνέπεια αντιμετώπισης όλων των ειδών εγκλημάτων όπως εμπορίας ανθρώπων, διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, διακίνησης καπνικών προϊόντων, τρομοκρατίας κλπ.

Επιπρόσθετα η μετανάστευση αποτελεί και ζήτημα εσωτερικής ασφάλειας, καθώς η παρουσία τους συνιστά απειλή για την αγορά εργασίας, τη δημόσια τάξη και ασφάλεια⁵, τη δημόσια υγεία, την οικονομική ευημερία κλπ που οδηγεί σε συγκρούσεις σε πολλά κράτη⁶.

Σε επίπεδο ΕΕ το φαινόμενο της μετανάστευσης⁷ και η σύνδεση της με την ασφάλεια⁸ ξεκίνησε περίπου τη δεκαετία του 70 οπότε και συστήθηκε η ομάδα

³ Για το θεωρητικό πλαίσιο για την ανάλυση της υψηλής στρατηγικής βλ. ΠΛΑΤΙΑΣ ΑΘ., Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη, ΕΣΤΙΑ, Αθήνα, 2002, σ. 82 κε

⁴ Βλ. Chiara Steindler, Mapping out the institutional geography of external security in the EU European Security, Volume 24, 2015 - Issue 3.

⁵ Βλ. ΔΡΟΣΑΚΗ Α., Μορφές Συνεργασίας και Πολιτικές για την Τήρηση της Δημόσιας Τάξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, ΜΠΣ "Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και Διακυβέρνηση", Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2018.

⁶ Βλ. Vihar Georgiev, Towards a common European border security policy, European Security, Volume 19, 2010 - Issue 2.

⁷ Βλ. Pinja Lehtonen & Pami Aalto, Smart and secure borders through automated border control systems in the EU? The views of political stakeholders in the Member States, European Security, Volume 26, 2017 - Issue 2.

⁸ Βλ. ΜΠΕΛΛΟΥ Φ., Η αντιμετώπιση του πλέγματος εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης, σ. 327 κε στο «Εξελίξεις και Προκλήσεις στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΥΡΥΓΕΝΗ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΔΡΑΣ JEAN MONNET ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη, 2015.

¹ Βλ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ Ε.-ΚΑΣΤΑΝΙΔΟΥ, Ο ορισμός της τρομοκρατίας, ΠοινΔικ 2002, σ. 91 κε.

² Βλ. Σχέδιο στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Προς ένα ευρωπαϊκό πρότυπο ασφαλείας, 2010, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://www.consilium.europa.eu/media/30737/qc3010313e1c.pdf>.

TREVI⁹, σταδιακά μέσω της εξέλιξης των συνθηκών δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση, φτάνοντας στην εποχή μας όπου έχει αναδειχθεί σε κυρίαρχο ζήτημα μεταξύ των ΚΜ.

Η υπογραφή της Συμφωνίας Σένγκεν με την οποία καθιερώθηκε η ελεύθερη κυκλοφορία στο εσωτερικό της ΕΕ, οδήγησε στην αύξηση των συννοριακών εγκλημάτων δίνοντας τους πλέον χαρακτήρα διασυννοριακό και κύρια στην αύξηση της παράνομης μετανάστευσης η οποία εξελίχθηκε στο κύριο θέμα ασφάλειας για την ΕΕ. Σε αυτό συνέβαλαν και μία σειρά άλλων παραγόντων όπως οι εμφύλιες συρράξεις στα Βαλκάνια τη δεκαετία του 90, η αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων στις αρχές του 21^{ου} αιώνα στις ΗΠΑ (2001), Μαδρίτη (2004) και Λονδίνο (2005) που οδήγησε στην έννοια της ασφαλειοποίησης¹⁰, η αυξανόμενη πίεση μεταναστευτικών ροών την περίοδο 2005-2010 στα Ισπανικά σύνορα, τη Λαμπεντούζα, Μάλτα που ενίσχυσε τις ανησυχίες για τη φύλαξη και προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Άλλωστε δεν είναι συμπτωματικό το γεγονός της ίδρυσης του Frontex το 2004. Επίσης την ίδια περίοδο υπάρχει και η «Αραβική Άνοιξη» που επίσης δημιούργησε προσφυγικές ροές¹¹.

Τα ΚΜ της ΕΕ έχοντας λάβει υπόψη τους όλα τα παραπάνω φαινόμενα υιοθέτησαν πολιτικές¹² που στηρίζονταν στην αυστηριοποίηση των πολιτικών υποδοχής, στην ποινικοποίηση της πολιτικής μετανάστευσης και στην «επανασυριοποίηση»¹³.

⁹ Βλ. Tony Bunyan, Trevi, Europol and the European, in Statewatching the new Europe, 1993/1, διαθέσιμο στον ιστότοπο

<https://www.statewatch.org/media/documents/news/handbook-trevi.pdf>.

¹⁰ Βλ. Dimitris Skleparis, (In)securitization and illiberal practices on the fringe of the EU. European Security, Volume 25, 2016 - Issue 1. Η συγκεκριμένη διαδικασία της ασφαλειοποίησης περιγράφει πως θέματα καθημερινής πολιτικής εξελίσσονται σε ζητήματα ασφαλείας και πως μία επείγουσα κατάσταση δικαιολογεί τη χρήση εξαιρετικών μέτρων για την αντιμετώπισή του (Σχολή Κοπεγχάγης). Βλ. περαιτέρω ΤΖΙΦΑΚΗΣ Ν., Η κατασκευή της ασφάλειας στις διεθνείς σχέσεις, Αγορά Χωρίς Σύνορα, τόμος 10 (1), 2004, σ. 91 κε.

¹¹ Βλ. ΠΟΥΛΟΥΛΗ Μ., Η διαχείριση της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα και την Ευρώπη, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Γενικό Τμήμα, ΠΜΣ "Δημόσια Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση", Λάρισα, 2020.

¹² Βλ. ΠΕΡΡΑΚΗΣ Σ., (επιμ.), Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της ΕΕ. Από το Τάμπερε στη Χάγη και επέκεινα, Αντ. Σάκκουλα, 2007.

¹³ Βλ. T. HAMMAMBERG, Criminalization of Migration in Europe: Human Rights Implications, Council of Europe for Human Rights, CommDH/Issue Paper 2010/1, Strasbourg, 4 February 2010, A. PETER, The Re-bordering of America after 11 September, The Brown Journal of World Affairs, vol. VIII, issue 2, winter 2002, p. 195-202,

1.Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΦΥΛΑΞΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

α.- Από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη στη συνθήκη του Μάαστριχτ

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη που συμφωνήθηκε το 1986 αποτελεί σταθμό στη διακυβερνητική αυτή συνεργασία. Στο άρθρο 8Α - η αρίθμηση του οποίου μεταβλήθηκε σε 7Α από τη συνθήκη του Μάαστριχτ και σε άρθρο 14 από τη συνθήκη του Άμστερνταμ - προβλέπεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας η θέσπιση ενιαίας αγοράς που βασίζεται σε τέσσερις θεμελιώδεις αρχές: την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων, των υπηρεσιών και των προσώπων.

Η ιδέα της ελεύθερης κυκλοφορίας όλων των προσώπων - ευρωπαίων πολιτών και υπηκόων τρίτων χωρών - η οποία συνεπάγεται την κατάργηση των συνόρων στα σύνορα είναι πιο δύσκολο να τεθεί σε εφαρμογή λόγω της επιφυλακτικής στάσης ορισμένων κρατών. Παράλληλα, αναπτύσσεται η ιδέα ότι η ελεύθερη αυτή κυκλοφορία των προσώπων πρέπει να συνοδεύεται από μέτρα αποκαλούμενα «αντισταθμιστικά» που συνίστανται στην ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα και στη χάραξη ευρωπαϊκής πολιτικής για το άσυλο και τη μετανάστευση.

Μετά την έκδοση της Ενιαίας Πράξης, τα κράτη μέλη δημιουργούν νέες ομάδες εργασίας, πάντα εκτός του κοινοτικού πλαισίου, σε συνάρτηση με τις ανάγκες τους· τέτοιες ομάδες είναι η ad hoc ομάδα για τη μετανάστευση το 1986, η επιτροπή για την

D. VAN DIJCK, Is the EU policy on illegal immigration securitized? Yes Of Course! A study into the dynamics of institutionalized securitization, paper to be presented at the 3rd Pan-European Conference on EU Politics, Istanbul, 21-23 September 2006, J. HUYSMANS, The European Union and the Securitization of Migration, Journal of Common Market Studies, vol. 38, no. 5, December 2000, p. 751-777, R. BERMEJO, Migration and Security in the EU: Back to Fortress Europe?, Journal of Contemporary European Research, 5 (2), 2009, p. 207-224, C. BOSWELL, Migration Control in Europe After 9/11: Explaining the Absence of Securitization, JCMS, vol. 35, no. 3, 2007, p. 589-610.

καταπολέμηση των ναρκωτικών (CELAD)¹⁴ το 1989 και η ομάδα αμοιβαίας συνδρομής (GAM)¹⁵.

Λόγω των δυσκολιών προώθησης της ελεύθερης κυκλοφορίας των ατόμων και της συνεργασίας σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Γαλλία, η Γερμανία και οι χώρες του Μπενελούξ υπέγραψαν σχετική συμφωνία το 1985 στο Σένγκεν, η οποία συμπληρώθηκε από σύμβαση εφαρμογής το 1990¹⁶. Οι συμφωνίες αυτές είχαν ως στόχο τη διευκόλυνση της κατάρτησης των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα, αναπτύσσοντας παράλληλα τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα καθώς και την εναρμόνιση των μέτρων σε θέματα θεωρήσεων εισόδου, ασύλου, αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας.

β.- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Tampere

¹⁴ Βλ. COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES COM(91) 463 final Brussels, 27 January 1992 Διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51991PC0463&from=EL> και Martin Elvins, Department of Politics University of Dundee, UK, Anti-Drugs Policies of the European Union Transnational Decision-making and the Politics of Expertise, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://link.springer.com/content/pdf/bfm%3A978-0-230-00616-4%2F1.pdf>.

¹⁵ The Global Approach to Migration (GAM) was first defined by the European Council in December 2005 (COM(2007) 247) and further developed in 2007 and 2008. It has constituted the framework for the cooperation of the EU with third countries in the area of migration and asylum. The Stockholm Programme adopted in 2009 also acknowledged the importance of consolidating, strengthening and implementing the GAM.

¹⁶ Περί Συμφωνίας Schengen βλ. Σήμερα ο χώρος Σένγκεν αποτελείται από 26 ευρωπαϊκές χώρες (22 από τις οποίες είναι κράτη μέλη της ΕΕ): Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Γερμανία, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία, Φινλανδία και Σουηδία, μαζί με την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία. Η Βουλγαρία, η Κροατία, η Κύπρος, η Ιρλανδία, η Ρουμανία είναι τα κράτη μέλη της ΕΕ που δεν ανήκουν, ή δεν ανήκουν ακόμη στο χώρο Σένγκεν.

Για το νομικό πλαίσιο του χώρου Σένγκεν, βλ. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2016/399 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 9ης Μαρτίου 2016 περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) [κωδικοποιημένο κείμενο].

Βλ. επίσης ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Εμμανουέλα-Ρεβέκκα, Το Σύστημα Σένγκεν και η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την έκδοση βίζας, σ. 341-358, στο «Εξελίξεις και Προκλήσεις στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΥΡΥΓΕΝΗ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΔΡΑΣ JEAN MONNET ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Αφιερωμένη στη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, η σύνοδος κορυφής του Τάμπερε έκρινε ότι η σπουδαιότητα της καθιέρωσης του χώρου αυτού ήταν ίση με εκείνη της δημιουργίας της εσωτερικής αγοράς. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων ζήτησαν επίσης από την Επιτροπή να εκπονήσει έναν πίνακα ελέγχου («scoreboard») για την κατάρτιση καταλόγου όλων των μέτρων που πρέπει να ληφθούν εντός των προσεχών πέντε ετών, καθώς και για να διευκολυνθεί η παρακολούθηση των μέτρων αυτών. Στόχος ήταν να αναπτυχθεί μια ΕΕ ανοικτή και ασφαλής, προσκολλημένη στις υποχρεώσεις της Σύμβασης της Γενεύης όσον αφορά το δικαίωμα ασύλου και τα δικαιώματα του ανθρώπου, καθώς και να διευκολυνθεί η πρόσβαση των ευρωπαίων πολιτών στη δικαιοσύνη σε όλο το έδαφος της ΕΕ¹⁷.

Ειδικότερα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο¹⁸ αποφάσισε να αντιμετωπίσει στην πηγή της την παράνομη μετανάστευση και δη την καταπολέμηση εκείνων που ενέχονται στην εμπορία ανθρώπων και την οικονομική εκμετάλλευση των μεταναστών. Προέτρεψε να θεσπισθεί νομοθεσία που να προβλέπει αυστηρές κυρώσεις εναντίον αυτού του σοβαρού εγκλήματος μέχρι το τέλος του 2000 με βάση πρόταση της Επιτροπής.

Επίσης διατύπωσε ότι τα ΚΜ μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα πρέπει να κατευθύνουν τις προσπάθειές τους στην ανίχνευση και την εξάρθρωση των ενεχόμενων εγκληματικών δικτύων, διασφαλίζοντας τα δικαιώματα των θυμάτων των δραστηριοτήτων αυτών οφείλουν με ιδιαίτερη έμφαση στα προβλήματα των γυναικών και των παιδιών¹⁹.

γ.-Η Συνθήκη του Άμστερνταμ

Η συνθήκη του Άμστερνταμ τροποποιεί τη συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων δημιουργώντας ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης με ευρύτερες και πιο συγκεκριμένες φιλοδοξίες, με μεθόδους πιο αποτελεσματικές, πιο δημοκρατικές και με ένα πιο ισορροπημένο ρόλο των θεσμικών οργάνων. Ο επιδιωκόμενος στόχος είναι να επιτευχθεί κατά τα πέντε προσεχή έτη η ελεύθερη κυκλοφορία των

¹⁷ Βλ. αναλυτικά «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΤΑΜΠΕΡΕ 15 ΚΑΙ 16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1999» διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://www.consilium.europa.eu/media/21052/91400.pdf>.

¹⁸ Βλ. Κεφ IV:ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΟΩΝ στο «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΤΑΜΠΕΡΕ 15 ΚΑΙ 16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1999».

¹⁹ Βλ. ΑΝΑΓΝΟΥ Μ., Ευρωπαϊκά σύνορα, μετανάστευση & ασφάλεια: Προκλήσεις για την ΕΕ και την Ελλάδα, σ. 257 κε, στο Εξελίξεις και Προκλήσεις στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΥΡΥΓΕΝΗ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΔΡΑΣ JEAN MONNET ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη, 2015.

υπηκόων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και των υπηκόων τρίτων χωρών επί του εδάφους της Ένωσης, διασφαλίζοντας παράλληλα την ασφάλεια όλων των προσώπων με την καταπολέμηση κάθε μορφής οργανωμένου εγκλήματος (εμπορία ανθρώπων, σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών, παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, όπλων, αυτοκινήτων, δωροδοκία, απάτη) καθώς και της τρομοκρατίας.

Τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος που καθορίζονται από τη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναπτύσσονται και υπάγονται σε δύο κατηγορίες: Ένας νέος τίτλος της συνθήκης ΕΚ «Θεωρήσεις εισόδου, άσυλο, μετανάστευση και άλλες πολιτικές που συνδέονται με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων» περιλαμβάνει τα μέτρα που αφορούν τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, το άσυλο, τη μετανάστευση και την δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις.

Οι τομείς αυτοί υπάγονται λοιπόν στον πρώτο πυλώνα και στα κοινοτικά νομικά μέσα: οδηγία, κανονισμός, απόφαση, σύσταση και γνώμη. Ωστόσο, η εν λόγω «κοινοτικοποίηση» εφαρμόζεται μερικώς κατά τα πρώτα πέντε έτη από τη θέση σε ισχύ της συνθήκης του Άμστερνταμ καθόσον, όπως και στο παρελθόν, η Επιτροπή μοιράζεται το δικαίωμα πρωτοβουλίας με τα κράτη μέλη, οι αποφάσεις του Συμβουλίου λαμβάνονται ομόφωνα και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν συμμετέχει άμεσα στη λήψη των αποφάσεων (ζητείται απλά η γνώμη του).

Στον αναδιαρθρωμένο τρίτο πυλώνα παραμένουν η αστυνομική και δικαστική συνεργασία²⁰ σε ποινικές υποθέσεις επί των οποίων η συνθήκη του Άμστερνταμ προσθέτει την πρόληψη και την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Όσον αφορά τη λήψη των αποφάσεων έχουν επέλθει ορισμένες αλλαγές. Επισημαίνεται χαρακτηριστικά η υποκατάσταση της κοινής δράσης από την απόφαση πλαίσιο και την απόφαση, νομικά μέσα που προσεγγίζουν ως προς το πνεύμα τους την οδηγία και τα μέτρα εφαρμογής της. Επιπλέον, κάθε σύμβαση μπορεί στο εξής να τεθεί σε ισχύ μετά την κύρωσή της από το ήμισυ των κρατών μελών που την έχουν υπογράψει, γεγονός που επιταχύνει τη διαδικασία (άρθρο 34 της συνθήκης ΕΕ). Η Επιτροπή διαθέτει, από κοινού με τα κράτη μέλη, δικαίωμα πρωτοβουλίας που καλύπτει όλους τους τομείς του τρίτου πυλώνα και διευκρινίζονται οι όροι διαβούλευσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου²¹.

Ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης επιτρέπει επίσης την ενσωμάτωση των συμφωνιών του Σένγκεν στο πλαίσιο της Ένωσης καθόσον τα

μέτρα που λήφθηκαν στη βάση αυτή προστίθενται στο κεκτημένο της ΕΕ είτε στον τίτλο IV της συνθήκης ΕΚ, είτε στον τίτλο VI της συνθήκης ΕΕ σύμφωνα με απόφαση που λήφθηκε από το Συμβούλιο Υπουργών. Όλες οι πρωτοβουλίες στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων εξαρτώνται στο εξής από την ΕΕ γεγονός που διευκολύνει τη χάραξη πολιτικών χαρακτηριζόμενων από συνοχή στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Για να αποφευχθεί η επανάληψη μιας αποκλειστικής διακυβερνητικής συνεργασίας στο πρότυπο του Σένγκεν, η συνθήκη του Άμστερνταμ προβλέπει στο τίτλο VI της συνθήκης ΕΕ τη δυνατότητα ανάπτυξης στενότερης συνεργασίας στο πλαίσιο της ΕΕ για τα κράτη μέλη που επιθυμούν να προχωρήσουν περαιτέρω τη συνεργασία τους.

Το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και η Δανία επεσήμαναν με διάφορα πρωτόκολλα στη συνθήκη του Άμστερνταμ την πρόθεσή τους να μην συμμετάσχουν, σε διαφορετικούς βαθμούς, σε όλα τα μέτρα που λαμβάνονται στα πλαίσια του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια των ετών 2000 και 2001, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία ζήτησαν να συμμετέχουν σε ορισμένες διατάξεις του κεκτημένου του Σένγκεν και λήφθηκε θετική απόφαση του Συμβουλίου και στις δύο περιπτώσεις²².

δ.-Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης (2002)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης έδωσε έμφαση στην ανάγκη να επιταχυνθεί η εφαρμογή όλων των πτυχών του προγράμματος που συμφωνήθηκε στο Τάμπερε, ιδίως σε θέματα που άπτονται της διαμόρφωσης μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής για το άσυλο και τη μετανάστευση. Οι εκπρόσωποι των κρατών της ΕΕ υπογράμμισαν ότι θα πρέπει να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες της ΕΕ για την καταπολέμηση της αντικανονικής μετανάστευσης, καθώς και ότι θα πρέπει να δημιουργηθεί μία ευθεία προσέγγιση του προβλήματος. Τόνισαν, τέλος, ότι η δράση της ΕΕ στο χώρο της μετανάστευσης πρέπει να βασίζεται, μεταξύ άλλων, στις εξής αρχές:

- Η θεμιτή φιλοδοξία των μεταναστών για μια καλύτερη ζωή πρέπει να εναρμονίζεται με τη δυνατότητα υποδοχής της ΕΕ και των κρατών μελών της, ενώ η μετανάστευση πρέπει να λαμβάνει χώρα πάντα στο πλαίσιο της νομιμότητας
- Ενσωμάτωση των νόμιμων μεταναστών στην ΕΕ σημαίνει αναγνώριση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που πηγάζουν από τα θεμελιώδη δικαιώματα που είναι αναγνωρισμένα στην ΕΕ.

ε.-Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης (2003)

²² Βλ. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ Π., Η Συνθήκη του Άμστερνταμ, Νέο Πρότυπο Ολοκλήρωσης ή σύμπτωμα "από-ολοκλήρωσης; εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1998.

²⁰ Βλ. ΚΑΔΟΓΛΟΥ Ν., Αστυνομική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή ένωση, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, ΠΜΣ "Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Διακυβέρνηση", Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα, 2019.

²¹ Βλ. ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ Π., ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ, ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ, Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα 1999.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης αναγνώρισε ότι, δεδομένης της ύψιστης πολιτικής προτεραιότητας που αποδίδεται στη μετανάστευση, υπήρχε σαφής ανάγκη για πιο συγκροτημένη πολιτική της ΕΕ, η οποία να καλύπτει όλο το φάσμα των σχέσεων με τις τρίτες χώρες και στην οποία να συμπεριλαμβάνεται η ταχεία σύναψη συμφωνιών επαναπατρισμού με βασικές τρίτες χώρες καταγωγής, καθώς και η προώθηση μιας μεγαλύτερης συνεργασίας με αυτές, θεωρούμενης ως αμφίδρομη διαδικασίας για την καταπολέμηση της αντικανονικής μετανάστευσης και τη διερεύνηση νόμιμων μεταναστευτικών οδών.

Στο πλαίσιο αυτό, κρίθηκε ότι πρέπει να εξεταστεί και να τύχει μεγαλύτερης επιμέλειας και το ζήτημα της ομαλής ένταξης των νόμιμων μεταναστών στις κοινωνίες της ΕΕ.

Τέλος, αποφασίστηκε ότι τα χρηματοδοτικά μέσα που επρόκειτο να διατεθούν για τα έτη 2004-2006 θα έπρεπε να επανεξεταστούν προσεκτικά, λαμβανομένου δε υπόψη του γενικού πλαισίου και της ανάγκης δημοσιονομικής πειθαρχίας, και οι μετά το 2006 δημοσιονομικές προοπτικές θα έπρεπε να αντικατοπτρίζουν αυτήν την πολιτική προτεραιότητα της Κοινότητας.

Εν όψει των παραπάνω το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή:

- να εκπονήσει τις ενδεδειγμένες προτάσεις με πρώτο αντικείμενο τις θεωρήσεις, σεβόμενη πλήρως το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα για την εισαγωγή του Συστήματος Πληροφοριών του Σένγκεν II,

- να εξετάσει σε εύθετο χρόνο την ανάγκη δημιουργίας νέων θεσμικών μηχανισμών, συμπεριλαμβανομένης και της πιθανής δημιουργίας μιας κοινοτικής επιχειρησιακής δομής, προκειμένου να ενισχυθεί η επιχειρησιακή συνεργασία για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων,

- να εξετάσει όλες τις πτυχές που σχετίζονται με τη θέσπιση ενός ειδικού κοινοτικού χρηματοδοτικού μέσου για να υποστηριχθούν όλες οι προτεραιότητες που θέτει το Πρόγραμμα Δράσης για την Επιστροφή των Μεταναστών.

Στο πλαίσιο δε της ενσωμάτωσης των μεταναστευτικών ζητημάτων στις σχέσεις της ΕΕ με τρίτες χώρες, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διαβεβαίωσε ότι ο διάλογος και οι δράσεις της ΕΕ με τις τρίτες χώρες στον τομέα της μετανάστευσης θα πρέπει να αποτελέσουν τμήμα μιας ολοκληρωμένης, συνολικής και ισορροπημένης αντιμετώπισης, η οποία θα διαφοροποιείται ανάλογα με την υφιστάμενη κατάσταση στις διάφορες περιοχές και την κάθε επιμέρους χώρα-εταίρο²³.

²³ Βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες 1-10-2003, (OR, en), ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, 19 ΚΑΙ 20 ΙΟΥΝΙΟΥ 2003, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ, διαθέσιμο στον

στ.-Το πρόγραμμα της Χάγης (2004)

Το εν λόγω πρόγραμμα συνέχισε επάνω στο πρόγραμμα του Tampere, χαρτογραφώντας την ανάπτυξη μιας "δεύτερης γενεάς" μέτρων με σκοπό να ενισχύσουν τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων γενικά. Το 2005, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε σχετικά με μια γενικότερη προσέγγιση αναφορικά με την μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης των νότιων θαλάσσιων εξωτερικών συνόρων και του καθορισμού ενός συνόλου μέτρων προτεραιότητας που πρέπει να εφαρμοστούν πριν από το τέλος του 2006²⁴.

Η πίεση της παράνομης μετανάστευσης στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είχε παρατηρηθεί τα τελευταία δύο χρόνια και στην ατλαντική περιοχή της Μεσογείου, είχε φθάσει σε έναν πρωτοφανές υψηλό επίπεδο, απαιτώντας την άμεση και αποφασιστική δράση και σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να προστατευθεί το σύστημα του Schengen και να αποφευχθούν περιστατικά παράνομων μεταναστών που πεθαίνουν στην προσπάθεια να φθάσουν στις ακτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁵.

ζ.-Το πρόγραμμα της Στοκχόλμης και η νέα αρχιτεκτονική ασφάλειας

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα διαφοροποιείται από το πρόγραμμα της Χάγης καθώς σηματοδοτεί στροφή από τη ασφάλεια στην προώθηση «της Ευρώπης των πολιτών»²⁶. Προτείνει τη συμπόρευση των αρχών της ελευθερίας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων με την ασφάλεια για την αντιμετώπιση των διασυνοριακών προβλημάτων.

Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης το οποίο αντικαθιστά τα αντίστοιχα του Τάμπερε και της Χάγης υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Βρυξέλλες, 10-11.12.2009). Υπό το φως και της θέσεως σε ισχύ, από 1ης Δεκεμβρίου 2009, της Συνθήκης της Λισαβόνας, που επιφέρει σημαντικές τροποποιήσεις στις διατάξεις για το χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης (Τίτλος V Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης καθορίζει το πλαίσιο της αστυνομικής και τελωνειακής συνεργασίας, των υπηρεσιών διάσωσης, της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και ποινικές υποθέσεις, της πολιτικής για το άσυλο, τη μετανάστευση και τις θεωρήσεις, για την περίοδο από το 2010 έως το 2014.

ιστότοπο

<https://www.consilium.europa.eu/media/20840/76288.pdf>.

²⁴ Βλ. (ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ) ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (2005/C53/01), Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, C53/3-2005.

²⁵ Βλ. ΑΝΑΓΝΟΥ Μ., ό.π., Ευρωπαϊκά σύνορα, μετανάστευση & ασφάλεια: Προκλήσεις για την ΕΕ και την Ελλάδα, παραπ. 102, σ. 261-262

²⁶ Βλ. COM (2009) 262 τελικό, Βρυξέλλες, 10-06-2009.

Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης έθεσε τις εξής προτεραιότητες: προώθηση των δικαιωμάτων των πολιτών της Ευρώπης, βελτίωση της καθημερινότητας, προστασία των πολιτών, πρόσβαση στον ευρωπαϊκό χώρο, αλληλεγγύη και εταιρική σχέση σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου καθώς και η εξωτερική διάσταση του τομέα Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης²⁷.

Αναφορικά με την προστασία των πολιτών της Ευρώπης, δίνεται έμφαση στον καθορισμό συνολικής στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ, η παρακολούθηση και εφαρμογή της οποίας θα πρέπει να καταστεί ένα από τα κύρια καθήκοντα της Επιτροπής Εσωτερικής Ασφάλειας (ΕΕΑ). Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης υπογραμμίζει την ανάγκη δημιουργίας ευρωπαϊκής παιδείας επιβολής του δικαίου, ενίσχυσης του έργου του Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας, αντιμετώπισης θεμάτων «Δημοσίας Τάξης» και διαμόρφωσης μίας ενοποιημένης πολιτικής κατά της εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, δίδεται έμφαση στη βελτίωση του επιπέδου συνεργασίας των αστυνομικών και δικαστικών αρχών των ΚΜ (EUROPOL και EUROJUST), στην καλύτερη αξιοποίηση του EUCPN (Ευρωπαϊκού Δικτύου Πρόληψης Εγκληματικότητας), της CEPOL (Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία) και του SitCen (Κέντρο Διαχείρισης Κρίσεων) καθώς και στην εφαρμογή του ECRIS (Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου). Ειδική αναφορά δε, γίνεται και στη λήψη μέτρων κατά της παιδικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης, του ηλεκτρονικού και οικονομικού εγκλήματος, των ναρκωτικών και της τρομοκρατίας²⁸.

η-Η διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ

«Η πολιτική διαχείρισης των συνόρων της ΕΕ που έχει νομική βάση το άρθρο 3 παρ. 2, 67 και 77 της ΣΕΕ, αναγκάστηκε να προσαρμοστεί σε σημαντικές εξελίξεις, όπως η άνευ προηγουμένου άφιξη προσφύγων και παράνομων μεταναστών, και, από τα μέσα του 2015, έγιναν εμφανείς διάφορες αδυναμίες στις πολιτικές της ΕΕ για τα εξωτερικά σύνορα και τη μετανάστευση. Οι προκλήσεις που συνδέονται με την αύξηση των μικτών μεταναστευτικών ροών στην ΕΕ, η

πανδημία COVID-19 και οι ανησυχίες για την ασφάλεια, πυροδότησαν μια νέα περίοδο δραστηριότητας στον τομέα της προστασίας των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, που έχει επίσης αντίκτυπο στα εσωτερικά της σύνορα.

Ένας ενιαίος χώρος χωρίς ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα - ο χώρος Σένγκεν - προϋποθέτει και μια κοινή πολιτική όσον αφορά τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων. Το άρθρο 3 παράγραφος 2 της ΣΕΕ προβλέπει την επιβολή «κατάλληλων μέτρων όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα». Η ΕΕ επιδιώκει, συνεπώς, να θεσπίσει κοινά πρότυπα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά της σύνορα και να θέσει σταδιακά σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο σύστημα για τη διαχείριση των συνόρων αυτών.

Το πρώτο βήμα προς μία πολιτική κοινής διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων έγινε στις 14 Ιουνίου 1985, όταν πέντε εκ των τότε δέκα κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας υπέγραψαν μια διεθνή συμφωνία, τη λεγόμενη Συμφωνία του Σένγκεν που συμπληρώθηκε πέντε χρόνια αργότερα με τη Σύμβαση εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν²⁹. Ο χώρος Σένγκεν, δηλαδή μια ζώνη χωρίς εσωτερικά σύνορα που εγκαθιδρύθηκε από το κεκτημένο Σένγκεν (όπως είναι συνολικά γνωστές οι συμφωνίες και ρυθμίσεις), περιλαμβάνει σήμερα 26 ευρωπαϊκές χώρες³⁰.

Α. Το κεκτημένο Σένγκεν για τα εξωτερικά σύνορα

Το σημερινό κεκτημένο Σένγκεν³¹ για τα εξωτερικά σύνορα βασίζεται στο αρχικό κεκτημένο που ενσωματώθηκε στην έννομη τάξη της ΕΕ με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Οι κανόνες του περιλαμβάνονται σε ένα ευρύ φάσμα μέτρων, τα οποία μπορούν χονδρικά να διαιρεθούν σε πέντε θέματα:

1. Ο Κώδικας συνόρων του Σένγκεν

Ο Κώδικας Συνόρων του Σένγκεν³² αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα της διαχείρισης των εξωτερικών

²⁷ Βλ. IV (Πληροφορίες) Πληροφορίες προερχόμενες από τα θεσμικά όργανα, τα λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗΣ – ΜΙΑ ΑΝΟΙΚΤΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΗΣ ΕΥΡΩΠΗ ΠΟΥ ΕΞΥΠΗΡΕΤΕΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ (2010/C115/01), C115, 4-5-2010, διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:115:0001:0038:el:PDF>.

²⁸ Βλ. Πρόγραμμα της Στοκχόλμης (2010 - 2014), διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://www.mfa.gr/brussels/monimi-antiprosopieia-ee/ellada-sten-ee/europaikos-khoros-dikaiousunes-eleutherias-kai-asphaleia.html?page=3>.

²⁹ Σύμβαση εφαρμογής της 19ης Ιουνίου 1990 της συμφωνίας του Σένγκεν, της 14ης Ιουνίου 1985, μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, ΕΕ L 239 της 22.9.2000, σ. 19.

³⁰ Οι χώρες δεν περιλαμβάνουν τα κράτη μέλη της ΕΕ, Κύπρο, Ιρλανδία, Κροατία, Βουλγαρία και Ρουμανία. Ωστόσο, ο χώρος Σένγκεν περιλαμβάνει τέσσερα κράτη- μη μέλη της ΕΕ: την Ισλανδία, την Ελβετία, τη Νορβηγία και το Λιχτενστάιν. Η Δανία έχει δυνατότητα εξαίρεσης από τον Τίτλο V της ΣΛΕΕ (Πρωτόκολλο 22), αλλά συμμετέχει σε διακυβερνητική βάση.

³¹ Βλ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ Κ., Το Σύστημα Πληροφοριών Schengen, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2008.

³² Κανονισμός (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016,

συνόρων. Θεσπίζει κανόνες σχετικά με τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων καθώς και όρους που διέπουν την προσωρινή επαναφορά ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα. Υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διεξάγουν συστηματικούς ελέγχους, με χρήση οικείων βάσεων δεδομένων, όλων των προσώπων, περιλαμβανομένων εκείνων που απολαύουν του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης (δηλαδή πολίτες της ΕΕ και μέλη της οικογένειάς τους που δεν είναι πολίτες της ΕΕ), όταν διέρχονται τα εξωτερικά σύνορα. Οι βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιούνται για τους ελέγχους περιλαμβάνουν το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) και τη βάση δεδομένων της Ιντερπόλ για κλαπέντα και απολεσθέντα ταξιδιωτικά έγγραφα (SLTD). Οι υποχρεώσεις αυτές ισχύουν σε όλα τα εξωτερικά σύνορα (εναέρια, θαλάσσια και χερσαία), τόσο για την είσοδο όσο και για την έξοδο. Ο μηχανισμός αξιολόγησης Σένγκεν, κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1053/2013 του Συμβουλίου³³, τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο 2014 και θέσπισε πενταετές πολυετές πρόγραμμα αξιολόγησης για την περίοδο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2019. Σκοπός του μηχανισμού αυτού ήταν να εξετάσει όλες τις συνιστώσες του κεκτημένου του Σένγκεν, μεταξύ άλλων επανεξετάζοντας και αξιολογώντας τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη διενεργούν ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, καθώς και όλους τους σχετικούς νόμους και διαδικασίες. Ο μηχανισμός δίνει ιδιαίτερη προσοχή στον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Οι αξιολογήσεις μπορούν επίσης να καλύπτουν συναφή μέτρα που αφορούν τα εξωτερικά σύνορα, την πολιτική θεωρήσεων, την αστυνομική και δικαστική συνεργασία (για ποινικά θέματα), το SIS και την προστασία των δεδομένων.

2. Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS)

Το SIS είναι ένα σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών και βάσης δεδομένων που βοηθά στη διατήρηση της διεθνούς ασφάλειας στον χώρο Σένγκεν, όπου δεν υφίστανται συνοριακοί έλεγχοι. Πρόκειται για το ευρύτερα χρησιμοποιούμενο, αλλά και το αποδοτικότερο σύστημα ΤΠ της ΕΕ στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (ΧΕΑΔ). Οι

περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν), ΕΕ L 77 23.3.2016, σ. 1, όπως τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/458 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2017, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2016/399 όσον αφορά την ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα με χρήση οικείων βάσεων δεδομένων, ΕΕ L 74 της 18.3.2017, σ. 1.

³³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1053/2013 του Συμβουλίου, της 7ης Οκτωβρίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση ενός μηχανισμού αξιολόγησης και παρακολούθησης για την επαλήθευση της εφαρμογής του κεκτημένου Σένγκεν και την κατάργηση της απόφασης της εκτελεστικής επιτροπής της 16ης Σεπτεμβρίου 1998 σχετικά με τη σύσταση της μόνιμης επιτροπής για την αξιολόγηση και την εφαρμογή της σύμβασης Σένγκεν, ΕΕ L 295 της 6.11.2013, σ. 27.

αρχές σε ολόκληρη την ΕΕ χρησιμοποιούν το SIS για να εισαγάγουν ή να συμβουλευτούν καταχωρήσεις για καταζητούμενα ή αγνοούμενα πρόσωπα και απολεσθέντα αντικείμενα. Περιέχει πάνω από 80 εκατομμύρια καταχωρήσεις και οι αρχές το συμβουλευτήκαν πάνω από 5 δισεκατομμύρια φορές το 2017, με αποτέλεσμα την ενεργοποίηση περισσότερων από 240.000 θετικών απαντήσεων από καταχωρήσεις εξωτερικού (καταχωρήσεις που έγιναν από άλλη χώρα). Το SIS ενισχύθηκε πρόσφατα με την αναπροσαρμογή των κανόνων του, για την κάλυψη πιθανών ελλείψεων στο σύστημα και την εφαρμογή διαφόρων ουσιαστικών αλλαγών στους τύπους καταχωρήσεων.

Μετά την τελευταία μεταρρύθμιση του 2018, το πεδίο του SIS προσδιορίζεται τώρα σε τρία νομικά μέσα με τη μορφή τριών κανονισμών (σε αντικατάσταση του SIS II):

- Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις³⁴.
- Συνοριακοί Έλεγχοι³⁵.
- Επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών³⁶.

Οι εν λόγω τρεις κανονισμοί εισάγουν κατηγορίες καταχωρίσεων για το σύστημα, όπως είναι οι καταχωρίσεις για άγνωστα ύποπτα ή καταζητούμενα πρόσωπα, οι προληπτικές καταχωρίσεις για παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο απαγωγής από γονείς, οι καταχωρίσεις με σκοπό την επιστροφή και μια καταχώριση σε σχέση με αποφάσεις επιστροφής που έχουν εκδοθεί για παράνομα διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών.

3. Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας: Σύνορα και θεωρήσεις (TEA)

³⁴ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1862 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) στον τομέα της αστυνομικής συνεργασίας και της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, την τροποποίηση και κατάργηση της απόφασης 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1986/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της απόφασης 2010/261/ΕΕ της Επιτροπής, ΕΕ L 312 της 7.12.2018, σ. 56.

³⁵ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1861 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) στον τομέα των συνοριακών ελέγχων, την τροποποίηση της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας Σένγκεν και την τροποποίηση και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 ΕΕ L 312 της 7.12.2018, σ. 14.

³⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1860 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν για την επιστροφή παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, ΕΕ L 312 της 7.12.2018, σ. 1

Δεν διαθέτουν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εξωτερικά σύνορα και δεν επηρεάζονται εξίσου από τις διασυνοριακές μετακινήσεις. Για τον λόγο αυτό η ΕΕ χορηγεί κονδύλια σε μια προσπάθεια να αντισταθμίσει ορισμένες από τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλονται τα κράτη μέλη των οποίων τα εξωτερικά σύνορα είναι και εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Αυτός ο μηχανισμός επιμερισμού των βαρών δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση συνολικού ύψους 3.8 δισεκατομμυρίων ευρώ για την επταετή περίοδο δημοσιονομικού προγραμματισμού 2014-2020. Ο κύριος στόχος του ΤΕΑ είναι να συμβάλει στη διασφάλιση ασφάλειας υψηλού επιπέδου στην Ένωση, διευκολύνοντας ταυτόχρονα τις νόμιμες μετακινήσεις. Οι δικαιούχοι των προγραμμάτων που υλοποιούνται στο πλαίσιο αυτού του ταμείου μπορούν να είναι κρατικές και ομοσπονδιακές αρχές, τοπικοί δημόσιοι φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις, ανθρωπιστικές οργανώσεις, εταιρείες ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου, καθώς και οργανισμοί εκπαίδευσης και έρευνας.

4. Το σύστημα εισόδου/εξόδου (ΣΕΕ)

Το σύστημα εισόδου/εξόδου (ΣΕΕ)³⁷ είναι ένα σύστημα πληροφοριών που επιταχύνει και ενισχύει τους συνοριακούς ελέγχους για τους υπηκόους τρίτων χωρών που ταξιδεύουν στην ΕΕ. Το ΣΕΕ αντικαθιστά τη χειροκίνητη σφράγιση των διαβατηρίων στα σύνορα με την ηλεκτρονική καταχώριση στη βάση δεδομένων.

Οι κύριοι στόχοι του ΣΕΕ είναι:

- η μείωση του χρόνου των ελέγχων στα σύνορα και η βελτίωση της ποιότητας των συνοριακών ελέγχων, μέσω του αυτόματου υπολογισμού της επιτρεπόμενης διαμονής κάθε ταξιδιώτη·
- η εξασφάλιση συστηματικής και αξιόπιστης ταυτοποίησης των προσώπων που υπερβαίνουν την επιτρεπόμενη διάρκεια διαμονής·
- η ενίσχυση της εσωτερικής ασφάλειας και η καταπολέμησης της τρομοκρατίας, επιτρέποντας την πρόσβαση των αρχών επιβολής του νόμου στο ταξιδιωτικό ιστορικό.

Η πρόσβαση στο ΣΕΕ επιτρέπεται στις εθνικές αρχές επιβολής του νόμου και την Ευρωπόλ, αλλά όχι στις αρμόδιες για το άσυλο αρχές. Η δυνατότητα διαβίβασης δεδομένων για σκοπούς επιβολής του

νόμου ή επιστροφής σε τρίτες χώρες και κράτη μέλη της ΕΕ που δεν συμμετέχουν στο ΣΕΕ προβλέπεται, αλλά υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Το ΣΕΕ θα καταχωρεί δεδομένα ταξιδιωτών (όνομα, είδος ταξιδιωτικού εγγράφου, δακτυλικά αποτυπώματα, εικόνα προσώπου, ημερομηνία και τόπο εισόδου και εξόδου) κατά τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων Σένγκεν. Ισχύει για όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών, τόσο εκείνους που χρειάζονται θεώρηση όσο και εκείνους που απαλλάσσονται από την υποχρέωση αυτή. Θα χρησιμοποιείται επίσης από τις προξενικές και συνοριακές αρχές.

5. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex)

Η Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή (EBCG) είναι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (EBCGA/ Frontex) και οι εθνικές αρχές σε συνδυασμό³⁸.

Η EBCG άρχισε να λειτουργεί τον Οκτώβριο 2016. Αυτή η αποκεντρωμένη υπηρεσία έχει ως έργο να παρακολουθεί στενά τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ και να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη για τον έγκαιρο εντοπισμό και την αντιμετώπιση ενδεχόμενων απειλών για την ασφάλεια στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Για αρκετά χρόνια πριν από το 2015, το Κοινοβούλιο ζητούσε να ενισχυθεί ο ρόλος του Frontex προκειμένου να αυξηθεί η ικανότητά του να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στις μεταβαλλόμενες μεταναστευτικές ροές. Για παράδειγμα, το Κοινοβούλιο στο ψήφισμά του της 2ας Απριλίου 2014 σχετικά με την ενδιάμεση αναθεώρηση του προγράμματος της Στοκχόλμης³⁹, ζήτησε από τους Ευρωπαϊκούς συνοριοφύλακες να φρουρούν τα σύνορα του χώρου Σένγκεν. Στα συμπεράσματά του τον Οκτώβριο 2015, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε επίσης την υποστήριξή του για την «προοδευτική δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων». Το Κοινοβούλιο επέμεινε οι νέες εξουσίες παρέμβασης του οργανισμού να ενεργοποιούνται με απόφαση των κρατών μελών στο Συμβούλιο και όχι με απόφαση της Επιτροπής, όπως είχε προταθεί αρχικά. Ο κανονισμός διευρύνει το πεδίο δραστηριοτήτων του EBCGA/ Frontex⁴⁰ ώστε να

³⁷ Κανονισμός (ΕΕ) 2017/2226 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2017, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εισόδου/εξόδου (ΣΕΕ) για την καταχώριση δεδομένων εισόδου και εξόδου και δεδομένων άρνησης εισόδου των υπηκόων τρίτων χωρών που διέρχονται τα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών, τον καθορισμό των όρων πρόσβασης στο ΣΕΕ για σκοπούς επιβολής του νόμου και την τροποποίηση της σύμβασης εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 767/2008 και (ΕΕ) αριθ. 1077/2011, ΕΕ L 327 της 9.12.2017, σ. 20.

³⁸ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1896 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2019, για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και για την κατάργηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 και (ΕΕ) 2016/1624, ΕΕ L 295 της 14.11.2019, σ. 1.

³⁹ Παράγραφος 74 του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 2ας Απριλίου 2014, σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση του προγράμματος της Στοκχόλμης, ΕΕ C 408 της 30.11.2017, σ. 8.

⁴⁰ Βλ. ΤΖΙΡΗΤΗΣ Δ., Η Frontex, Ο θεσμικός ρόλος και η προσφορά της στον «Ενιαίο Χώρο Ασφάλειας» της ΕΕ- Το έργο της στην Ελλάδα, σ. 298 κε, στο «Εξελιζείς και Προκλήσεις στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΠΡΑΚΤΙΚΑ

περιλαμβάνεται ενισχυμένη στήριξη στα κράτη μέλη όσον αφορά τη διαχείριση της μετανάστευσης, την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος και τις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης. Προβλέπει μεγαλύτερο ρόλο για τον Frontex στην επιστροφή των μεταναστών στις χώρες καταγωγής τους, σύμφωνα με τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι εθνικές αρχές. Το Συμβούλιο, βάσει πρότασης της Επιτροπής, μπορεί να ζητήσει από τον οργανισμό να παρέμβει και να βοηθήσει τα κράτη μέλη σε εξαιρετικές περιστάσεις. Αυτό ισχύει συγκεκριμένα στις εξής περιπτώσεις:

- ένα κράτος μέλος δεν συμμορφώνεται (εντός καθορισμένου χρονικού ορίου) με δεσμευτική απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του οργανισμού για την αντιμετώπιση αδυναμιών στη διαχείριση των συνόρων του· και
- υπάρχει ιδιαίτερη και δυσανάλογη πίεση στα εξωτερικά σύνορα που θέτει σε κίνδυνο τη λειτουργία του χώρου Σένγκεν. Αν ένα κράτος μέλος αντιτίθεται σε απόφαση του Συμβουλίου για την παροχή συνδρομής, τα άλλα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλουν προσωρινά εκ νέου εσωτερικούς συνοριακούς ελέγχους.

Τον Νοέμβριο 2019, ο οργανισμός ενισχύθηκε με νέα εντολή και δικά του μέσα και εξουσίες για την προστασία των εξωτερικών συνόρων, την αποτελεσματικότερη εκτέλεση των επιστροφών και τη συνεργασία με τρίτες χώρες⁴¹. Το επίκεντρο αυτού του ενισχυμένου οργανισμού θα είναι ένα μόνιμο σώμα 10.000 συνοριοφυλάκων με εκτελεστικές αρμοδιότητες για τη στήριξη των κρατών μελών ανά πάσα στιγμή. Ο οργανισμός θα έχει επίσης ισχυρότερη εντολή όσον αφορά τις επιστροφές και θα συνεργάζεται πιο στενά με τις τρίτες χώρες, περιλαμβανομένων εκείνων που δεν βρίσκονται στην άμεση γειτονία της ΕΕ. Το νέο μόνιμο σώμα της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής θα είναι έτοιμο για αποστολή μόλις αρχίσει να λειτουργεί πλήρως το 2021 και θα φτάσει την πλήρη του ικανότητα 10.000 συνοριοφυλάκων έως το 2024.

Β. Εξελίξεις στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ

ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΥΡΥΓΕΝΗ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΔΡΑΣ JEAN MONNET ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη, 2015, Helena Ekelund, The Establishment of FRONTEX: A New Institutional Approach, Journal of European Integration, Volume 36, 2014 - Issue 2, Sarah Léonard, EU border security and migration into the European Union: FRONTEX and securitisation through practices European Security, Volume 19, 2010 - Issue 2 και Johannes Pollak & Peter Slominski, Experimentalist but not Accountable Governance? The Role of Frontex in Managing the EU's External Borders West European Politics, Volume 32, 2009 - Issue 5.

⁴¹ Βλ. Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1896 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2019, σχετικά με την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή.

Τις εξελίξεις επιτάχυνε η μεγάλης κλίμακας απώλεια ανθρώπινων ζωών στη Μεσόγειο τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με τη μαζική εισροή προσφύγων και μεταναστών από τον Σεπτέμβριο του 2015.

Πριν από την προσφυγική κρίση, μόνο τρεις χώρες είχαν χρησιμοποιήσει την τοποθέτηση φρακτών στα εξωτερικά σύνορα για να εμποδίσουν τους μετανάστες και τους πρόσφυγες να φτάσουν στα εδάφη τους: η Ισπανία (οι εργασίες ολοκληρώθηκαν το 2005 και επεκτάθηκαν το 2009), η Ελλάδα (2012) και η Βουλγαρία (σε απάντηση στην Ελλάδα, ολοκληρώθηκε το 2014). Αντίθετα προς το άρθρο 14 παράγραφος 2 του κώδικα συνόρων του Σένγκεν, το οποίο ορίζει ότι «η άρνηση εισόδου επιβάλλεται μόνο με αιτιολογημένη απόφαση η οποία αναφέρει τους συγκεκριμένους λόγους της άρνησης», όλο και περισσότερα κράτη μέλη άρχισαν σταδιακά την κατασκευή συνοριακών τοίχων ή φρακτών με στόχο την αδιάκριτη αποτροπή των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο από το να έχουν πρόσβαση στην επικράτειά τους. Επιπλέον, χωρίς ρητούς κανόνες της ΕΕ για την ανέγερση περιφράξεων στα εξωτερικά σύνορα Σένγκεν, τα κράτη μέλη έχουν επίσης θέσει εμπόδια με τρίτες χώρες (ιδίως το Μαρόκο και τη Ρωσία), συμπεριλαμβανομένων των υποψήφιων προς ένταξη χωρών (Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Σερβία και Τουρκία) και μία υποψήφια χώρα Σένγκεν της ΕΕ, την Κροατία. Έχουν επίσης κατασκευαστεί φράκτες εντός του χώρου Σένγκεν, όπως ο φράκτης μεταξύ Αυστρίας και Σλοβενίας, ενώ οι ισπανικές πρακτικές στη Melilla ελέγχονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Στρασβούργο.

1. Ευρωπαϊκό σύστημα πληροφοριών και αδειοδότησης ταξιδιού (ETIAS)

Τον Σεπτέμβριο 2018 δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS).

Σκοπός του νέου αυτού συγκεντρωτικού πληροφοριακού συστήματος είναι να συλλέγει πληροφορίες για πολίτες τρίτων χωρών που δεν χρειάζονται θεώρηση και πρόκειται να εισέλθουν στον χώρο Σένγκεν, ώστε να εντοπίζονται ενδεχόμενοι κίνδυνοι σε επίπεδο ασφάλειας ή παράτυπης μετανάστευσης. Η βάση δεδομένων θα διενεργεί εκ των προτέρων ελέγχους σε ταξιδιώτες που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης και θα τους αρνείται την άδεια ταξιδιού εάν θεωρηθεί ότι αποτελούν κίνδυνο. Η βάση δεδομένων θα είναι παρόμοια με τα ήδη υπάρχοντα συστήματα, για παράδειγμα στις ΗΠΑ (ESTA), στον Καναδά και στην Αυστραλία, μεταξύ άλλων.

Τα πλεονεκτήματα του ETIAS περιλαμβάνουν τη μείωση των καθυστερήσεων στα σύνορα, τη βελτίωση της εσωτερικής ασφάλειας, την καλύτερη πρόληψη της παράνομης μετανάστευσης και τη μείωση των κινδύνων για τη δημόσια υγεία. Μολονότι το σύστημα θα διενεργεί εκ των προτέρων ελέγχους, η τελική απόφαση σχετικά με τη χορήγηση ή την άρνηση

εισόδου, ακόμη και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το πρόσωπο έχει έγκυρη άδεια ταξιδιού, θα λαμβάνεται από τους εθνικούς συνοριοφύλακες που θα διενεργούν τους συνοριακούς ελέγχους, σε συμφωνία με τους κανόνες του κώδικα συνόρων του Σένγκεν. Το ETIAS⁴² θα έχει τρεις κύριες λειτουργίες:

- την επαλήθευση των πληροφοριών που υποβάλλονται επιγραμμικά από υπηκόους τρίτων χωρών που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεωρήσης, πριν από το ταξίδι τους στην ΕΕ·

- τη διεκπεραίωση των αιτήσεων με τον έλεγχο τους σε σχέση με άλλα συστήματα πληροφοριών (όπως το SIS, το VIS, η βάση δεδομένων της Ευρωπαϊκής, η βάση δεδομένων της Interpol, το ΣΕΕ και το Eurodac, η ευρωπαϊκή βάση δεδομένων δακτυλοσκόπησης των αιτούντων άσυλο για την

⁴² Βλ. Nicolas Gäckle, Taming future mobilities: biopolitics and data behaviourism in the European Travel Information and Authorisation System (ETIAS) Mobilities, Volume 15, 2020 - Issue 2. Επίσης άρθρο 67 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/1896 [βλ. παραπομπές 121-124] με τίτλο «Κεντρική μονάδα ETIAS» στο οποίο ορίζεται ότι: «Ο Οργανισμός μεριμνά για τη δημιουργία και τη λειτουργία της κεντρικής μονάδας ETIAS του άρθρου 7 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1240». Ο τελευταίος Κανονισμός έχει θέμα: «Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS)».

Τα βασικά του σημεία συνοψίζονται στα εξής:

- Το ETIAS είναι ένα αυτοματοποιημένο σύστημα τεχνολογιών πληροφοριών το οποίο δημιουργήθηκε για τον εντοπισμό τυχόν κινδύνων σχετικών με την ασφάλεια ή την παράτυπη μετανάστευση που ενέχουν οι επισκέπτες οι οποίοι απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεωρήσης κατά τις μετακινήσεις στον χώρο Σένγκεν, διασφαλίζοντας παράλληλα τα θεμελιώδη δικαιώματα και την προστασία δεδομένων.

- Το ETIAS θα αναπτυχθεί από τον eu-LISA, και ο στόχος είναι να λειτουργήσει έως το 2022.

- Οι υπήκοοι χωρών εκτός της ΕΕ οι οποίοι δεν χρειάζονται θεωρήση για να ταξιδέψουν στον χώρο Σένγκεν θα πρέπει να υποβάλουν αίτηση για άδεια ταξιδιού (ETIAS) πριν από το ταξίδι τους.

- Μετά τη συμπλήρωση του επιγραμμικού εντύπου αίτησης, το σύστημα θα διεξαγάγει ελέγχους στα συστήματα πληροφοριών της ΕΕ για τα σύνορα και την ασφάλεια.

- Η εκ των προτέρων επαλήθευση των πολιτών χωρών εκτός της ΕΕ οι οποίοι απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεωρήσης:

- 1.-θα διευκολύνει τους συνοριακούς ελέγχους·

- 2.-θα συμβάλει στην αποφυγή της γραφειοκρατίας και των καθυστερήσεων για τους ταξιδιώτες κατά την παρουσίασή τους στα σύνορα·

- 3.-θα διασφαλίσει τη συντονισμένη και εναρμονισμένη αξιολόγηση του κινδύνου που παρουσιάζουν οι υπήκοοι χωρών εκτός της ΕΕ, και

- 4.-θα μειώσει τον αριθμό των απαγορεύσεων εισόδου στα σημεία διέλευσης των συνόρων.

αντιπαράβολή δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων)·

- την έκδοση αδειών ταξιδιού σε περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν εντοπίζονται αποτελέσματα αναζήτησης ή στοιχεία που απαιτούν περαιτέρω ανάλυση.

Οι άδειες ταξιδιού θα λαμβάνονται μέσα σε λίγα λεπτά της ώρας. Τον Ιούνιο του 2017, το Συμβούλιο αποφάσισε να χωρίσει την πρόταση σε δύο χωριστές νομικές πράξεις⁴³, διότι η νομική βάση (Σένγκεν) της πρότασης δεν μπορούσε να καλύπτει τροποποιήσεις του κανονισμού της Ευρωπαϊκής. Το ETIAS θα αναπτυχθεί από τον οργανισμό eu-LISA και θα τεθεί σε λειτουργία το 2021.

2. Οργανισμός της ΕΕ για τη λειτουργική διαχείριση μεγάλων πληροφοριακών συστημάτων στον τομέα της ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (eu-LISA)

Ο eu-LISA ιδρύθηκε το 2011 και είναι υπεύθυνος για τη λειτουργική διαχείριση τριών κεντρικών συστημάτων πληροφοριών της ΕΕ: SIS, VIS και Eurodac⁴⁴. Αποστολή του είναι η υλοποίηση της νέας αρχιτεκτονικής ΤΠ στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων. Τον Νοέμβριο του 2019, αναθεωρήθηκε η εντολή του eu-LISA και αναπτύχθηκε περαιτέρω η ικανότητα του οργανισμού να συμβάλει στη διαχείριση των συνόρων, στη συνεργασία για την επιβολή του νόμου και στη διαχείριση της μετανάστευσης στην ΕΕ.

3. Διαλειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων πληροφοριών της ΕΕ στον τομέα των συνόρων

Η ΕΕ έχει αναπτύξει μεγάλης κλίμακας κεντρικά συστήματα ΤΠ (SIS, VIS, Eurodac, EES⁴⁵ και ETIAS)

⁴³ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1240 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Σεπτεμβρίου 2018, για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS) και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1077/2011, (ΕΕ) αριθ. 515/2014, (ΕΕ) 2016/399, (ΕΕ) 2016/1624 και (ΕΕ) 2017/2226, ΕΕ L 236 της 19.9.2018, σ. 1 και Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1241 της 12ης Σεπτεμβρίου 2018 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2016/794 με σκοπό τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS) - εργασίες Ευρωπαϊκής, ΕΕ L 236 της 19.9.2018, σ. 72.

⁴⁴ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1726 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργική διαχείριση συστημάτων ΤΠ μεγάλης κλίμακας στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (eu-LISA), και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1987/2006 και της απόφασης 2007/533/ΔΕΥ του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1077/2011, ΕΕ L 295 της 21.11.2018, σ. 99.

⁴⁵ Βλ. The Entry/Exit System (EES) will be an automated IT system for registering travellers from third-countries,

για τη συλλογή, την επεξεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών που είναι καίριας σημασίας για τη συνεργασία στο πεδίο της ασφάλειας, καθώς και για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων και της μετανάστευσης. Από το 2019, τα συστήματα αυτά ήταν διαλειτουργικά σε επίπεδο ΕΕ, δηλαδή να μπορούν να ανταλλάσσουν δεδομένα και πληροφορίες ώστε οι αρχές να έχουν τις πληροφορίες που χρειάζονται, όταν και όπου τις χρειάζονται. Η διαλειτουργικότητα αναφέρεται στην ικανότητα των συστημάτων ΤΠ να επιτρέπουν την ανταλλαγή πληροφοριών και γνώσεων, ώστε να αποφεύγονται τα κενά πληροφόρησης που προκύπτουν από την πολυπλοκότητα και τον κατακερματισμό των συστημάτων αυτών⁴⁶.

both short-stay visa holders and visa exempt travellers, each time they cross an EU external border. The system will register the person's name, type of the travel document, biometric data (fingerprints and captured facial images) and the date and place of entry and exit, in full respect of fundamental rights and data protection.

It will also record refusals of entry. EES will replace the current system of manual stamping of passports, which is time consuming, does not provide reliable data on border crossings and does not allow a systematic detection of overstayers (travellers who have exceeded the maximum duration of their authorised stay).

EES will contribute to prevent irregular migration and help protect the security of European citizens. The new system will also help *bona fide* third-country nationals to travel more easily while also identifying more efficiently overstayers as well as cases of document and identity fraud. In addition to this, the system will enable to make a wider use of automated border control checks and self-service systems, which are quicker and more comfortable for the traveller, διαθέσιμο στον ιστότοπο https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/schengen-borders-and-visa/smart-borders/entry-exit-system_en.

⁴⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/817 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ης Μαΐου 2019, σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων πληροφοριών της ΕΕ στον τομέα των συνόρων και των θεωρήσεων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 767/2008, (ΕΕ) 2016/399, (ΕΕ) 2017/2226, (ΕΕ) 2018/1240, (ΕΕ) 2018/1726 και (ΕΕ) 2018/1861 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και των αποφάσεων 2004/512/ΕΚ και 2008/663/JHA του Συμβουλίου, ΕΕ L 135 της 22.5.2019, σ. 27, και Κανονισμός (ΕΕ) 2019/818 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ης Μαΐου 2019, για τη θέσπιση πλαισίου για τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων πληροφοριών της ΕΕ στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας, του ασύλου και της μετανάστευσης και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2018/1726, (ΕΕ) 2018/1862 και (ΕΕ) 2019/816, ΕΕ L 135 της 22.5.2019, σ. 85.

Οι δύο εν ισχύ κανονισμοί επιτρέπουν στα συστήματα αυτά να αλληλοσυμπληρώνονται, κάνουν ευκολότερη την εξακρίβωση της ταυτότητας των προσώπων και θα συνεισφέρουν στην καταπολέμηση της πλαστοπροσωπίας. Δεν τροποποιούν τα δικαιώματα πρόσβασης που καθορίζονται στη νομική βάση για κάθε ευρωπαϊκό σύστημα πληροφοριών, αλλά θεσπίζουν :

- μια ευρωπαϊκή πύλη αναζήτησης, που θα επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές να εκτελούν αναζητήσεις σε πολλαπλά συστήματα πληροφοριών ταυτοχρόνως, χρησιμοποιώντας τόσο βιογραφικά όσο και βιομετρικά δεδομένα·

- μια κοινή υπηρεσία αντιστοίχισης βιομετρικών δεδομένων, που θα επιτρέπει την αναζήτηση και σύγκριση βιομετρικών δεδομένων (δακτυλικών αποτυπωμάτων και εικόνων προσώπου) από διάφορα συστήματα⁴⁷.

- ένα κοινό αποθετήριο δεδομένων ταυτότητας, το οποίο θα περιλαμβάνει τα βιογραφικά και βιομετρικά δεδομένα υπηκόων τρίτων χωρών που είναι επί του παρόντος αποθηκευμένα σε διάφορα συστήματα πληροφοριών της ΕΕ·

- έναν ανιχνευτή πολλαπλών ταυτοτήτων, ο οποίος θα ελέγχει αν τα βιογραφικά στοιχεία ταυτότητας που περιέχονται στην αναζήτηση υπάρχουν σε άλλα καλυπτόμενα συστήματα, επιτρέποντας έτσι την ανίχνευση πολλαπλών ταυτοτήτων που συνδέονται με το ίδιο σύνολο βιομετρικών δεδομένων.

Στο παρελθόν, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν επέδειξε μια ενιαία στάση σε σχέση με την ανάπτυξη μιας πολιτικής διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων. Το Κοινοβούλιο έχει σε μεγάλο βαθμό υποστηρίξει τον αναβαθμισμένο οργανωτικό ρόλο του EBCGA/Frontex και των άλλων σχετικών οργανισμών της Ένωσης, ζητώντας συχνά την περαιτέρω ενίσχυση του ρόλου τους, καθώς η ΕΕ βρίσκεται αντιμέτωπη με τη μεταναστευτική κρίση στη Μεσόγειο.

Αν και η άποψη του Κοινοβουλίου όσον αφορά την ανάπτυξη του EBCGA υπήρξε σε μεγάλο βαθμό θετική, η τοποθέτησή του στο ζήτημα των ευφυών συνόρων ήταν πιο επιφυλακτική. Μετά την πρόταση της Επιτροπής, το 2013, διατύπωσε επιφυλάξεις για την τεράστια ανάπτυξη τεχνολογικών μέσων και για τη μαζική επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που προτείνονται για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων. Εξάλλου, το αναμενόμενο κόστος της τεχνολογίας για τα ευφυή σύνορα, σε συνδυασμό με τις αμφιβολίες για τα οφέλη της, προκάλεσαν στο Κοινοβούλιο πολλές ανησυχίες.

Στο ψήφισμά του της 12ης Σεπτεμβρίου 2013 σχετικά με τη δεύτερη έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής για την εσωτερική ασφάλεια, το

⁴⁷ Βλ. Matthias Leese, Fixing State Vision: Interoperability, Biometrics, and Identity Management in the EU, Geopolitics, 26/10/2020.

Κοινοβούλιο επισήμανε ότι «η πιθανή ανάπτυξη νέων συστημάτων πληροφορικής στον τομέα της μετανάστευσης και διαχείρισης των συνόρων, όπως οι πρωτοβουλίες για την έξυπνη διαχείριση συνόρων, πρέπει να αναλυθούν προσεκτικά, ειδικά υπό το πρίσμα των αρχών της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας».

Τον Σεπτέμβριο του 2015, έδωσε συνέχεια με μία πληροφορική ερώτηση προς την Επιτροπή και το Συμβούλιο με την οποία κάλεσε τα όργανα αυτά να καθορίσουν τη στάση τους όσον αφορά την πρόσβαση των αρχών επιβολής του νόμου στο σύστημα και ζήτησε τις απόψεις τους όσον αφορά τη συνάφεια της απόφασης που εξέδωσε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Απρίλιο του 2014 σχετικά με την οδηγία για τη διατήρηση των δεδομένων.

Στο ψήφισμά του σχετικά με την ετήσια έκθεση για τη λειτουργία του χώρου Σένγκεν⁴⁸, το Κοινοβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν διαθέτουν εξωτερικά χερσαία σύνορα, να εξασφαλίσουν υψηλό επίπεδο ελέγχου στα εξωτερικά τους σύνορα, διαθέτοντας επαρκείς πόρους μέσω προσωπικού, εξοπλισμού και εμπειρογνομosύνης, και θεσπίζοντας την απαραίτητη διοίκηση και έλεγχο για την ασφαλή, ομαλή και ομαλή διέλευση των συνόρων.

Το Κοινοβούλιο επέμεινε επίσης στην ανάγκη να λαμβάνονται δεόντως υπόψη, σε όλες τις δραστηριότητες που αναλαμβάνονται, τα σύνορα της ΕΕ και το κεκτημένο στον τομέα του ασύλου, καθώς και ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Έτσι, έχει επανειλημμένα ζητήσει αξιόπιστες και δίκαιες διαδικασίες και μια ολιστική προσέγγιση της μετανάστευσης σε επίπεδο ΕΕ⁴⁹.

Διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην παρακολούθηση της εφαρμογής και της συμμόρφωσης με το κεκτημένο του Σένγκεν. Η ομάδα εργασίας για τον έλεγχο Σένγκεν της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Κοινοβουλίου συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο στα σχετικά στάδια της διαδικασίας αξιολόγησης και παρακολούθησης, όπως η τελική έκθεση αξιολόγησης, οι συστάσεις που εγκρίθηκαν και το σχέδιο δράσης⁵⁰.

⁴⁸ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 30ής Μαΐου 2018 σχετικά με την ετήσια έκθεση για τη λειτουργία του χώρου Σένγκεν (ΕΕ C 76, 9.3.2020, σ. 106).

⁴⁹ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 12ης Απριλίου 2016 σχετικά με την κατάσταση στην περιοχή της Μεσογείου και την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά τη μετανάστευση, ΕΕ C 58, 15.2.2018, σ. 9.

⁵⁰ Η παρούσα ενότητα αντλήθηκε από τον ιστότοπο <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/153/management-of-the-external-borders> με τίτλο Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ.

2.-ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Η μετανάστευση συνιστά για την Ελλάδα απειλή εσωτερικής ασφάλειας και το συγκεκριμένο θέμα έχει αναχθεί σε μείζον θέμα της εθνικής πολιτικής της χώρας. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ελλάδα συνοψίζονται στα εξής:

- υπάρχει διαχρονικά συνεχής εισροή παράνομων μεταναστών κύρια μέσω της Τουρκίας, η οποία πραγματοποιείται από τα θαλάσσια και χερσαία σύνορα με έξαρση το 2015⁵¹,

- οι επιπτώσεις από τον εμφύλιο πόλεμο στη Συρία που οδήγησε σε μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών,

- η κατάσταση στο Αφγανιστάν και ο εμφύλιος πόλεμος πριν την απομάκρυνση των Αμερικανικών δυνάμεων αλλά και των υπόλοιπων δυνάμεων που βρίσκονταν στον εν λόγω κράτος,

- η τωρινή κατάσταση στο Αφγανιστάν με την επικράτηση των δυνάμεων των Ταλιμπάν,

- η κατάσταση στα Αραβικά κράτη λόγω της Αραβικής άνοιξης που οδήγησε σε μεταναστευτικές ροές αλλά και ακόμη οδηγεί λόγω των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν πολλές από αυτές,

- ο εμφύλιος πόλεμος που επικρατεί σε πολλά κράτη της Αφρικανικής ηπείρου αλλά και στη Μέση Ανατολή (πχ Υεμένη).

Η κατάσταση στην Ελλάδα η οποία κλήθηκε να διαχειριστεί όπως και διαχειρίζεται και εκ μέρους της ΕΕ⁵² καθώς τα Ελληνικά σύνορα αποτελούν και σύνορα της ΕΕ⁵³, σε περίοδο η οποία βρισκόταν σε οικονομική κρίση με μεγάλα οικονομικά προβλήματα δεν ήταν και η καλύτερη δυνατή ειδικά στην προσφυγική-μεταναστευτική κρίση του 2015.Ειδικότερα δημιουργήθηκαν πολλές απειλές ασφάλειας όπως:

- απειλή κατά της δημόσιας υγείας: με την εισαγωγή νέων ή και την επανεμφάνιση ασθενειών

⁵¹ Βλ. Peter Nedergaard, Borders and the EU legitimacy problem: the 2015–16 European Refugee Crisis, Policy Studies, Volume 40, 2019 - Issue 1.

⁵² Για τις μεταναστευτικές πιέσεις που ασκούνται στο νότιο και νοτιοανατολικό τμήμα της ΕΕ βλ. κατωτέρω Χάρτη 1.

⁵³ Βλ. ΚΟΡΟΝΤΖΗΣ Τρ., ό.π., 3^ο Διεθνές Ανοικτό Συνέδριο Επιχειρήσεων και Δημόσιας Διοίκησης [3rd International Open Conference on BUSINESS & PUBLIC ADMINISTRATION (IOCBPA 2016)] που πραγματοποιήθηκε την 16-17 Απριλίου 2016 από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το HEBEI UNIVERSITY OF ECONOMICS AND BUSINESS (της Κίνας), του ιδίου ό.π., Οργανωμένο έγκλημα και παράνομη μετανάστευση επίσης ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ-ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ, διαθέσιμη στον ιστότοπο <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/migration-timeline/>.

που είχαν εξαφανιστεί για δεκαετίες οι οποίες αποδίδονται στους μετανάστες,

- απειλή κατά της εθνικής ασφάλειας, μέσω της εισαγωγής⁵⁴ πάσης φύσεως εθνοπολιτισμικών-εθνοφυλετικών-θρησκευτικών διενέξεων⁵⁵, και αντιπαράθεσεων που μπορούν να κλιμακωθούν⁵⁵,

- απειλή κατά της εθνικής και κοινωνικής συνοχής, καθώς η παράνομη μετανάστευση μπορεί να επιφέρει μεταβολή της εθνικής ταυτότητας, ανατροπή δημογραφικών δεδομένων, ενώ παρατηρείται και το φαινόμενο της γκετοποίησης,

- απειλή κατά της δημόσιας τάξης, που σημαίνει αύξηση εγκληματικότητας, σε συνδυασμό με τη μεταβολή στοιχείων του εγκλήματος καθώς παρατηρείται έξαρση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος⁵⁶.

Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών⁵⁷ όπως είναι αναμενόμενο συνδέεται με την ασφάλεια και τη δημόσια τάξη⁵⁸. Κατά συνέπεια η εθνική πολιτική⁵⁹ έχοντας υπόψη και τις πρόνοιες του ΧΕΑΔ, εντάσσει τη μετανάστευση⁶⁰ σε αυτό το χώρο. Λέγοντας

⁵⁴ Βλ. KORONTZIS Tr., ό.π., International Conference "1st MEDITERRANEAN INTERDISCIPLINARY FORUM ON SOCIAL AND HUMANITIES (MIFS 2014)" held in Libanon (April 23rd -26th, 2014) by: The European Scientific Institute, Arab Open University Lebanon, University of the Azores και του ιδίου Επιτήρηση θαλασσίων συνόρων - Νέες Ευρωπαϊκές πρακτικές». Περίληψη της προαναφερόμενης Ατομικής Διατριβής που εκπονήθηκε στη Σχολή Εθνικής Άμυνας (Σ.ΕΘ.Α.) την Ακαδημαϊκή Περίοδο 2009-2010, αναρτήθηκε στο διαδικτυακό τόπο της εν λόγω Σχολής <https://setha.army.gr/el/news/epitirisi-thalassion-synoron-nees-eyropaikes-praktikes> την 28/04/2010.

⁵⁵ Βλ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Η., Λαθρομετανάστευση, Μαζική Μετανάστευση και Ασφάλεια, Διακλαδική Επιθεώρηση, Περιοδικό Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου, τ. 17^ο, Νοέμβριος/Φεβρουάριος 2010, σ.15-17.

⁵⁶ Βλ. κατωτέρω παραπ. 67.

⁵⁷ Βλ. ΜΟΥΝΤΖΕΛΟΥ Α., Τα δικαιώματα των παράτυπων μεταναστών στη ν Ελλάδα και την Ευρώπη και η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, ΜΠΣ "Διεθνείς Σπουδές", Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2015.

⁵⁸ Βλ. John M. Nomikos, Combating Illegal Immigration, Terrorism, and Organized Crime in Greece and Italy International Journal of Intelligence and Counter Intelligence, Volume 26, 2013 - Issue 2.

⁵⁹ Βλ. Gabriella Lazaridis, Immigration to Greece: A critical evaluation of Greek policy Journal of Ethnic and Migration Studies, Volume 22, 1996 - Issue 2.

⁶⁰ Βλ. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗ Ι., Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, Η ΜΑΚΡΑ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΕΝΙΑΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ: ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ 1999 – 2005, Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΕΛΚ-ΕΔ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Υπηρεσία Τεκμηρίωσης - Εκδόσεων – Έρευνας.

πολιτική εννοούμε τη διαχείριση των παράνομων μεταναστευτικών ροών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σε εθνικό επίπεδο:

- έχουν εξελιχτεί πολλές επιχειρήσεις, για εντοπισμό και απέλαση μεταναστών όπως η επιχείρηση «Ξένιος Ζευς»,

- υπάρχουν ενισχυμένοι έλεγχοι στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα και μάλιστα πρόσφατη είναι η πίεση από την πλευρά της Τουρκίας να εισέλθουν παράνομοι μετανάστες στην Ελλάδα από την πλευρά του Έβρου,

- η ύπαρξη και πρόσφατα η ενίσχυση τεχνητού φράκτη σε τμήμα των ελληνοτουρκικών χερσαίων συνόρων παρά τις σχετικές αντιδράσεις⁶¹.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η Ελλάδα προτάσσοντας και δικαιολογημένα το επιχείρημα ότι τα Ελληνικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα αποτελούν ταυτόχρονα και σύνορα της ΕΕ⁶², επικεντρώθηκε στο αίτημα παροχής στήριξης για τη διαχείριση και αποτροπή εισροής παράνομων μεταναστών (Επιχείρηση POSEIDON⁶³, Rabbit teams⁶⁴ κλπ)⁶⁵. Εκτιμώ ότι η

⁶¹ Βλ. ό.π., ΑΝΑΓΝΟΥ Μ., Ευρωπαϊκά Σύνορα, μετανάστευση & ασφάλεια: Προκλήσεις για την ΕΕ και την Ελλάδα.

⁶² Βλ. κατωτέρω χάρτη 2.

⁶³ Βλ. http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=5164&Itemid=0&lang.

⁶⁴ Βλ. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-deploys-rapid-border-intervention-teams-to-greece-PWDQKZ>.

⁶⁵ Βλ. Frontex, EASO κ.λ.π., υπογραφή συμφωνιών επανεισδοχής με την Τουρκία Βλ. Ν. 2926/2001 (Α' 139) «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη συνεργασία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Εσωτερικών της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος ιδιαίτερα της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και της λαθρομετανάστευσης», Ν. 3030/2002 (Α' 163) «Κύρωση του Πρωτοκόλλου για την εφαρμογή του άρθρου 8 της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος, ιδιαίτερα της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και της παράνομης μετανάστευσης», Ν. 3540/2007 (Α' 46) «Κύρωση του Πρωτοκόλλου μεταξύ του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Εσωτερικών της Δημοκρατίας της Αλβανίας για τη συνεργασία του Λιμενικού Σώματος και της Αστυνομίας Συνόρων της Αλβανίας με σκοπό την αποτελεσματική αστυνόμευση της θαλάσσιας μεθορίου των δύο χωρών», Ν. 3543/2007 (Α' 60) «Κύρωση Πρωτοκόλλου Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Δικαιοσύνης της

συνδρομή της ΕΕ στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών είναι θετική και έχει ακόμη πολλά περιθώρια βελτίωσης⁶⁶.

3.-ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

Η μετανάστευση αποτελεί ένα φαινόμενο με συγκεκριμένες αιτίες, όπως η διεύρυνση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, οι εμφύλιοι πόλεμοι, οι κλιματολογικές αλλαγές, οι περιβαλλοντικές καταστροφές κ.λπ. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η ΕΕ σε γενικές γραμμές αποτελείται από ΚΜ τα οποία στην πλειοψηφία τους χαρακτηρίζονται από οικονομική ευημερία αλλά και πολιτική σταθερότητα, γίνονται κατανοητοί οι λόγοι για τον οποίους η ΕΕ αποτελεί έναν κύριο προορισμό για κάθε άνθρωπο που επιθυμεί να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής του, προσβλέποντας σε ένα καλύτερο μέλλον. Σημαντικό ρόλο στην επιλογή της ΕΕ ως τελικού προορισμού των μεταναστών διαδραματίζει επίσης η εγγύτητα της στην Ασία και την Αφρική.

Το οργανωμένο έγκλημα⁶⁷ έχει παγκόσμιο χαρακτήρα και είναι μία από τις σοβαρότερες απειλές

Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Δημοκρατίας της Τουρκίας».

⁶⁶ Βλ. KORONTZIS Tr., «The contribution of EUROPOL and FRONTEX in combating the phenomenon of illegal immigration in Hellas», Review of European Studies, Vol. 4, issue 1, March. 2012, p.p. 188-202, (doi:10.5539/res.v4n1p188) του ιδίου «Η συμβολή της EUROPOL και του FRONTEX στην καταπολέμηση του φαινομένου της παράνομης μετανάστευσης στην Ελλάδα», «Λιμενική Ρότα», τεύχος 19, Μάιος-Ιούνιος- Ιούλιος-Αύγουστος 2015, σ. 38-48 και TZIPITH Δ., ό.π.

⁶⁷ Βλ. Ν. 3875/2010 (Α' 158), «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις» καθώς και εισηγητική έκθεση αυτής διαθέσιμη στον ιστότοπο <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/K-DIEGLIMA-EIS.qxp.pdf>. Ακόμη βλ. Ελληνικό Κοινοβούλιο 2010, Για τις εισηγητικές εκθέσεις του Ν. 3875/2010 (Α' 158), πρακτικά της αρμόδιας Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης και η Έκθεση επί του Νομοσχεδίου της Α' Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών του Ελληνικού Κοινοβουλίου βλ. http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetikou-Ergou/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=a1f4748a-c40f-4527-8e66-a8ba8fbada35.

Επίσης βλ. James Sheptyczi, Hager Ben Jaffel, Didier Bigo, «International Organized Crime in the European Union», European Parliament's Directorate General for International Policies-Policy Department C: Citizen's Rights and Constitutional Affairs-Civil Liberties, Justice and Home Affairs, Brussels, November 2011, KOPONTZHΣ Τρ., «Οργανωμένο έγκλημα και παράνομη μετανάστευση»,

σ.386, εκδ. BOOKSTARS, Αθήνα, 2017, ISBN: 978-960-571-254-9 και του ιδίου 3^ο Διεθνές Ανοικτό Συνέδριο Επιχειρήσεων και Δημόσιας Διοίκησης [3rd International Open Conference on BUSINESS & PUBLIC ADMINISTRATION (IOCBPA 2016)] που πραγματοποιήθηκε την 16-17 Απριλίου 2016 από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το HEBEI UNIVERSITY OF ECONOMICS AND BUSINESS (της Κίνας). Εισήγηση με θέμα: «Οι πρόνοιες για τη λαθραία διακίνηση μεταναστών στη Σύμβαση των Η.Ε. για την αντιμετώπιση του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και στην Ελληνική έννομη τάξη. Η διαχείριση των Ελληνικών θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας κατά την περίοδο 2006-2012» [ISBN 978-960-538-990-1] (Proceedings, p.p. 149-166), 3^ο Διεθνές Ανοικτό Συνέδριο Επιχειρήσεων και Δημόσιας Διοίκησης [3rd International Open Conference on BUSINESS & PUBLIC ADMINISTRATION (IOCBPA 2016)] που πραγματοποιήθηκε την 16-17 Απριλίου 2016 από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το HEBEI UNIVERSITY OF ECONOMICS AND BUSINESS (της Κίνας). Εισήγηση με θέμα: «Οι πρόνοιες για την αντιμετώπιση της διαφθοράς και του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος στη Σύμβαση των Η.Ε. για την αντιμετώπιση του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και στην Ελληνική έννομη τάξη» [ISBN 978-960-538-990-1] (Proceedings, p.p. 177-200), του ιδίου «Predictions on combating international organized crime and more specifically on corruption in the UN Convention against transnational organized crime and in the Hellenic legal order. Evaluative approach», International Journal of Asian Social Science, Vol. 3, issue 5, May 2013, p.p. 1128-1151, του ιδίου «Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος στην εθνική και διεθνή έννομη τάξη», «Λιμενική Ρότα», τεύχος 10, Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος 2012, σ.σ. 27-29, του ιδίου international conference «1st MEDITERRANEAN INTERDISCIPLINARY FORUM ON SOCIAL AND HUMANITIES (MIFS 2014)», held in Lebanon, April 23rd-26th, 2014 by: The European Scientific Institute, Arab Open University Lebanon, University of the Azores, announcement with title: «Legal aspects of migrants smuggling at the sea border between Hellas and Turkey» Vol. 1 [ISBN 978-608-4642-20-6] (Proceedings, p.p. 484-502) του ιδίου «Ασφάλεια και λιμένες. Η συμβολή του ISPS Code στην αντιμετώπιση έκνομων ενεργειών», Ναυτική Επιθεώρηση, τ. 578, Ιούνιος- Ιούλιος –Αύγουστος 2011, σ. 65-81, Christine Van Den Wyngaert, Organized Crime, Proactive policing and international police co-operation in criminal matters: Who controls the police in a translational context? Monica de Boer (ed), Undercover Policing and Accountability from an International Perspective, European Institute of Public Administration, p. 30 and next του ιδίου international conference «EURASIAN MULTIDISCIPLINARY FORUM (EMF)», held in Tbilisi Georgia, October 24-26, by: European Scientific Institute, Grigol Robakidze University, The University of the Azores, Portugal, Announcement with title: «The finance crime in Hellas and

για τις σύγχρονες κοινωνίες εδώ και δεκαετίες. Το συγκεκριμένο φαινόμενο λόγω των χαρακτηριστικών που διέπουν τις σύγχρονες κοινωνίες και οικονομίες, ήτοι παγκοσμιοποίηση, διακρατικές ροές, περιορισμός των αποστάσεων λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας έχει λάβει διεθνείς διαστάσεις. Οι εξελίξεις αυτές βοηθούν την ανάπτυξη διεθνών κερδοφόρων παράνομων δραστηριοτήτων.

Οργανωμένες εγκληματικές ομάδες δραστηριοποιούνται ταυτόχρονα σε περισσότερες από μία χώρες, διεθνοποιώντας με αυτόν τον τρόπο το έγκλημα, καθιστώντας δύσκολη και επίπονη την αποτελεσματική και συνολική αντιμετώπιση του. Εκτός όμως του διεθνούς χαρακτήρα που έχει το σύγχρονο οργανωμένο έγκλημα, επιπρόσθετο πρόβλημα αποτελεί ο εκσυγχρονισμός του τρόπου και των μεθόδων δράσης που χρησιμοποιούν οι εγκληματικές ομάδες. Στα εγκληματικά φαινόμενα που χαρακτηρίζουν την εποχή μας, περιλαμβάνεται και η παράνομη μετανάστευση. Ένα φαινόμενο κοινωνικό – πολιτικό και οικονομικό που οδηγεί τους ανθρώπους στην αναζήτηση καλύτερων ποιοτικά συνθηκών διαβίωσης σε μέρη διάφορα από τον τόπο καταγωγής τους. Συνακόλουθα η ελπίδα των ανθρώπων αυτών αποτέλεσε και αποτελεί κερδοφόρα επιχείρηση για άλλους.

Η Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, έχει μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών και

μάλιστα εμφανίζεται να έχει τον μεγαλύτερο αναλογικά αριθμό μεταναστών στην ΕΕ. Οι αιτίες για την μετατροπή της Ελλάδας σε χώρα υποδοχής μεταναστών εδράζονται αφενός στην οικονομική ανάπτυξη της Χώρας που είχε επιτευχθεί τα προηγούμενα χρόνια και αφετέρου στις γενικότερες πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις που επήλθαν στην Ευρώπη και στο χώρο της Βαλκανικής Χερσονήσου τα προηγούμενα χρόνια. Για την αντιμετώπιση του εν λόγω φαινομένου έχει προβεί στην λήψη πολλών νομοθετικών πρωτοβουλιών σε εθνικό επίπεδο αλλά και σε διεθνές, συμμετέχοντας στην κατάρτιση και υπογραφή διεθνών κειμένων, τα οποία ακολούθως ενσωματώνει στην εθνική έννομη τάξη.

Για να τεθεί τέλος στην παράνομη μεταφορά μεταναστών διά ξηράς, αέρος και θαλάσσης ο ΟΗΕ, αποφάσισε να προωθήσει την συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των Κρατών και να θέσει τις προϋποθέσεις ώστε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, μέσω ενός πρωτοκόλλου, το οποίο συμπληρώνει την σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και ερμηνεύεται από κοινού με αυτήν.

Με το Ν. 3875/2010 (Α' 158)⁶⁸ το Ελληνικό Κοινοβούλιο κύρωσε την Σύμβαση κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος, που υπεγράφη στο Παλέρμο της Ιταλίας στις 12-15 Δεκεμβρίου το 2000 και τα τρία Πρωτόκολλα αυτής, μεταξύ των οποίων και το Πρωτόκολλο κατά της Λαθραίας Διακίνησης Μεταναστών από τη Γη, την Θάλασσα και τον Αέρα.

Η Σύμβαση προβλέπει τα εξής:

Πρόληψη και καταπολέμηση του λαθρεμπορίου μεταναστών καθώς και προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μερών, με ταυτόχρονη προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών.

Κάθε κράτος υιοθετεί νομοθετικά μέτρα για να καθιερώσει ως ποινικά αδικήματα όταν τελούνται εκ προθέσεως και με σκοπό την απόκτηση άμεσα ή έμμεσα, οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους την μεταφορά μεταναστών, την παραγωγή, προμήθεια ή κατοχή παρανόμων ταξιδιωτικών εγγράφων, την συμμετοχή και την συνέργεια σε αδικήματα λαθραίας μεταφοράς μεταναστών.

Επίσης οφείλει να ανταποκρίνεται ταχέως σ' ένα αίτημα συμβαλλόμενης Χώρας. Ορίζει μία αρχή για να δέχεται και ν' απαντά στα αιτήματα παροχής συνδρομής, ενώ λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα που παρέχουν στους μετανάστες κατάλληλη προστασία κατά της βίας που μπορεί ν' ασκηθεί εναντίον τους είτε από μεμονωμένα άτομα ή από ομάδες. Παράλληλα κάθε κράτος συμφωνεί να διευκολύνει και αποδέχεται, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, την επιστροφή προσώπου, το οποίο είναι υπήκοός του ή έχει το δικαίωμα μόνιμης διαμονής στο έδαφός του κατά την

its combating by the Hellenic Law Enforcement Agencies. The contribution of the EU organizations of Europol and Eurojust» [ISBN 978-608-4642-10-7] (Proceedings Vol. 1, p.p. 193-208), του ιδίου «The prosecution of economic crime in Hellas», International Journal of Humanities and Social Science, Vol. 2, No. 5, March 2012, p.p. 221-227.

Επίσης βλ. ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23^{ης} Νοεμβρίου 1995 σχετικά με την προστασία των μαρτύρων στα πλαίσια της καταπολέμησης του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος (C 327/5), ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ, ΔΙΑΦΘΟΡΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ, επιμ. Σοφία Βιδάλη, Νικόλαος Κουλούρης, Χάρης Παπαχαράλαμπος, Εκδόσεις ΕΑΠ, εκδ. ΕΑΠ ΑΕ, Αθήνα, Α' έκδοση Οκτώβριος 2019 και Πρόγραμμα Ελλάδας-ΟΟΣΑ:Τεχνική Υποστήριξη για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, Ανάπτυξη Ικανοτήτων και Κινητοποίηση των Αρχών Επιβολής του Νόμου στην Ελλάδα, OECD (ΟΟΣΑ, 2018).

Σε ότι αφορά μία μορφή εγκλήματος που είναι χαρακτηριστική και κυρίαρχη σε μεγάλο βαθμό σήμερα καθώς επηρεάζει πολλές φορές δύο ή και περισσότερα κράτη και συγκεκριμένα το ηλεκτρονικό έγκλημα βλ. ΚΟΥΡΟΥΠΗΣ Κ., 'Η αντιμετώπιση του ηλεκτρονικού εγκλήματος στην Ευρώπη', σ. 717-728 και NAZIRIS Y., 'A Critique of the European Union's Approach to Cybercrime', σ. 729-757 στο «Εξελίξεις και Προκλήσεις στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΥΡΥΓΕΝΗ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΔΡΑΣ JEAN MONNET ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 1, Θεσσαλονίκη, 2015.

⁶⁸ «Κύρωση και Εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις».

στιγμή της επιστροφής. Η Σύμβαση έχει επικυρωθεί από την πλειοψηφία των χωρών μελών των Ηνωμένων Εθνών και στα πλαίσια αυτής λειτουργούν συνεργασίες για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Εξετάζοντας την παράνομη μετανάστευση και πως αντιμετωπίστηκε-αντιμετωπίζεται από τη χώρα μας σε ποινικό επίπεδο, κρίνεται απαραίτητο να εξεταστούν χρονολογικά και κριτικά οι διατάξεις που καταρτίστηκαν από την Ελληνική έννομη τάξη από το 2000, οπότε η Ελληνική πολιτεία υπέγραψε τη Σύμβαση του Πατέρμο έως το 2010 οπότε και εντάχθηκε στην εθνική έννομη τάξη, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Χάρτης 1: Μοντέλα μεταναστευτικών ροών στη Μεσόγειο

Πηγή: Γραφείο Αξιωματικών Συνδέσμων Ελλάδος Ευροπ, 09/2021

Χάρτης 2: Μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα

Πηγή: Γραφείο Αξιωματικών Συνδέσμων Ελλάδος Ευροπ, 09/2021

Ο Ν. 1975/1991 (Α' 184)⁶⁹, υπήρξε το πρώτο νομοθέτημα που περιείχε διατάξεις για την είσοδο και παραμονή των αλλοδαπών στην Ελλάδα. Ο νόμος αυτός δεν ανταποκρίθηκε στην πραγματικότητα που κλήθηκε να ρυθμίσει, με αποτέλεσμα η πρακτική των οργάνων της Ελληνικής δημόσιας διοίκησης να αποκλίνει από τις διατάξεις του. Ταυτόχρονα ενώ κατά το χρόνο σύνταξης του ήταν ορατές οι εξ ανατολών κυρίως μεταναστευτικές πιέσεις στην Ε.Ε. δεν είχε προβλεφθεί από την Ελληνική Πολιτεία ότι η Ελλάδα θα μετατρέπεται πολύ σύντομα από παραδοσιακή Χώρα αποστολής μεταναστών σε Χώρα υποδοχής αθρόων μεταναστευτικών ροών.

Η αδυναμία αποτελεσματικής φύλαξης των συνόρων, η ανελαστικότητα και το παρωχημένο των νομοθετικών διατάξεων, οδήγησαν στη δημιουργία ενός διαρκώς αυξανόμενου πληθυσμού παρανόμως διαμενόντων και εργαζομένων στην Ελλάδα. Παρά την συνεισφορά τους στην εθνική οικονομία, πολλά από τα πρόσωπα αυτά παρέμεναν στο περιθώριο της Ελληνικής κοινωνίας σε συνθήκες κατώτερες που υπαγόρευε η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, με αποτέλεσμα πολλές φορές να οδηγούνται σε συμπεριφορές παραβατικές.

Το 1997 θεσμοθετήθηκε η πρωτοβουλία καθιέρωσης ενός συστήματος καταγραφής και ενσωμάτωσης του πληθυσμού των παράνομων αλλοδαπών μέσω των Π.Δ. 358 και 359/1997 (Α' 240), με τα οποία καθιερώθηκε ένας παράλληλος με τους προβλεπόμενους στο Ν. 1975/1991 τίτλος νόμιμης παραμονής και εργασίας αλλοδαπού στην Ελλάδα, η γνωστή ως «πράσινη κάρτα». Προβλήματα όμως στην Ελληνική δημόσια διοίκηση, στον συντονισμό των υπηρεσιών και στην ασάφεια σχετικά με τις ευχέρειες που απέρρεαν από την κατοχή της, οδήγησε σε αποκλεισμό μεγάλου αριθμού αλλοδαπών από τη διαδικασία χορήγησης.

Με το Ν. 2910/2001 (Α' 91)⁷⁰, επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστούν τα κενά του Ν. 1975/1991. Ο νόμος όμως αυτός απέτυχε. Ο αρχικός του στόχος για καταγραφή και νομιμοποίηση των αλλοδαπών μέσω της χορήγησης προσωρινής άδειας δεν ολοκληρώθηκε, καθώς η όλη διαδικασία ήταν εξαιρετικά γραφειοκρατική. Η πολύπλοκη και γραφειοκρατική δομή του νόμου, η έλλειψη σαφούς στόχου και κυρίως η ελλειμματική αντιμετώπιση μεγάλου αριθμού ειδικών περιπτώσεων αλλοδαπών, δημιούργησε την ανάγκη αλληπάλληλων νομοθετικών παρεμβάσεων σε επίπεδο τροποποιήσεων και συμπληρώσεων, που όμως δεν έφεραν τα επιθυμητά αποτελέσματα στην επίλυση των προβλημάτων εφαρμογής του.

⁶⁹ «Είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις».

⁷⁰ «Είσοδος και παραμονή Αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια, κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις».

3.1. Ν. 3386/2005 (Α' 212), « Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια».

Με το Ν. 3386/2005⁷¹ καταβλήθηκε προσπάθεια να καλυφθούν κενά και παραλείψεις που εντοπίστηκαν την προηγούμενη δεκαετία, αλλά παράλληλα να αναληφθεί μία στρατηγική πρωτοβουλία σχετικά με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, λαμβάνοντας υπόψη και τις εξελίξεις στην ΕΕ και αξιοποιώντας και την εμπειρία που είχε αποκτηθεί από την εφαρμογή του Ν. 2910/2001, θεσμοθετώντας για πρώτη φορά διατάξεις για την ένταξη των μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία.

Οι βασικοί άξονες του νόμου, για την καθιέρωση μίας σύγχρονης, μακροπρόθεσμης και κοινωνικά δίκαιης μεταναστευτικής πολιτικής, ήταν και είναι οι ακόλουθοι:

Α.- Ο ορθολογικός προγραμματισμός της εισόδου των μεταναστών στην Ελληνική Επικράτεια, με βάση συγκεκριμένες ιδιότητες και λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα και τις ανάγκες της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της Ελλάδας.

Β.- Η αποφυγή περιστασιακών και ανεξέλεγκτων αλλαγών του καθεστώτος, με το οποίο εγκαθίσταται νομίμως ο αλλοδαπός στην Ελλάδα.

Γ.- Η διασφάλιση των όρων εργασίας των αλλοδαπών που έρχονται στην Ελλάδα, προκειμένου να εργασθούν υπό συνθήκες που αρμόζουν σε ένα σύγχρονο κράτος δικαίου.

Δ.- Η εισαγωγή ενός σύγχρονου καθεστώτος κοινωνικής ένταξης των μεταναστών.

Ε.- Η θεσμοθέτηση των κατάλληλων εγγυήσεων για την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων της Ελληνικής έννομης τάξης, ώστε να αποφευχθούν τα φαινόμενα ανεξέλεγκτης εισόδου και εξόδου αλλοδαπών στη Χώρα.

ΣΤ.- Η διασφάλιση, πρόσφορων συνθηκών για την ακώλυτη άσκηση των κάθε είδους δικαιωμάτων των αλλοδαπών και κυρίως εκείνων που αφορούν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, την ελεύθερη συμμετοχή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας, υπό καθεστώς κοινωνικής δικαιοσύνης και το σεβασμό των ιδιαιτεροτήτων τους, πρωτίστως δε αυτών που απορρέουν από την καταγωγή τους.

Παράλληλα με τον συγκεκριμένο νόμο καταβλήθηκε προσπάθεια θέσπισης ενός συστήματος

διαχείρισης όσο το δυνατόν λιγότερο γραφειοκρατικό, λειτουργικό, επωφελές για την οικονομία της Ελλάδας, και κύρια ασφαλές για τα δικαιώματα των οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα, εισάγοντας μία σειρά από καινοτομίες σε σχέση με το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, οι σπουδαιότερες των οποίων είναι:

Α.- Δημιουργία Διυπουργικού Οργάνου για το συντονισμό της μεταναστευτικής πολιτικής.

Β.- Ενοποίηση της άδειας διαμονής και εργασίας σε μία πράξη, η οποία εκδίδεται από τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας.

Γ.- Εξορθολογισμός του συστήματος μετακλήσεων αλλοδαπών για εργασία στην Ελλάδα, με την ενδυνάμωση και ουσιαστική ενεργοποίηση των Περιφερειακών Επιτροπών Μετανάστευσης, που θα καθορίζουν τις ανάγκες του εργατικού δυναμικού σε επίπεδο Περιφέρειας και αναλυτικά για κάθε νομό της Ελλάδας, σε συνάρτηση με την προσφορά και ζήτηση της εργασίας ανά κατηγορίες ειδικοτήτων και πάντοτε σε συνάρτηση με το υπάρχον αντίστοιχο ημεδαπό εργατικό δυναμικό.

Δ.- Εξορθολογισμός των χορηγούμενων τύπων αδειών διαμονής και μείωση των αντίστοιχων κατηγοριών. Πλήρης οριοθέτηση των περιπτώσεων στις οποίες χορηγείται άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ώστε να αποφευχθεί η κατάχρηση.

Ε.- Πρόβλεψη βασικών αρχών για την απόκτηση του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελλάδα και καθορισμός κριτηρίων για την χορήγηση του.

ΣΤ.- Πρόβλεψη βασικών αρχών για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών στην Ελληνική κοινωνία, με τη συνδρομή συγκεκριμένων κριτηρίων.

Ζ.- Καθιέρωση σαφών προϋποθέσεων για τη διευκόλυνση της οικογενειακής επανένωσης.

Η.- Διευκόλυνση της άσκησης ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας και πραγματοποίησης μεγάλων επενδύσεων από πλευράς χορήγησης άδειας διαμονής.

Θ.- Εντατικοποίηση των ελέγχων προς την κατεύθυνση του περιορισμού της εισόδου και διαμονής παράνομων αλλοδαπών στην Ελλάδα.

Ι.- Πλήρης και έγκαιρη εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με το ισχύον ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και τις τάσεις που αναπτύσσονται εντός της Ε.Ε.

Η ταχύτερη διαδικασία έκδοσης των σχετικών πράξεων και της έγκυρης πληροφόρησης κάθε ενδιαφερομένου επρόκειτο να επιτευχθεί μέσω της τροποποίησης των οργανισμών των Περιφερειών, της ηλεκτρονικής διασύνδεσης των εμπλεκόμενων φορέων, για τη οργανωτική αναδιάρθρωση των περιφερειών και την οργάνωση υπηρεσιών υποδοχής

⁷¹ Για τον εν λόγω νόμο βλέπε σχετική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη «Παρατηρήσεις ΣτΠ προς τον Υπουργό Εσωτερικών επί του υπό επεξεργασία σχεδίου νόμου περί εισόδου, διαμονής και κοινωνικής ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» διαθέσιμα στις ιστοσελίδες <http://www.synigoros.gr/?i=foreigner.el.paremvasis-stp.49885> και http://www.synigoros.gr/resources/meta_paremv-02.pdf.

και παροχής πληροφοριών αναφορικά με τις αιτήσεις για τη χορήγηση αδειών διαμονής⁷².

3.2. Ν. 3772/2009 (Α' 112), « Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις».

⁷² Ο νόμος αποτελείται από 20 κεφάλαια και 98 άρθρα.

Το κεφάλαιο Α' αφορά τους ορισμούς και το πεδίο εφαρμογής του νόμου.

Το κεφάλαιο Β' περιέχει ρυθμίσεις για τον αστυνομικό έλεγχο των μεθοριακών διαβάσεων.

Το κεφάλαιο Γ' προβλέπει τις γενικές προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών.

Το κεφάλαιο Δ' περιλαμβάνει τις οριζόντιες διατάξεις που αναφέρονται στις γενικές προϋποθέσεις χορήγησης αδειών διαμονής.

Το κεφάλαιο Ε' αναφέρεται σε όλους τους τύπους της άδειας διαμονής για εργασία.

Το κεφάλαιο ΣΤ' αναφέρεται στις άδειες διαμονής για άσκηση ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας και επενδυτικούς σκοπούς.

Το κεφάλαιο Ζ' αφορά στη χορήγηση και ανανέωση όλων των τύπων αδειών διαμονής που χορηγούνται για ειδικούς λόγους.

Το κεφάλαιο Η' αναφέρεται στις άδειες διαμονής για εξαιρετικούς λόγους.

Το κεφάλαιο Θ' περιλαμβάνει δέσμη ρυθμίσεων σχετικά με τη χορήγηση και ανανέωση αδειών διαμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Τα κεφάλαια Ι' και ΙΑ' αφορούν στις άδειες διαμονής για οικογενειακή επανένωση καθώς και το δικαίωμα διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών που είναι μέλη οικογένειας Έλληνα ή πολίτη της Ε.Ε..

Με το κεφάλαιο ΙΒ' εισήχθησαν για πρώτη φορά στην Ελληνική νομοθεσία διατάξεις για την κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική κοινωνία.

Με το κεφάλαιο ΙΓ' εισήχθη για πρώτη φορά πλέγμα ρυθμίσεων που αφορά τις διαδικασίες απόκτησης της ιδιότητας του επί μακρόν διαμένοντος.

Το κεφάλαιο ΙΔ' αναφέρεται στην ολιγοήμερη διαμονή.

Το κεφάλαιο ΙΕ' περιγράφονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των υπηκόων τρίτων χωρών.

Το κεφάλαιο ΙΣΤ' αφορά σε ειδικούς περιορισμούς, την ανάκληση της άδειας διαμονής και τις απελάσεις.

Το κεφάλαιο ΙΖ' αναφέρεται σε γενικές υποχρεώσεις και τις αντίστοιχες κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης αυτών.

Το κεφάλαιο ΙΗ' αφορά λειτουργικά θέματα.

Τα κεφάλαια ΙΘ' και Κ' αφορούν στις μεταβατικές και τελικές διατάξεις.

Με το άρθρο 48 του Ν. 3772/2009 επήλθαν τροποποιήσεις – συμπληρώσεις στα άρθρα 76, 87, 88 του Ν. 3386/2005 καθιστώντας τις ποινές για όσους διευκολύνουν την είσοδο στο Ελληνικό έδαφος ή την έξοδο από αυτό υπηκόου τρίτης χώρας χωρίς να υποβληθεί στον έλεγχο που προβλέπεται πιο αυστηρότερες. Επίσης έγιναν αυστηρότερες οι κυρώσεις σε πλοιάρχους ή κυβερνήτες πλοίου ή πλωτών μέσων ή αεροπλάνου και σε οδηγούς κάθε είδους μεταφορικού μέσου που μεταφέρουν από το εξωτερικό στην Ελλάδα υπηκόους τρίτων χωρών που δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στο Ελληνικό έδαφος ή στους οποίους έχει απαγορευθεί η είσοδος για οποιαδήποτε αιτία, καθώς και αυτοί που τους παραλαμβάνουν από τα σημεία εισόδου, τα εξωτερικά ή εσωτερικά σύνορα, για να τους προωθήσουν στο εσωτερικό της Χώρας ή στο έδαφος Κ-Μ της ΕΕ ή τρίτης χώρας ή διευκολύνουν τη μεταφορά τους ή εξασφαλίζουν σε αυτούς κατάλυμα για απόκρυψη.

Επίσης στο ίδιο άρθρο προβλέφθηκε ότι περιουσία που αποτελεί προϊόν της εγκληματικής δραστηριότητας του παρόντος άρθρου, καθώς και των παραγράφων 5, 6 και 8 του άρθρου 87 του Ν. 3386/2005 ή που αποκτήθηκε με οποιονδήποτε τρόπο από προϊόν τέτοιας εγκληματικής δραστηριότητας ή περιουσία που χρησιμοποιήθηκε, εν όλω ή εν μέρει, για την ως άνω εγκληματική δραστηριότητα κατάσχεται και, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση αποδόσεως της στον ιδιοκτήτη, κατά τα άρθρα 310 παράγραφος 2⁷³, και 373 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.)⁷⁴ «Εξοδα. Τύχη των πραγμάτων που κατασχέθηκαν», δημεύεται υποχρεωτικά με την καταδικαστική απόφαση. Η δήμευση επιβάλλεται ακόμη και αν η περιουσία ανήκει σε τρίτο, εφόσον αυτός τελούσε εν γνώσει της εγκληματικής δραστηριότητας κατά το χρόνο κτήσεως της περιουσίας. Σε περίπτωση που η περιουσία ή το προϊόν κατά το προηγούμενο εδάφιο υπερβαίνει τις τέσσερις χιλιάδες (4.000) ευρώ και δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, κατάσχονται και δημεύονται υπό τους όρους του προηγούμενου εδαφίου περιουσιακά στοιχεία ίσης αξίας προς εκείνη της προαναφερθείσας περιουσίας ή του προϊόντος.

Τέλος σημαντική πρόβλεψη συνιστά και η πρόβλεψη ότι οι διατάξεις του συγκεκριμένου άρθρου και των παραγράφων 5, 6 και 8 του άρθρου 87 εφαρμόζονται και όταν οι προβλεπόμενες σε αυτά αξιόποινες πράξεις τελέσθηκαν στην αλλοδαπή από ημεδαπό ή αλλοδαπό ακόμη και αν αυτές δεν είναι αξιόποινες κατά τους νόμους της χώρας στην οποία τελέσθηκαν.

3.3. Προβλέψεις στη Σύμβαση των Η.Ε. για τη αντιμετώπιση του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος Ν. 3875/2010 (Α' 158), «Η Σύμβαση των Η.Ε. για τη αντιμετώπιση του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και η ενσωμάτωση της στην Ελληνική έννομη τάξη».

⁷³ «Απόφαση ότι δεν πρέπει να γίνει κατηγορία κ.τ.λ.».

⁷⁴ «Εξοδα. Τύχη των πραγμάτων που κατασχέθηκαν».

Σκοπός της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διασυνοριακού Οργανωμένου Εγκλήματος όπως αναφέρεται και στο άρθρο 1 είναι η προαγωγή της συνεργασίας για την πιο αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος και ειδικότερα σε ότι αφορά την παρούσα μελέτη η αντιμετώπιση της λαθραίας διακίνησης μεταναστών.

Στην Ελληνική έννομη τάξη έχει ποινικοποιηθεί η συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα με τον Ν. 2928/2001 (Α' 141), έχοντας λάβει υπόψη του κατά την κατάρτιση του τις επιταγές της Σύμβασης του Παλέρμο.

Η Σύμβαση έχει περιχαρακώσει το πεδίο εφαρμογής της στο Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα, σε κάθε περίπτωση ωστόσο σύμφωνα με τα άρθρα 3 παράγραφος 1 εδ. α' και 34 παράγραφος 2 τα αδικήματα που θεσπίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 5, 6, 8 και 23 της Σύμβασης (συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα, νομιμοποίηση προϊόντων εγκλήματος, διαφθορά και παρακώλυση της δικαιοσύνης), πρέπει να θεσπιστούν στο εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους μέρους ανεξάρτητα από τη διασυνοριακή φύση τους ή την εμπλοκή οργανωμένης εγκληματικής ομάδας, με εξαίρεση το άρθρο 5 (συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα) στο μέτρο που αυτό απαιτεί την εμπλοκή οργανωμένης εγκληματικής ομάδας.

Με τον τρόπο αυτό η Σύμβαση του Παλέρμο αποτελεί μια ολοκληρωμένη νομική βάση για την προαγωγή της συνεργασίας των κρατών μερών για την πρόληψη και καταπολέμηση του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος.

Σκοπός του Πρωτοκόλλου που φέρει τίτλο «Πρωτόκολλο κατά της Λαθραίας Διακίνησης μεταναστών από τη Γη, τη Θάλασσα και τον Αέρα που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος», είναι η πρόληψη και καταπολέμηση της λαθραίας διακίνησης μεταναστών όταν εμπλέκεται οργανωμένη εγκληματική ομάδα και η προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μερών για την εκπλήρωση αυτών των σκοπών, ενώ προστατεύονται και τα δικαιώματα των λαθραία μεταφερόμενων μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα:

Στο άρθρο 1 ορίζεται ότι το Πρωτόκολλο συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος και ερμηνεύεται μαζί με τη Σύμβαση, οι διατάξεις της οποίας εφαρμόζονται *mutatis mutandis* στο Πρωτόκολλο, αν δεν προβλέπεται διαφορετικά σ' αυτό, ενώ στο άρθρο 2 ορίζεται ως σκοπός του Πρωτοκόλλου η πρόληψη και καταπολέμηση της λαθραίας διακίνησης μεταναστών και η προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μερών για την εκπλήρωση αυτών των σκοπών, όπως και η προστασία των δικαιωμάτων των λαθραία μεταφερόμενων μεταναστών.

Για τους σκοπούς του Πρωτοκόλλου προσδιορίζεται στο άρθρο 3 το περιεχόμενο επιμέρους όρων, όπως η "λαθραία διακίνηση μεταναστών", που ταυτίζεται με την επίτευξη της παράνομης εισόδου ενός προσώπου σε ένα κράτος μέρος του οποίου το πρόσωπο αυτό δεν είναι υπήκοος ή μόνιμος κάτοικος, εφόσον υπάρχει σκοπός οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους, η "παράνομη είσοδος", το "ψευδές ταξιδιωτικό έγγραφο ή δελτίο ταυτότητας" και το "πλοίο".

Σχετικά με την έννοια «πλοίο», θα πρέπει να αναφερθεί ότι το άρθρο 1 του ΚΙΝΔ⁷⁵ και το άρθρο 3 του ΚΑΝΔ⁷⁶ οριοθετούν την έννοια. Το άρθρο 88 του Ν. 3386/2005 (Α' 212), αναφέρεται στους πλοίαρχους ή κυβερνήτες πλοίου, πλωτού μέσου ή αεροπλάνου και στους οδηγούς κάθε είδους μεταφορικού μέσου. Το Πρωτόκολλο περιλαμβάνει στην έννοια του πλοίου και τα υδροπλάνα. Η ελληνική νομοθεσία απαιτεί για την έννοια του πλοίου προορισμό και όχι μόνο ικανότητα κίνησης στη θάλασσα, γι' αυτό και τα υδροπλάνα δεν θεωρούνται πλοία, αφού ναι μεν έχουν την ικανότητα να πλέουν στη θάλασσα κατά την αποθαλάσσωση και την προσθαλάσσωση, είναι όμως προορισμένα να κινούνται στον αέρα. Γι' αυτά η κίνηση στη θάλασσα είναι επιβοηθητική μόνο για την πτήση⁷⁷. Για το σκοπό του Πρωτοκόλλου και σύμφωνα με το άρθρο 4 αυτού (πεδίο εφαρμογής) στις περιπτώσεις λαθραίας διακίνησης μεταναστών, εφόσον τα εγκλήματα είναι διασυνοριακά από τη φύση τους και εμπλέκεται οργανωμένη εγκληματική ομάδα, στην έννοια του πλοίου υπάγονται και τα υδροπλάνα.

Στο άρθρο 4 ορίζεται το πεδίο εφαρμογής του Πρωτοκόλλου, το οποίο εφαρμόζεται, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά σε αυτό, για την πρόληψη, διερεύνηση και δίωξη των αδικημάτων που θεσπίζονται σύμφωνα με το άρθρο 6 αυτού, εφόσον τα εν λόγω αδικήματα είναι διεθνικά.

Στο άρθρο 5 διευκρινίζεται ότι οι μετανάστες δεν υπόκεινται σε ποινική δίωξη, δυνάμει του Πρωτοκόλλου, για μόνο το γεγονός ότι αποτέλεσαν αντικείμενο των πράξεων που αναφέρονται στο άρθρο 6.

Στο άρθρο 6 προσδιορίζεται η υποχρέωση κάθε κράτους Μέρους να υιοθετήσει τα αναγκαία νομοθετικά και άλλα μέτρα για να θεσπισθούν ως ποινικά αδικήματα, όταν τελούνται με πρόθεση και για να αποκτηθεί άμεσο ή έμμεσο οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος, η λαθραία διακίνηση μεταναστών, η κατάρτιση, προμήθεια, παροχή ή κατοχή ψευδούς ταξιδιωτικού εγγράφου ή δελτίου ταυτότητας όταν διαπράττονται με σκοπό τη διευκόλυνση της λαθραίας διακίνησης μεταναστών, και η διευκόλυνση προσώπου που δεν είναι υπήκοος ή μόνιμος κάτοικος να παραμείνει στο ενδιαφερόμενο κράτος χωρίς να συντρέχουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για νόμιμη

⁷⁵ Βλ. Ν. 3816/1958 (Α' 32).

⁷⁶ Βλ. ΝΔ 187/73 (Α' 261).

⁷⁷ Βλ. ΚΙΑΝΤΟΥ –ΠΑΜΠΟΥΚΗ Α., «Ναυτικό δίκαιο», Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη, 1989, σ. 25.

παραμονή στο κράτος. Ως ποινικά αδικήματα ζητείται επίσης να αντιμετωπισθούν η απόπειρα των πιο πάνω εγκλημάτων και η συμμετοχή σε αυτά, όπως και η οργάνωση και καθοδήγηση για τη διάπραξη τους. Στο ίδιο άρθρο διευκρινίζεται ότι θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ως επιβαρυντικές περιστάσεις των αδικημάτων συμπεριφορές που:

α) θέτουν σε κίνδυνο ή μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή ή την ασφάλεια των μεταναστών ή

β) συνεπάγονται απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση των μεταναστών, στην οποία περιλαμβάνεται και αυτή που έχει σκοπό την εκμετάλλευσή τους.

Στο ελληνικό ποινικό δίκαιο όλες αυτές οι συμπεριφορές είναι ήδη ποινικά αδικήματα και αντιμετωπίζονται με αυστηρές κυρώσεις. Ειδικότερα, η λαθραία διακίνηση μεταναστών όπως αυτή προβλέπεται στο Πρωτόκολλο (άρθρο 6 παρ. 1 εδ. α' ρυθμίζεται στην ελληνική νομοθεσία από το κεφάλαιο ΙΖ «Γενικές Υποχρεώσεις – Κυρώσεις» του Ν. 3386/2005.

Οι παράνομες συμπεριφορές που αναφέρονται στην παράγραφο 1 εδ. β' (i και ii) καλύπτονται από τα άρθρα 216 του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.) (πλαστογραφία), 220 Π.Κ. (υφαρπαγή ψευδούς βεβαίωσης), 242 Π.Κ. (ψευδής βεβαίωση, νόθευση κ.λπ.), σε συνδυασμό με το άρθρο 187 παρ.1 Π.Κ.

Επίσης, εάν το ψευδές ταξιδιωτικό έγγραφο ή ταυτότητα εκδόθηκε με δωροδοκία ή εξαναγκασμό, εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του Π.Κ., όπως τα άρθρα 235, 236 Π.Κ. και 333, 385, 372, 374 Π.Κ. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 216 παρ.1 Π.Κ. (πλαστογραφία) τιμωρεί την κατάρτιση πλαστού και τη νόθευση του εγγράφου.

Με το β' εδάφιο της παραγράφου 1 η χρήση του εγγράφου από το ίδιο άτομο θεωρείται επιβαρυντική περίπτωση. Με την παράγραφο 2 τιμωρείται και όποιος εν γνώσει του κάνει χρήση πλαστού ή νοθευμένου εγγράφου.

Επιπλέον, με το εδάφιο β' της παραγράφου 3, με αυξημένη ποινή τιμωρείται ο υπαίτιος που διαπράττει πλαστογραφίες κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια και το συνολικό όφελος ή η συνολική ζημία υπερβαίνουν τα 15.000 ευρώ. Με το άρθρο 242 Π.Κ. τιμωρείται ο υπαίτιος εάν είναι δημόσιος υπάλληλος και αρμόδιος για την έκδοση του πιστοποιητικού και σε αυτό βεβαιώνει ψευδή γεγονότα.

Επίσης, τιμωρείται βαρύτερα εάν επιδιώκει τη διάπραξη των παραπάνω εγκλημάτων σε βαθμό κακουργήματος (216, 242) και συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε εγκληματική οργάνωση, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 187 Π.Κ. Επιπλέον, στην ελληνική νομοθεσία και ειδικότερα στα άρθρα 87 παρ. 7 και 87 παρ. 8 του Ν. 3386/2005 τιμωρείται όποιος παράνομα κατέχει ή χρησιμοποιεί γνήσιο διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο άλλου προσώπου, επίσης όποιος παρακρατεί διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο άλλου προσώπου ή αρνείται να παραδώσει

τούτο στην αρμόδια υπηρεσία, καθώς και όποιος κατέχει ή χρησιμοποιεί πλαστό διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο (άρθρο 87 παρ. 7).

Τιμωρείται, επίσης, ο υπεύθυνος γραφείου ταξιδιών ή μετανάστευσης ή οποιοσδήποτε άλλος υποβάλλει για λογαριασμό τρίτου στην αρμόδια αρχή δικαιολογητικά έκδοσης ταξιδιωτικού εγγράφου με στοιχεία που δεν ανταποκρίνονται στην ταυτότητα του προσώπου αυτού, καθώς και εκείνος για λογαριασμό του οποίου υποβάλλονται τα δικαιολογητικά.

Σχετικά με την ποινικοποίηση των συμπεριφορών που προβλέπονται στο άρθρο 6 παρ. 1 εδ. γ', η ελληνική νομοθεσία τιμωρεί επίσης τις άδικες αυτές πράξεις. Πιο συγκεκριμένα, η παροχή διευκόλυνσης παραμονής σε άτομο που έχει εισέλθει παράνομα στη χώρα αντιμετωπίζεται με τα άρθρα 84-87 του Ν. 3386/2005, στα οποία:

α) καθορίζονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες οι δημόσιες υπηρεσίες, τα Ν.Π.Δ.Δ., οι Ο.Τ.Α. και οι υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα υποχρεούνται να μην παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε υπηκόους τρίτης χώρας, καθώς και οι κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παράβασης,

β) προβλέπονται οι υποχρεώσεις των συμβολαιογράφων κατά την κατάρτιση συμβολαιογραφικών πράξεων όταν συμβαλλόμενοι ή συμμετέχοντες καθ' οιονδήποτε τρόπο σε αυτές είναι υπήκοοι τρίτων χωρών και οι σχετικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης,

γ) προβλέπονται οι υποχρεώσεις των εργοδοτών που απασχολούν υπηκόους τρίτων χωρών και οι σχετικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης και

δ) προβλέπονται οι υποχρεώσεις υπαλλήλων και λοιπών ιδιωτών και οι σχετικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης, ενώ υπάρχει ρητή πρόβλεψη ποινής φυλάκισης τουλάχιστον 1 μηνός και χρηματικής ποινής τουλάχιστον 5.000 ευρώ για όποιον διευκολύνει την παράνομη διαμονή υπηκόου τρίτης χώρας (άρθρο 87 παρ. 6) ή ποινής φυλάκισης τουλάχιστον 2 ετών, αν ο δράστης ενήργησε από κερδοσκοπία.

Σχετικά με την ποινικοποίηση των συμπεριφορών που προβλέπονται στο άρθρο 6 παρ. 2 εδ. α' (απόπειρα), η ελληνική νομοθεσία τιμωρεί τις άδικες αυτές πράξεις με τις γενικές διατάξεις του Π.Κ. περί απόπειρας και ειδικότερα το άρθρο 42 Π.Κ. Σχετικά με την ποινικοποίηση των συμπεριφορών που προβλέπονται στο άρθρο 6 παρ. 2 εδ. β' (συμμετοχή), η ελληνική νομοθεσία τιμωρεί τις άδικες αυτές πράξεις με τις γενικές διατάξεις του Π.Κ. περί συμμετοχής και ειδικότερα τα άρθρα 45, 46, 47 Π.Κ.

Σχετικά με την ποινικοποίηση των συμπεριφορών που προβλέπονται στο άρθρο 6 παρ. 2 εδ. γ' (οργάνωση ή καθοδήγηση), το Πρωτόκολλο, όπως αναφέρεται και στο άρθρο 4 αυτού, εφαρμόζεται όταν εμπλέκεται οργανωμένη εγκληματική ομάδα. Πέρα από τις γενικές διατάξεις του Π.Κ. περί συμμετοχής, οι έννοιες της οργάνωσης και διεύθυνσης (directing -

κατά το αγγλικό κείμενο), τιμωρούνται σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο παρόν νομοσχέδιο από το άρθρο 187 Π.Κ., όταν αφορούν στη διάπραξη κακουργημάτων.

Με το άρθρο 87 παρ. 5 του Ν. 3386/2005 καλύπτεται το άρθρο 6 παρ. 2γ του Πρωτοκόλλου για τα σχετικά κακουργήματα.

Σχετικά με την ποινικοποίηση των συμπεριφορών που προβλέπονται στο άρθρο 6 παρ. 3 εδ. α' του Πρωτοκόλλου για τις επιβαρυντικές περιστάσεις των αδικημάτων που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 6 του Πρωτοκόλλου και ειδικότερα τις περιστάσεις εκείνες που θέτουν σε κίνδυνο ή μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή ή την ασφάλεια των μεταναστών, ισχύει η πρόβλεψη του άρθρου 88 παρ. 1 εδ. γ' και δ' Ν. 3386/2005 που αφορούν στις περιπτώσεις που προέκυψε κίνδυνος για άνθρωπο ή επήλθε θάνατος κατά τη μεταφορά μεταναστών. Ισχύουν επίσης και οι σχετικές διατάξεις του ειδικού μέρους του Π.Κ. όπως π.χ. το άρθρο 306 (έκθεση).

Επίσης σε ότι αφορά την ποινικοποίηση των συμπεριφορών που προβλέπονται στο άρθρο 6 παρ. 3 εδ. β' για τις επιβαρυντικές περιστάσεις των αδικημάτων που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 6 του Πρωτοκόλλου και ειδικότερα τις περιστάσεις εκείνες που συνεπάγονται απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση των μεταναστών, στην οποία περιλαμβάνεται και αυτή που έχει σκοπό την εκμετάλλευσή τους, ισχύουν οι διατάξεις των άρθρων 323Α παρ. 1 Π.Κ. («εμπορία ανθρώπων», η βαριά σωματική βλάβη του παθόντος αποτελεί επιβαρυντική περίπτωση σύμφωνα με την παράγραφο 4 εδ. δ', το άρθρο 351 παρ. 4 εδ. γ' Π.Κ. («σωματεμπορία», όπου ισχύει επιβαρυντική περίπτωση εάν η πράξη συνδέεται με την παράνομη είσοδο, παραμονή ή έξοδο του παθόντος από τη χώρα, σε περίπτωση θανάτου επιβάλλεται ισόβια κάθειρξη κατά την παράγραφο 5 του παραπάνω άρθρου).

Με βάση τα παραπάνω δεν είναι αναγκαία η πρόβλεψη νέων ποινικών κυρώσεων για την αντιμετώπιση των συμπεριφορών που περιγράφονται στο άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου.

Τα άρθρα 7, 8 και 9 του Πρωτοκόλλου αφορούν στη συνεργασία και στη λήψη μέτρων κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών από τη θάλασσα. Στο άρθρο 8 καθορίζονται τα μέτρα κατά της λαθραίας διακίνησης μεταναστών από τη θάλασσα και ειδικότερα η έγκριση ελέγχου πλοίων με ελληνική σημαία, όταν υπάρχουν υποψίες ότι μεταφέρει λαθρομετανάστες και η δυνατότητα ελέγχου από τις ελληνικές αρχές πλοίων ύποπτων για μεταφορά λαθρομεταναστών.

Σχετικά με όσα ορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 6 του Πρωτοκόλλου: «Ορισμός αρχής ή αρχών αρμόδιων να δέχονται και να ανταποκρίνονται σε αιτήσεις συνδρομής, επιβεβαίωσης νηολογίου ή του δικαιώματος ενός πλοίου να υψώνει τη σημαία του, καθώς και για την παροχή άδειας προς λήψη των

κατάλληλων μέτρων και γνωστοποίηση του ορισμού αυτού μέσω του ΓΓ του ΟΗΕ σε όλα τα Κράτη Μέρη εντός μηνός», στην πράξη επιλαμβάνονται οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΝΑΝΠ και ειδικότερα η αρμόδια Διεύθυνση του ΛΣ-ΕΛΑΚΤ όπως η ΔΑΠΘΑΣ.

Επίσης με τον Κανονισμό (ΕΚ) 2007/2004 του Συμβουλίου⁷⁸ έχει συσταθεί ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα (FRONTEX)⁷⁹. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα (FRONTEX) συντονίζει την επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών στον τομέα της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων, επικουρεί τα κράτη - μέλη σε περιπτώσεις που απαιτείται αυξημένη τεχνική και επιχειρησιακή συνδρομή στα εξωτερικά σύνορα και ενισχύει την ασφάλεια των συνόρων εξασφαλίζοντας το συντονισμό των ενεργειών των κρατών - μελών κατά την εφαρμογή των κοινοτικών μέτρων που αφορούν τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων. Παράλληλα στην αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης συμβάλει και η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Europol)⁸⁰. Η Ελλάδα έχει κοινά εξωτερικά σύνορα, χερσαία και θαλάσσια με την Ε.Ε.

Στο άρθρο 9 του Πρωτοκόλλου καθορίζονται οι ρήτρες προστασίας σε περίπτωση που οι αρμόδιες ελληνικές αρχές λαμβάνουν μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 8 του Πρωτοκόλλου αυτού.

Το άρθρο 10 αναφέρεται στη συνεργασία των κρατών μερών για την ανταλλαγή πληροφοριών σε θέματα μετανάστευσης. Αρμόδια αρχή για την συλλογή και ανάλυση των πληροφοριών που προβλέπονται στο άρθρο 10 του Πρωτοκόλλου είναι το Τμήμα Ανάλυσης Εγκληματικότητας της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας (Α.Ε.Α.), το οποίο είναι αρμόδιο για την εκπόνηση της έκθεσης για την κατάσταση του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Στην παραπάνω αρχή (Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας) και με βάση όσα αναφέρονται στο άρθρο

⁷⁸ Βλ. 26-10-2004, ΕΕ L 349/25-11-2004. Σήμερα ισχύει ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2019/1896 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 13^{ης} Νοεμβρίου 2019, για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και για την κατάργηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 και (ΕΕ) 2016/1624.

⁷⁹ ΚΟΡΟΝΤΖΙΣ Τ., ο.π. «The European policies for illegal immigration via EUROPOL and FRONTEX in Hellas», international conference, held in Athens, May 14-16, 2012, «Comparing and contrasting “Europeanization”: concepts and experiences», ΤΖΙΠΙΤΗΣ Δ., ό.π.

⁸⁰ ΚΟΡΟΝΤΖΗΣ Τρ., «Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία: EUROPOL», Εθνικές Επάλξεις, τχ 97, Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος 2011, σ. 50-51, του ιδίου Η Αστυνομική Συνεργασία στην ΕΕ, International Multilingual Journal of Science and Technology Vol. 6, Issue 7, July 2021, p.p. 3702-3717.

13 του Πρωτοκόλλου ανατίθεται και ο έλεγχος της εγκυρότητας των ταξιδιωτικών εγγράφων.

Τα όσα προβλέπονται στο άρθρο 11 παράγραφοι 1, 2, 3 και 4 του Πρωτοκόλλου καλύπτονται επαρκώς από τη νομοθεσία και ειδικότερα τον Ν. 3386/2005 και δη το άρθρο 88, το οποίο αφορά στις υποχρεώσεις των μεταφορέων. Σχετικά με τη λήψη μέτρων που προβλέπονται στην παράγραφο 5 του άρθρου 11 του Πρωτοκόλλου, το άρθρο 8 παρ. 2 του ν. 3386/2005 συμπληρώνεται με το εδάφιο στο οποίο προβλέπει την άρνηση εισόδου ή την ανάκληση της θεώρησης εισόδου σε πρόσωπο που εμπλέκεται με οιονδήποτε τρόπο σε παράνομη διακίνηση μεταναστών από οργανωμένα κυκλώματα, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου (μέρος του εν λόγω άρθρου έχει τροποποιηθεί με το άρθρο 48 του Ν. 3772/2009).

Στο άρθρο 76 παρ. 1 εδ. α' του Ν. 3386/2005 προβλέπεται ήδη η διοικητική απέλαση αλλοδαπού που έχει καταδικαστεί τελεσίδικα, ανεξαρτήτως ποινής, για εγκλήματα που αφορούν μεταξύ άλλων προώθηση μεταναστών, διευκόλυνση μεταφοράς ή προώθησης ή εξασφάλισης καταλύματος και στο εδάφιο β' και αν «έχει παραβιάσει τις διατάξεις του νόμου αυτού».

Στα άρθρα 12-13 προβλέπεται η υποχρέωση των κρατών μερών να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την ασφάλεια, τον έλεγχο και την εγκυρότητα των ταξιδιωτικών εγγράφων και των ταυτοτήτων, για τα οποία ισχύουν όσα αναφέρθηκαν και στο προηγούμενο Πρωτόκολλο.

Σχετικά με το άρθρο 14 του Πρωτοκόλλου, η Ελλάδα έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για την εκπαίδευση των στελεχών των αρμόδιων υπηρεσιών δίωξης της λαθρομετανάστευσης, κυρίως των στελεχών του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη/ΕΛ.ΑΣ. και Ναυτιλίας και Αιγαίου (Λιμενικό Σώμα –Λ.Σ.) για θέματα παράνομης μετανάστευσης με εκπαιδεύσεις στο Πολυεθνικό Κέντρο Εκπαιδεύσεων Επιχειρήσεων της Ειρήνης (Π.Κ.Ε.Ε.Υ.Ε.)⁸¹ στο Κιλκίς, με την διοργάνωση σεμιναρίων – εκπαιδεύσεων στην Ελλάδα μέσω της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας (CEPOL) για μεταφορά εμπειρίας και τεχνογνωσίας.

Σχετικά με όσα προβλέπονται στο άρθρο 15 του Πρωτοκόλλου, στο άρθρο 66 του Ν. 3386/2005 και γενικότερα στο κεφάλαιο ΙΒ' που αφορά στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών, στο ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης, στα υποπρογράμματα που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 66 και αφορούν στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, προβλέπεται η ενημέρωση της κοινής γνώμης και για τους κινδύνους από την παράνομη μετανάστευση από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες.

Επίσης στο άρθρο 2 του Π.Δ. 188/2002 (Α' 175), «Σύσταση Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής», που αφορά στους σκοπούς του Ινστιτούτου

Μεταναστευτικής Πολιτικής, στο εδ. γ', αναφέρεται ως σκοπός και «ο σχεδιασμός και υλοποίηση επικοινωνιακής πολιτικής για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών σε θέματα μετανάστευσης».

Το άρθρο 16 προβλέπει υποχρέωση των κρατών μερών για την υιοθέτηση μέτρων προστασίας των ατόμων που είναι θύματα λαθραίας διακίνησης μεταναστών, σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου.

Η Ελλάδα, με το Ν. 3386/2005 αξιοποιώντας την προηγούμενη νομοθετική εμπειρία και πρακτική και θεσμοθετώντας για πρώτη φορά ρυθμίσεις για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, έχει θεσπίσει ένα σύστημα διαχείρισης της μεταναστευτικής πολιτικής, το οποίο όμως φαίνεται ότι μπορεί πάντως να συμπληρωθεί, επεκτείνοντας την εφαρμογή των προστατευτικών διατάξεων που ισχύουν για τα θύματα εμπορίας και στα πρόσωπα που κατέστησαν αντικείμενο παράνομης διακίνησης μεταναστών. Για το σκοπό αυτό επαναπροσδιορίζεται ο τίτλος του πιο πάνω νόμου, η νομική έννοια του όρου «θύμα εμπορίας ανθρώπων», (άρθρο 1ι), και «θύμα παράνομης διακίνησης μεταναστών» (άρθρο 1κ) και θεσπίζονται πολύ σημαντικά μέτρα για τη παραμονή και τη νόμιμη εργασία στη χώρα προσώπων που έχουν χαρακτηριστεί με βάση τις πιο πάνω έννοιες.

Συγκεκριμένα, αναβαθμίζεται η ήδη προβλεπόμενη χορήγηση και ανανέωση αδειών παραμονής σε αλλοδαπούς, υπηκόους τρίτων χωρών, που εισήλθαν παράνομα στη χώρα σύμφωνα και με τις προβλέψεις του άρθρου 14 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Διακίνησης και Εμπορίας Ανθρώπων, εάν υπήρξαν θύματα εμπορίας ή παράνομης διακίνησης μεταναστών (άρθρα 46 - 52 Ν. 3386/2005), εφόσον η διαμονή τους κρίνεται απαραίτητη είτε εξαιτίας της προσωπικής τους κατάστασης είτε για σκοπούς συνεργασίας με τις αρμόδιες διωκτικές αρχές (άρθρα 46-52 Ν. 3386/2005), παρέχεται η δυνατότητα χορήγησης άδειας διαμονής περιορισμένης ισχύος, λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, χορηγείται προθεσμία περίσκεψης τριών μηνών – με δυνατότητα παράτασης για τους ανηλίκους στη διάρκεια της οποίας δεν εκδίδονται και δεν εκτελούνται αποφάσεις απέλασης και παρέχεται προστασία και αρωγή, ενώ τέλος υπάρχει ήδη και η γενική δυνατότητα χορήγησης και ανανέωσης άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους κατά το άρθρο 44 παρ. 1 εδ. βγ' και 4 Ν. 3386/2005).

Σχετικά με τα άρθρα 17 και 18 του Πρωτοκόλλου, η Ελλάδα και οι αρμόδιες υπηρεσίες της έχουν συνάψει πλήθος συμφωνιών για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης. Η Ελλάδα δεν αποτελεί τόπο προέλευσης, αλλά τόπο προορισμού ή διέλευσης μεταναστών, γι' αυτό και έχει υπογράψει σχετικές συμβάσεις και συνεργάζεται με διάφορες

⁸¹ Βλ. mpsotcarmy.gr/el.

χώρες, κυρίως γειτονικές, σε θέματα επανεισδοχής και επαναπροώθησης⁸².

Τα θέματα επιστροφής των μεταναστών ρυθμίζονται από ειδικές συμβάσεις, με την επιφύλαξη των σχετικών ρυθμίσεων για τους πρόσφυγες και τη χορήγηση πολιτικού ασύλου. Εν προκειμένω ισχύουν, με την επιφύλαξη των διατάξεων που αφορούν την προστασία και αρωγή των θυμάτων, οι διατάξεις για την απέλαση αλλοδαπών που παραβίασαν τις διατάξεις του νόμου (άρθρα 76 επ. Ν. 3386/2005) και εισήλθαν παράνομα στην Ελλάδα.

Με τα άρθρα 19-25 επίσημες γλώσσες, τις προϋποθέσεις καταγγελίας και τη διατύπωση επιφυλάξεων. Σχετικά με τη διατύπωση επιφυλάξης που προβλέπεται στο άρθρο 20 παράγραφος 3 του Πρωτοκόλλου (επίλυση διαφορών), η διατύπωση επιφυλάξης ως προς την επίλυση των διαφορών που αφορούν στην ερμηνεία ή στην εφαρμογή του Πρωτοκόλλου με διαπραγματεύσεις και σε περίπτωση μη επίλυσης, την υποβολή αίτησης για διαιτησία και περαιτέρω σε περίπτωση αδυναμίας για την οργάνωση της διαιτησίας την παραπομπή της διαφοράς σε διεθνές δικαστήριο, δεν αποτελούν γνωστή διαδικασία στην ελληνική έννομη τάξη. Η ελληνική πολιτεία κάνει χρήση της παραγράφου 3 του άρθρου 20 και δηλώνει ότι δεν δεσμεύεται από την παράγραφο 2 του άρθρου αυτού.

3.4. Ν. 4251/2014 (Α' 80), «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις».

Με το συγκεκριμένο νόμο εισάχθηκε για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης». Μία νομοθετική πρωτοβουλία απαραίτητη καθώς ενώ το νομοθετικό πλαίσιο θεωρείται πλήρες και ανταποκρινόμενο στις σύγχρονες ανάγκες των πολιτών τρίτων χωρών, ήταν διασπασμένο σε πλήθος νομικών κειμένων. Οι διατάξεις του Ν. 3386/2005 είχαν σε μεγάλο βαθμό τροποποιηθεί, συμπληρωθεί ή αντικατασταθεί ενώ πολλές ενότητες είχαν καταργηθεί μετά την ενσωμάτωση στην εθνική έννομη τάξη πολλών οδηγιών με την έκδοση ΠΔ. Παράλληλα εκδόθηκαν πάρα πολλές ΥΑ όπως προβλεπόταν στο νόμο αλλά η όλη διαδικασία απεδείχθη ιδιαίτερα γραφειοκρατική και δημιούργησε πολλά προβλήματα στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης.

Επιπρόσθετα κρίθηκε απαραίτητο να ληφθούν νέα μέτρα είτε για να διορθωθούν δυσλειτουργίες του παρελθόντος, είτε για να καλυφθούν νέες ανάγκες, προκειμένου έτσι το νέο νομικό πλαίσιο να καταστεί συμβατό με τη νέα κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα⁸³.

Ο νέος νόμος κινείται σε τέσσερις άξονες:

Ο πρώτος άξονας αφορά την απλοποίηση των διαδικασιών.

Ο δεύτερος άξονας αφορά την επανεξέταση των όρων πρόσβασης στην αγορά εργασίας και την καλλιέργεια φιλικού κλίματος για την πραγματοποίηση επενδύσεων από πολίτες τρίτων χωρών.

Ο τρίτος άξονας αφορά στη μεταβολή των όρων και των προϋποθέσεων πρόσβασης σε μακροχρόνιους τίτλους διαμονής, με στόχο την προώθηση της άδειας διαμονής του επί μακρόν παραμένοντος έναντι των αδειών διαμονής δεκαετούς διάρκειας.

Ο τέταρτος άξονας αφορά στη διασφάλιση της νομιμότητας της «δεύτερης γενιάς».

3.5 Ν. 4375/2016 (Α' 51) «Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής Προσφύγων, Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης, σύσταση Γενικής Γραμματείας Υποδοχής, προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)» (L 180/29-06-2013), διατάξεις για την εργασία δικαιούχων διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις»

Με το προαναφερόμενο νομοθέτημα επιχειρήθηκε ο εξορθολογισμός και η αναμόρφωση του συστήματος διεθνούς προστασίας, υποδοχής, καταγραφής και ταυτοποίησης των νεοεισερχομένων πολιτών τρίτων χωρών καθώς και του συστήματος υποδοχής και φιλοξενίας των αιτούντων διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο και πραγματοποιήθηκε η προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁸⁴ καθώς και άλλες διατάξεις, που αφορούν ιδίως αναγκαίες τροποποιήσεις στον Κώδικα Μετανάστευσης προκειμένου να αντιμετωπισθούν οργανωτικά και ουσιαστικά ζητήματα που άπτονται της εφαρμογής του υπάρχοντος πλαισίου καθώς και την εξορθολογισμένη ρύθμιση υπαρχουσών αναγκών.

Με το νόμο προβλέφθηκαν διατάξεις για την αποτελεσματική αντιμετώπιση τόσο των εκτάκτων αναγκών λόγω της προσφυγικής κρίσης όσο των μελλοντικών ή/και πάγιων αναγκών για τη λειτουργία ενός δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος εξέτασης αιτήσεων διεθνούς προστασίας και ενός λειτουργικού συστήματος υποδοχής. Ειδικότερα προβλέφθηκαν θέματα:

⁸² Βλ. ό.π. παραπ. 65.

⁸³ Βλ. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης» διαθέσιμο στον ιστότοπο

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/k-koinent-eis.pdf>.

⁸⁴ «Σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)» (L 180/29.6.2013).

- που αφορούν τη ενίσχυση και στελέχωση της Υπηρεσίας Ασύλου,

- θεσμική αναβάθμιση ως προς τις εγγυήσεις ανεξάρτητης λειτουργίας της Αρχής Προσφύγων

- κατάργηση της «Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής» του ν. 3907/2011 (Α' 7) και την ίδρυση και λειτουργία αυτοτελούς Υπηρεσίας με τίτλο «Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης» (Υ.Π.Υ.Τ), η οποία υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Υποδοχής του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης που συστήθηκε επίσης με τον συγκεκριμένο νόμο,

- εξορθολογισμό του υπάρχοντος συστήματος διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβανομένων ρυθμίσεων για τη χορήγηση καθεστώτος για λόγους ανθρωπιστικούς σε αιτούντες διεθνούς προστασίας των οποίων οι αιτήσεις εκκρεμούν για διάστημα πέραν της πενταετίας,

- σύσταση Γενικής Γραμματείας Υποδοχής στο Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και τη μετονομασία της Γενικής Γραμματείας Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής σε Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής,

- προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιатύπωση)»⁸⁵ και προς κάποιες διατάξεις της,

- πρόσβαση στην απασχόληση των αναγνωρισμένων από την ελληνική πολιτεία ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, των αιτούντων διεθνή προστασία και των προσώπων στους οποίους έχει χορηγηθεί καθεστώς παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους στην Ελλάδα,

- κάλυψη δαπανών μεταφοράς μεταναστών και προσφύγων εντός των ορίων της Ελληνικής Επικράτειας,

- ρύθμιση ζητημάτων και αρμοδιοτήτων των Αρχών συντονισμού, διαχείρισης και εφαρμογής των προγραμμάτων του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας, και άλλων πόρων, και σχετικές ρυθμίσεις εφαρμογής αυτών⁸⁶.

⁸⁵ L 180/29.6.2013.

⁸⁶ Βλ. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής Προσφύγων, Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης, σύσταση Γενικής Γραμματείας Υποδοχής, προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιатύπωση)» (L 180/29.6.2013), διατάξεις για την εργασία δικαιούχων διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις» διαθέσιμο στον

3.6. Ν. 4636/2019 (Α' 169), «Περί διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις»

Με το συγκεκριμένο νόμο επιχειρήθηκε μια σημαντική τομή στο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την παροχή διεθνούς προστασίας, καθώς συστηματοποιήθηκαν και αναπροσαρμόστηκαν σε ένα ενιαίο νομοθέτημα το σύνολο των διατάξεων, που διέπουν την αναγνώριση και το καθεστώς των πολιτών τρίτων χωρών ή των ανιθαγενών, ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, το καθεστώς των προσφύγων ή των ατόμων που δικαιούνται επικουρική προστασία, την υποδοχή των ανωτέρω αιτούντων, τη διαδικασία χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος διεθνούς προστασίας καθώς και τη διαδικασία παροχής δικαστικής προστασίας.

Το σχέδιο νόμου διακρίνεται σε τέσσερα μέρη:

Το Μέρος Α' (άρθρα 1-38) ενσωματώνει εκ νέου την Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011⁸⁷.

Το Μέρος Β' ενσωματώνει εκ νέου την Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιатύπωση)»⁸⁸.

Το Μέρος Γ' ενσωματώνει εκ νέου την Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιатύπωση)»⁸⁹.

Το Μέρος Δ' (άρθρα 92 - 115) ενσωματώνει εκ νέου τα άρθρα 46 και 47 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιатύπωση)» και περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν στη δικαστική προστασία των αιτούντων διεθνή προστασία⁹⁰.

ιστότοπο

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/o-prosf-eis-olo.pdf>.

⁸⁷ «σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των ανιθαγενών ως δικαιούχων διεθνούς προστασία ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (αναδιатύπωση)».

⁸⁸ Η οδηγία αυτή έχει μεταφερθεί στην εθνική έννομη τάξη με το Ν. 4540/2018 (Α' 91).

⁸⁹ Η Οδηγία αυτή έχει μεταφερθεί στην εθνική έννομη τάξη με το Ν. 4375/2016 (Α' 51).

⁹⁰ Βλ. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Περί διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις» διαθέσιμο στον ιστότοπο

3.7. Ν. 4686/2020 (Α' 96), «Βελτίωση της μεταναστευτικής νομοθεσίας, τροποποίηση διατάξεων των νόμων 4636/2019 (Α' 169), 4375/2016 (Α' 51), 4251/2014 (Α' 80) και άλλες διατάξεις»

Με τον εν λόγω νόμο επιδιώχθηκε η βελτίωση των διαδικασιών για την επιτάχυνση της διαδικασίας απονομής διεθνούς προστασίας.

Στο Α' Μέρος τροποποιήθηκαν διατάξεις του ν. 4636/2019 (Α' 169) με στόχο την αντιμετώπιση πρακτικών προβλημάτων που ανέκυψαν από την εφαρμογή του.

Στο Β' Μέρος τροποποιήθηκαν διατάξεις του ν. 4375/2016 (Α' 51) για τη βελτίωση της λειτουργίας της Αρχής Προσφυγών, της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης και της Γενικής Γραμματείας Μεταναστευτικής Πολιτικής.

Στο Γ' Μέρος τροποποιήθηκαν διατάξεις του ν. 4251/2014 «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις» (Α' 80).

Στο Δ' Μέρος τροποποιήθηκαν σειρά διατάξεων με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και των υπηρεσιών του. Συγκεκριμένα, επικαιροποιήθηκε το νομοθετικό πλαίσιο για τις προϋποθέσεις έκδοσης golden visa, ενώ ενισχύθηκε η διαφάνεια των υπηρεσιών του Υπουργείου, μέσω της θέσπισης υποχρέωσης των Προϊσταμένων των Διευθύνσεων Μεταναστευτικής Πολιτικής και των Προϊσταμένων Διευθύνσεων Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, καθώς και των Αναπληρωτών τους, για υποβολή δήλωσης περιουσιακής κατάστασης. Επίσης προβλέφθηκε η σύσταση αμειβόμενων ομάδων εργασίας, οι οποίες θα λειτουργούν εκτός κανονικού ωραρίου με συγκεκριμένη στοχοθεσία, σε μια προσπάθεια επιτάχυνσης του συνόλου των διαδικασιών χορήγησης ασύλου σε έκτακτες περιστάσεις⁹¹.

4.-ΛΙΜΕΝΙΚΟ ΣΩΜΑ-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΚΤΟΦΥΛΑΚΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Στην αποστολή του Λ.Σ.- ΕΛ.ΑΚΤ. είναι η εφαρμογή του νόμου στις περιοχές και τους χώρους στους οποίους εκτείνεται η αρμοδιότητα του⁹².

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-diethnProstasias.pdf>.

⁹¹ Βλ. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Βελτίωση της μεταναστευτικής νομοθεσίας, τροποποίηση διατάξεων των νόμων 4636/2019 (Α' 169), 4375/2016 (Α' 51), 4251/2014 (Α' 80) και άλλες διατάξεις» διαθέσιμο στον ιστότοπο <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/metanasteutiki-nomothesia.pdf>.

⁹² Σε ότι αφορά το Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή βλ. ΚΟΡΟΝΤΖΗΣ Τ., «Ο θεσμικός ρόλος του Λιμενικού Σώματος», σ.411, εκδ. BOOKSTARS, Αθήνα, 2017, ISBN: 978-960-571-266-2, του ιδίου international conference

Ειδικότερα, στην αποστολή του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής περιλαμβάνονται:

α. Η εξασφάλιση της δημόσιας τάξης, που περιλαμβάνει την άσκηση της αστυνομίας γενικής αστυνόμευσης και τροχαίας.

β. Η πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και ιδίως του οργανωμένου που περιλαμβάνει την άσκηση

δημόσιας και κρατικής ασφάλειας.

γ. Η οργάνωση όρων ασφαλούς ναυσιπλοΐας.

δ. Η έρευνα και διάσωση στη θάλασσα.

ε. Η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος,

στ. Η λήψη μέτρων για την παρακολούθηση, την άσκηση αστυνόμευσης και τον έλεγχο των θαλάσσιων συνόρων.

ζ. Η διασφάλιση της τήρησης και ο έλεγχος εφαρμογής των κανόνων ναυτικής ασφάλειας στα πλοία και τις λιμενικές εγκαταστάσεις, καθώς και των όρων ασφαλούς διαχείρισης των πλοίων, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει κάθε φορά, όπως το Διεθνές Κώδικα Ασφάλειας Πλοίων και Λιμενικών Εγκαταστάσεων (ISPS) που κυρώθηκε με το ν. 1045/1980 (ΦΕΚ 95 Α') μετά τις τροποποιήσεις που

“Hellenic Open Business Administration International Conference (HOBIA)”, held in Athens, March 8-9, 2014 by HELLENIC OPEN UNIVERSITY BUSINESS ADMINISTRATION UNDERGRADUATE PROGRAMME και το EAST-WEST JOURNAL of Economics and Business, announcement with title: «The Hellenic internal security system in combating organized crime. The role of the Hellenic Coast Guard» Vol. 4 [ISBN 978-960-538-937-6], του ιδίου «The Hellenic internal security system in combating organized crime. The case of the Hellenic Coast Guard», The HELLENIC OPEN BUSINESS ADMINISTRATION Journal, Vol. 1-2015 No 2, p.p. 23-48 (ISBN 2407-9332, του ιδίου «The role of the Hellenic Coast Guard in the Hellenic internal security and in combating the phenomenon of organized crime», International Review of Social Sciences and Humanities, Vol. 3, issue 1, April 2012, p.p. 210-227, του ιδίου «Hellenic Coast Guard and Illicit Tobacco Trade», “Europolitan”, No 15, Dec 2013, p.p. 18-19, του ιδίου «The contribution of Patra's Port Police Authority (Hellenic Coast Guard) in combating of Organized Crime in the period 2010-2013», Management and Administrative Sciences Review, Vol. 3, Issue 6, September 2014, p.p. 891-899.

Ειδικότερα Η αρμοδιότητα του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής εκτείνεται στο θαλάσσιο χώρο ευθύνης του, στα πλοία και στα πάσης φύσεως πλωτά ναυπηγήματα, στους λιμένες και στη χερσαία ζώνη αυτών, καθώς και σε άλλους χερσαίους, παράκτιους ή θαλάσσιους χώρους όπως οι έννοιες των όρων αυτών καθορίζονται ιδίως στο Ν.Δ. 444/1970 (Α' 39'), το Ν. 2971/2001 (Α' 285), το Ν. 2242/1994 (Α' 162), στο άρθρο 12 του Ν. 2289/1995 (Α' 27), άρθρο 5 Ν. 4150/2013 ή άλλες ειδικές διατάξεις.

υιοθετήθηκαν ιδίως από τη Διάσκεψη των Συμβαλλομένων Κυβερνήσεων της Διεθνούς Σύμβασης τη 12η Δεκεμβρίου 2002 και ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη με το π.δ. 56/2004 (ΦΕΚ 47Α') και το Διεθνή Κώδικα Ασφαλούς Διαχείρισης (ISM) που κυρώθηκε με το ν. 1045/1980 (ΦΕΚ 95Α'), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την απόφαση 1/1994 της Διάσκεψης των Συμβαλλομένων στη Διεθνή Σύμβαση για την ασφάλεια της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα 1974, κρατών, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το π.δ. 74/1996 (ΦΕΚ 58 Α').

η. Ο έλεγχος εφαρμογής απαιτήσεων περι προσωπικού πλοίων.

Σε ότι αφορά τον χαρακτήρα του, το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή είναι ένοπλο Σώμα ασφαλείας, στρατιωτικώς οργανωμένο, το ένοπλο προσωπικό του οποίου έχει την ιδιότητα του στρατιωτικού σύμφωνα με το Στρατιωτικό Ποινικό Κώδικα (Σ.Π.Κ.)⁹³. Στο προσωπικό του εφαρμόζονται οι διατάξεις που αφορούν τα άλλα ένοπλα Σώματα, εφόσον τούτο ορίζεται ειδικά από το νόμο, καθώς και οι διατάξεις του άρθρου 129 του Κώδικα Προσωπικού Λιμενικού Σώματος (Κ.Π.Λ.Σ.) που κυρώθηκε με το Ν.3079/2002 (Α' 311).

Σύμφωνα με τα άρθρα 158-163 του Κεφαλαίου Γ «Δικαστική Αστυνομία» του Ν.Δ. 187/1973 (Α' 261), στα στελέχη του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. από τον βαθμό του Αρχικελευστή και άνω, έχουν ανατεθεί καθήκοντα γενικών ανακριτικών υπαλλήλων σε σχέση με εγκλήματα που τελούνται στις περιοχές δικαιοδοσίας του.

Για την εκπλήρωση της αποστολής του, συστήθηκε Αρχηγείο Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. ως ανώτατη επιτελική υπηρεσία στο ΥΝΑΝΠ. Μέσω του Αρχηγείου, ο Αρχηγός Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. επικουρεί τον υπουργό και υφυπουργό ΥΝΑΝΠ στην άσκηση των καθηκόντων τους.⁹⁴ Το Αρχηγείο συγκροτείται σε έξι (06) κλάδους και σε είκοσι έξι (26) διευθύνσεις. Κύρια επίσης επιτελικά όργανα εκτός του Αρχηγού είναι ο Υπαρχηγός, ο Επιτελάρχης και η Γενική Επιθεώρηση του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ.

⁹³ Βλ. KORONTZIS Tr., «Public order and security institutions competences which determine the working action framework of their officials. The case of Hellenic Coast Guard personnel», Journal of Law and Politics, Vol. 5, No. 4, December 2012, p.p. 50-68 (doi:10.5539/jpl.v5n4p50) του ίδιου «Evaluation process of Hellenic Coast Guard personnel and disciplinary law. A critical legal approach», International Journal of Asian Social Science, Vol. 2, issue 12, December 2012, p.p. 2096-2113, του ίδιου «Penal, disciplinary and civil responsibility of the Hellenic Coast Guard personnel», International Journal of Humanities and Social Science, Vol. 2, issue 9, May 2012, p.p.174-185.

⁹⁴ Το Αρχηγείο συγκροτείται σε έξι (06) κλάδους και σε είκοσι έξι (26) διευθύνσεις. Κύρια επίσης επιτελικά όργανα εκτός του Αρχηγού είναι Οι δύο υπαρχηγοί και η Γενική Επιθεώρηση του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ..

Οι κλάδοι στους οποίους αποτυπώνεται η φιλοσοφία της νέας αποστολής του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. και που συγκροτούν το Αρχηγείο του είναι οι ακόλουθοι:

α.-Κλάδος Επιχειρήσεων (αποτελείται από έξι διευθύνσεις).

β.-Κλάδος Διοίκησης, Οργάνωσης και Εκπαίδευσης (αποτελείται από τρεις διευθύνσεις).

γ.-Κλάδος Υποδομών και Υποστήριξης (αποτελείται από τέσσερις διευθύνσεις).

δ.- Κλάδος Ασφάλειας (αποτελείται από πέντε διευθύνσεις).

ε.- Κλάδος Αστυνομίας και Τάξης (αποτελείται από τρεις διευθύνσεις) και

στ.- Κλάδος Ασφάλειας Ναυσιπλοίας (αποτελείται από πέντε διευθύνσεις).

Η οργάνωση των υπηρεσιών του, καθορίστηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 67/2011 (Α' 149). Το Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. συγκροτείται σε Κεντρικές και Περιφερειακές Υπηρεσίες. Στις πρώτες περιλαμβάνονται το Αρχηγείο Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ., το οποίο διαρθρώνεται σε κλάδους (όπως περιγράφησαν ανωτέρω) και οι υπηρεσίες που περιγράφονται στο άρθρο 1, παραγρ. 3 του εν λόγω Π.Δ. Στις περιφερειακές υπηρεσίες περιλαμβάνονται οι Περιφερειακές Διοικήσεις του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ., οι υπαγόμενες σε αυτές Λιμενικές Αρχές και οι υπηρεσίες των Ναυτιλιακών Ακολουθών. Στα αξιοσημείωτα του Ν. 3922/2011 είναι η σύσταση Συμβουλίου Επιτελικού Σχεδιασμού και Διαχείρισης Κρίσεων στο Αρχηγείο Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ., όπως κατ' αναλογία υφίσταται και στο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.) [Ν. 2800/2000 (Α' 41)]⁹⁵.

⁹⁵ Σημαντικό ρόλο στην άσκηση των καθηκόντων του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. σε ότι αφορά τις αρμοδιότητες ασφαλείας διαδραματίζει ο Κλάδος Ασφάλειας ο οποίος συγκροτείται στις εξής πέντε διευθύνσεις :

Α. Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας.

Β. Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας.

Γ.- Διεύθυνση Προστασίας Θαλασσιών Συνόρων.

Δ.- Διεύθυνση Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας και

Ε.- Διεύθυνση Δίωξης Ναρκωτικών και Λαθρεμπορίου (άρθρα 18-22 Π.Δ. 64/2011).

Ειδικότερα:

Α.- Η άσκηση δημόσιας ασφαλείας περιλαμβάνει ιδίως:

α. Τη δίωξη των εγκλημάτων κατά της ζωής, της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας και των περιουσιακών δικαιωμάτων.

β. Τη δίωξη του λαθρεμπορίου και της αρχαιοκαπηλίας, των εγκλημάτων που προβλέπονται από τα άρθρα 187 και 187Α του Ποινικού Κώδικα και κυρίως τη δίωξη.

της παράνομης χρήσης και διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, του ηλεκτρονικού εγκλήματος και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

γ. Την αναζήτηση και σύλληψη προσώπων που διώκονται.

δ. Την αναζήτηση προσώπων που έχουν εξαφανισθεί και αντικειμένων που έχουν απολεσθεί ή κλαπεί.

α.-Η αντιμετώπιση του φαινομένου της παράνομης διακίνησης μεταναστών από τα θαλάσσια σύνορα

Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει οξύ πρόβλημα με την είσοδο παράνομων μεταναστών κυρίως από τα θαλάσσια σύνορα της Επικράτειάς της με την Τουρκία⁹⁶.

Η παράνομη μετανάστευση αποτελεί ένα από τα γεγαυότερα προβλήματα της Χώρας, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της ιδιομορφίας των συνόρων της, της γειτνιασής της με την Τουρκία και της τεράστιας ακτογραμμής που διαθέτει. Η θέση της Ελλάδος στη Βαλκανική χερσόνησο και η γειτνιασής της με τις χώρες της Μέσης Ανατολής, της Βόρειας Αφρικής και του Ευξείνου Πόντου, την καθιστά κομβικό σταθμό στα δρομολόγια που συνήθως ακολουθούν οι παράνομοι μετανάστες για να

ε. Τη συλλογή και αξιοποίηση πληροφοριών που ανάγονται σε θέματα δημόσιας ασφάλειας.

στ. Την αντιμετώπιση περιστατικών πειρατείας στο χώρο ευθύνης του.

Β.- Η άσκηση κρατικής ασφάλειας περιλαμβάνει ιδίως:

α. Την προστασία του κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος από κάθε ενέργεια υπονόμησης.

β. Την πρόληψη και αντιμετώπιση πράξεων βίας και τρομοκρατίας.

γ. Τον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τα όπλα και τις εκρηκτικές ύλες.

δ. Τον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τη διακίνηση, παραμονή και εργασία των αλλοδαπών στη χώρα και ιδίως την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης.

ε. Τη συλλογή και αξιοποίηση πληροφοριών που ανάγονται σε θέματα κρατικής ασφάλειας και εθνικού ενδιαφέροντος γενικότερα.

Γ.- Η άσκηση αστυνόμευσης των θαλασσιών συνόρων περιλαμβάνει ιδίως:

α. Την οργάνωση μέτρων αστυνόμευσης και ελέγχου των θαλάσσιων συνόρων για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και τη συνεργασία με άλλες αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες της χώρας για το σκοπό αυτόν.

β. Τη συμμετοχή και τη συνεργασία με αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τρίτων χωρών και διεθνών οργανισμών για το σχεδιασμό και την υλοποίηση κοινών επιχειρησιακών δράσεων, αναφορικά με την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και την προστασία των θαλάσσιων συνόρων της χώρας, καθώς και τη συμμετοχή του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής σε αντίστοιχες δράσεις άλλων χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

γ. Την πρόληψη και αντιμετώπιση κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας.

⁹⁶ Βλ. ό.π. παραπ. 65 KORONTZIS Tr., «Smuggling of migrants by the sea. Predictions in the United Nations Convention against transnational organized crime and in the Hellenic legal order. The situation at the sea border between Hellas and Turkey in the period 2006-2012», International Journal of Asian Social Science, Vol. 3, issue 6, June 2013, p.p.1360-1380.

μεταβούν στις λοιπές χώρες της Ε.Ε. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980 η από τη θάλασσα παράνομη μετανάστευση περιοριζόταν:

1.- Σε μικρό αριθμό ατόμων Κουρδικής καταγωγής και Τούρκων καταδιωκόμενων, που μεταφέρονταν από τις τουρκικές ακτές στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου⁹⁷ με μικρά πλωτά μέσα τα οποία έκλεβαν από τουρκικές παραλίες ή αγόραζαν και τα εγκατέλειπαν μετά την μεταφορά τους. Κατά τα μέσα της ίδιας δεκαετίας στους ανωτέρω πρόσφυγες προστέθηκαν και Ιρανοί καταδιωκόμενοι από το καθεστώς Χομεϊνί, παράλληλα δε εμφανίσθηκαν και οι πρώτοι μεταφορείς που έναντι αμοιβής μετέφεραν τους πρόσφυγες από τις τουρκικές ακτές στα ελληνικά νησιά.

2.- Σε ελάχιστους Αλβανούς πολίτες ελληνικής καταγωγής που με αυτοσχέδια πλωτά μέσα ή κολυμπώντας έφθαναν στην Κέρκυρα.

3.- Σε μερικές δεκάδες πολιτών κρατών της Ασίας και Αφρικής που λιποτακτούσαν από τα πλοία των οποίων ήταν πλήρωμα, όταν αυτά ναυλοχούσαν σε ελληνικό λιμάνι, κυρίως του Πειραιά και παρέμεναν παράνομα στη χώρα.

Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης την περίοδο 1989-1990 και των κομμουνιστικών καθεστώτων της Βαλκανικής, τις επιχειρήσεις κατά των Κούρδων στην Τουρκία, την σκλήρυνση του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεϊν στο Ιράκ και τη φυγή χιλιάδων οικονομικών προσφύγων από αφροασιατικές χώρες για αναζήτηση δουλειάς, η κατάσταση μεταβάλλεται άρδην και από τα μέσα του 1991 η παράνομη διακίνηση μεταναστών λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις.

Περιστατικά αποβίβασης παράνομων μεταναστών καταγράφονται στο εξής συχνότερα, ο αριθμός τους κατά περίπτωση κυμαίνεται μεταξύ 20 και 30 ατόμων, τα δε σκάφη που χρησιμοποιούνται πλέον για τις μεταφορές είναι ταχύπλοα. Παράλληλα η μεταφορά των παράνομων μεταναστών και προσφύγων από τα τουρκικά και αλβανικά παράλια προς τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου, την Κέρκυρα και τις ακτές της Θεσπρωτίας οργανώνεται και εκτελείται από οργανωμένους σε κυκλώματα μεταφορείς.

Οι παράνομοι μετανάστες ως επί των πλείστον προέρχονται από την Τουρκία, το Ιράκ, Ιράν, Πακιστάν ενώ για κάποιο διάστημα υπήρξαν και Αφρικανοί προερχόμενοι από την Ρουάντα. Οι παραπάνω συγκεντρώνονται σε μέρη της κεντρικής και νότιας Τουρκίας και προωθούνται δια των κυρίων οδικών αξόνων προς τα δυτικά και νοτιοδυτικά λιμάνια της χώρας αυτής και στη συνέχεια με πλωτά μέσα

⁹⁷ Βλ. KORONTZIS Tr., ό.π. «Smuggling of migrants by the sea. Predictions in the United Nations Convention against transnational organized crime and in the Hellenic legal order. The situation at the sea border between Hellas and Turkey in the period 2006-2012».

(ταχύπλοα-πλαστικές ή ξύλινες βάρκες) προς τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου⁹⁸ – Δωδεκανήσου.

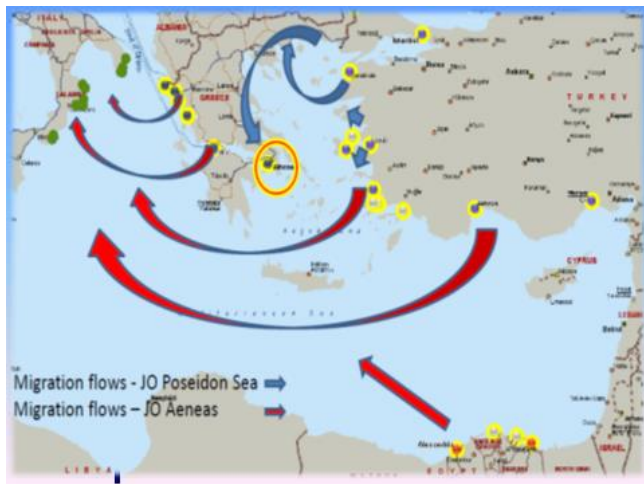
Στην όλη αυτή διαδικασία, κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν οργανωμένα κυκλώματα διακίνησης παράνομων μεταναστών.

Με την πάροδο του χρόνου αρχίζουν να καταγράφονται και περιστατικά μεταφοράς παράνομων μεταναστών, με θαλαμηγά σκάφη από τις δυτικές τουρκικές ακτές προς την ηπειρωτική Ελλάδα των οποίων ο αριθμός κατά περίπτωση κυμαίνεται μεταξύ 30 και 40 ατόμων.

Παράλληλα εμφανίζεται η οργανωμένη μεταφορά αφροασιατών, με αλιευτικά σκάφη και φορτηγά πλοία στα ενδότερα παράλια της ηπειρωτικής Ελλάδας αλλά και της νότιας Κρήτης με αφετηρία περιοχές του Λιβάνου, της Συρίας, της κατεχόμενης Κύπρου, της νοτιοανατολικής Τουρκίας και χωρών του Ευξείνου Πόντου. Στις περιπτώσεις αυτές, οι οποίες αποτελούν και τα συχνότερα περιστατικά που αντιμετωπίζονται σήμερα διακινούνται πολλές δεκάδες παράνομων μεταναστών, εκτελούνται δε από οργανωμένα κυκλώματα που δραστηριοποιούνται στις χώρες προέλευσης και έχουν συνεργάτες στην Ελλάδα [Χάρτες 3-4-5-6-7-8].

ΧΑΡΤΕΣ 3-4-5-6-7-8

ΣΥΝΗΘΕΙΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΩΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ-ΧΩΡΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΟΣΕΙΔΩΝ

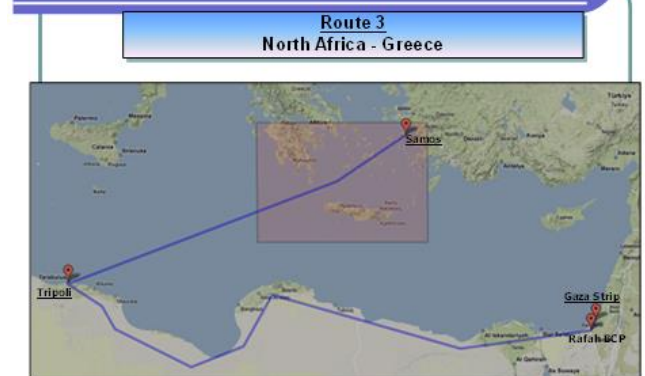
JO Poseidon 2008

JO Poseidon 2008

JO Poseidon 2008

⁹⁸ Βλ. Sarah Green, PERFORMING BORDER IN THE AEGEAN: On relocating political, economic and social relations, Journal of Cultural Economy, Volume 3, 2010 - Issue 2.

Πηγή: Γραφείο Αξιωματικών Συνδέσμων
Ελλάδος Ευροπόλ, 09/2021

MODUS OPERANDI ΔΙΑΚΙΝΗΤΩΝ

Από τα περιστατικά μεταφοράς παράνομων μεταναστών που αντιμετωπίστηκαν στο πλαίσιο συγκεκριμένου επιτελικού σχεδιασμού, έχει προκύψει ότι οι διακινητές τους ακολουθούν τις εξής μεθόδους:

(1) Ο Τούρκος - στις περισσότερες περιπτώσεις - μεταφορέας επιβιβάζεται μαζί με τους παράνομους μετανάστες από τα τουρκικά παράλια σε σκάφος με το οποίο τους μεταφέρει στις ελληνικές ακτές όπου και τους αποβιβάζει και ακολουθώντας επιστρέφει στο σημείο εκκίνησης.

(2) Το σκάφος με τους παράνομους μετανάστες, χειριζόμενο από τον Τούρκο μεταφορέα, αναχωρεί από τα τουρκικά παράλια, συνοδευόμενο από δεύτερο σκάφος, στο οποίο επιβαίνουν συνεργάτες του χειριστή. Κατά τη διάρκεια του πλου ο Τούρκος χειριστής του σκάφους μεταφοράς ενημερώνει έναν ή περισσότερους παράνομους μετανάστες για τον τρόπο χειρισμού του και εν συνεχεία σε κάποιο σημείο της διαδρομής, συνήθως πλησίον της μεθορίου, το εγκαταλείπει και αφού επιβιβασθεί στο σκάφος συνοδείας, διαφεύγει προς τα τουρκικά παράλια. Το σκάφος των παράνομων μεταναστών συνεχίζει πλέον τον πλου του προς το προκαθορισμένο σημείο αποβίβασης, χειριζόμενο από αυτούς.

(3) Οι Τούρκοι διακινητές δεν επιβαίνουν στο σκάφος μεταφοράς των παράνομων μεταναστών, αλλά εκπαιδεύουν έναν από αυτούς στον χειρισμό του, ο οποίος αναλαμβάνει την πραγματοποίηση της μεταφοράς από τις τουρκικές ακτές στα ελληνικά νησιά.

(4) Αφγανοί υπήκοοι επιβιβάζονται κατά ομάδες τριών ατόμων σε μικρές φουσκωτές κωπηλάτες σχεδίες αποβιβάζονται παράνομα στα νησιά κατά κύριο λόγο της Κω και της Σάμου. Στην περίπτωση αυτή, Τούρκοι δουλέμποροι εφοδιάζουν με τις σχεδίες αυτές τους παράνομους μετανάστες, ενώ Έλληνες συνεργάτες τους, τους προωθούν από τα νησιά προς την ηπειρωτική Ελλάδα με τα πλοία της γραμμής.

(5) Όσον αφορά τις περιπτώσεις παράνομης μετανάστευσης με μεγάλα θαλαμηγά και αλιευτικά σκάφη ή φορτηγά πλοία στις περισσότερες από αυτές η μεταφορά οργανώνεται στη χώρα προέλευσης των μεταναστών και η αποβίβασή τους ολοκληρώνεται σε διαφορετικό συνήθως σημείο του ελλαδικού χώρου, το οποίο έχει επιλεγεί από μέλη των κυκλωμάτων που δραστηριοποιούνται στη χώρα με βασικό κριτήριο το δυσπρόσιτο και το απόμερο της περιοχής. Τα πληρώματα των πλοίων συνήθως παραμένουν σ' αυτά και αφού ολοκληρώσουν τη μεταφορά επιστρέφουν και παραμένουν στις χώρες εκκίνησης μέχρι να βρεθεί το νέο «φορτίο». Έχουν καταγραφεί όμως και περιπτώσεις κατά τις οποίες τα πληρώματα των σκαφών μεταφοράς κατά την διάρκεια της νύχτας και πλησίον των ελληνικών χωρικών υδάτων επιβιβάζονται σε συνοδευόν σκάφος εγκαταλείποντας τους μετανάστες, οι οποίοι εντοπίζονται συνήθως από παραπλέοντα πλοία ή περιπολικά σκάφη του ΛΣ-ΕΛΑΚΤ. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται κυρίως από διακινητές αραβικών υπηκοοτήτων των οποίων τα σκάφη μεταφοράς αναχωρούν από χώρες της ανατολικής Μεσογείου (Λίβανο, Συρία, Αίγυπτο κλπ.).

β.-Προβλήματα του Ανατολικού Αιγαίου

Εκτός των ανωτέρω, τα προβλήματα αντιμετώπισης των Τούρκων διακινητών που βοηθούν στην παράνομη είσοδο μεταναστών από τις Τουρκικές ακτές στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου επιτείνονται ακόμη περισσότερο, για τους εξής λόγους:

Α.-Οι διακινητές αποβιβάζουν παράνομους μετανάστες σε όλα τα παραμεθόρια νησιά-νησίδες και βραχονησίδες από τη Μυτιλήνη και νοτιότερα μέχρι και την Σύμη και ανατολικά μέχρι τις νησίδες Στρογγυλή και Καστελόριζο. Ιδιαίτερα για τα Δωδεκάνησα το πρόβλημα γίνεται οξύτατο αφού από τη νήσο Αγαθονήσι και νοτιότερα η περιοχή είναι κατάσπαρτη από ακατοίκητες νησίδες και βραχονησίδες όπου οι διακινητές δεν διστάζουν να εγκαταλείψουν τους παράνομους μετανάστες με κίνδυνο να πεθάνουν από πείνα και δίψα αν δεν τους αντιληφθεί κάποιος αλιέας ή πλωτά του Λιμενικού Σώματος, εκμεταλλευόμενοι τις μηδαμινές αποστάσεις και τον ελάχιστο χρόνο που απαιτείται γι' αυτό.

Β.-Η ευρύτατη θαλάσσια περιοχή που χρησιμοποιούν οι διακινητές εξαναγκάζει το ΛΛ-

ΕΛΑΚΤ να διασπείρει τα περιπολικά σκάφη σε πάρα πολλά σημεία με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η κάλυψη όλων των θαλασσίων περιοχών και ακτών των νησιών μας, που βρίσκονται εγγύτερα στα τουρκικά παράλια.

Γ.-Οι Τούρκοι διακινητές χρησιμοποιούν για τις μεταφορές παράνομων μεταναστών ταχύπλοα σκάφη, τα οποία αναπτύσσουν μεγάλες ταχύτητες (50 κόμβους). Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις μικρές αποστάσεις των τουρκικών από τις ελληνικές ακτές, δίνει την δυνατότητα μεταφοράς των παράνομων μεταναστών σε ελάχιστο χρόνο (πχ 5 λεπτά) και περιορίζει σημαντικά τα περιθώρια εντοπισμού-επέμβασης των περιπολικών μας σκαφών.

Δ.-Η αναχαίτιση των δουλεμπορικών σκαφών και η επιστροφή τους στα τουρκικά χωρικά ύδατα, όποτε αυτή είναι εφικτή, δεν έχει ουσιαστικά αποτελέσματα, αφού είναι βέβαιο ότι οι μετανάστες θα επιχειρήσουν την ίδια ή τις επόμενες μέρες να αποβιβαστούν σε άλλο σημείο.

Στα ανωτέρω προβλήματα θα πρέπει να προστεθεί η αδιαφορία των Τούρκων δουλεμπόρων για την ζωή των μεταναστών, την οποία θέτουν σε άμεσο κίνδυνο υπερφορτώνοντας τα σκάφη με τα οποία τους μεταφέρουν ή εξαναγκάζοντάς τους να πέσουν στα βαθιά νερά για να διαφύγουν οι ίδιοι την σύλληψη.

3. Frontex και Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή

Το Λιμενικό Σώμα- Ελληνική Ακτοφυλακή από την πρώτη στιγμή λειτουργίας του Frontex, συμμετέχει ενεργά σε όλες τις κοινές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, που διεξήχθησαν στη Μεσόγειο θάλασσα, με επιχειρησιακά μέσα και ανθρώπινο δυναμικό.

Τα μέτρα αντιμετώπισης που λαμβάνονται από το Λ.Σ. για να αντιμετωπιστούν οι κλιμακούμενες ροές στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου είναι:

Α.- Εντατικοποίηση επιτήρησης – περιπολιών θαλάσσιων περιοχών και ακτογραμμής.

Β.- Ενίσχυση των Λιμενικών Αρχών στην παραμεθόριο με σκάφη και με ελικόπτερα.

Γ.- Εντατικοποίηση της συνεργασίας με την ΕΛ.ΑΣ. για ταυτοποίηση – αφενιμέρωση των αλλοδαπών.

Δ.- Αποστολή αιτήματος για συνδρομή από την FRONTEX.

Ε.-Παράταση της επιχείρησης «Ποσειδών-Θαλάσσια σύνορα» από την FRONTEX και ενίσχυση με επιπρόσθετα επιχειρησιακά μέσα και εμπειρογνώμονες των Κ-Μ της Ε.Ε.

ΣΤ.- Ενέργειες προς την Τουρκική Ακτοφυλακή για να αποτραπεί η παράνομη είσοδος από την Τουρκία μεταναστών.

Ζ.- Σύσταση συντονιστικής ομάδας διακλαδικής συνεργασίας Λ.Σ., ΕΛ.ΑΣ., Γ.Ε.ΕΘ.Α, Ε.Σ., Π.Ν., Ε.Υ.Π.

Οι εκτιμήσεις για την εξέλιξη του εν λόγω φαινομένου είναι οι ακόλουθες:

Α.- Παράταση αστάθειας σε χώρες της Μέσης Ανατολής, Πακιστάν, Ιράκ, Αφγανιστάν και Βόρειο Αφρική.

Β.- Διατήρηση υψηλών μεταναστευτικών πιέσεων στα ανατολικά θαλάσσια και χερσαία σύνορα της Χώρας.

Γ.- Αύξηση περιστατικών παράνομης εξόδου από ακτές της Δυτικής Ελλάδας και της Πελοποννήσου.

Προτεινόμενες δράσεις για επιτυχή αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης:

Α.- Διατήρηση επιτήρησης και επιχειρησιακής ετοιμότητας σε υψηλό επίπεδο.

Β.-Αποτελεσματική προστασία νοτιοανατολικών συνόρων της Ε.Ε. από κοινού και σε συνεργασία με τα υπόλοιπα Κ-Μ της Ε.Ε. και τους αρμόδιους Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς.

Γ.-Λειτουργία κέντρων υποδοχής και διαμονής σε νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Δ.- εφαρμογή πρωτοκόλλου επανεισδοχής με την Τουρκία.

Ε.-Περαιτέρω ενίσχυση διακλαδικής συνεργασίας ιδιαίτερα ως προς τον εντοπισμό μικρών σκαφών και την εξάρθρωση οργανωμένων εγκληματικών δικτύων διακίνησης αλλοδαπών.

ΣΤ.-Υλοποίηση Εθνικού Συντονιστικού Κέντρου προκειμένου να συντονίζεται η συνεργασία των αρμοδίων εθνικών αρχών επιτήρησης εξωτερικών συνόρων και της αναβάθμισης της επιχειρησιακής συνεργασίας με τα υπόλοιπα Κ-Μ της Ε.Ε. και τον FRONTEX.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι λύση στην επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων μπορούν να διαδραματίσουν πρακτικές που έχουν αναπτύξει Υπηρεσίες σε κράτη που αντιμετωπίζουν προβλήματα παράνομης εισόδου μεταναστών⁹⁹. Συγκεκριμένα το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας των ΗΠΑ (DHS/ Department of Homeland Security), εξετάζει την εκτεταμένη χρήση αερόπλοιων¹⁰⁰ σε καθήκοντα συνοριακής φύλαξης. Πολλές εταιρείες έχουν ενδιαφερθεί για το σχετικό πρόγραμμα, μεταξύ αυτών και η εδρεύουσα στο Μέριλαντ Multimax, η οποία προσφέρει ένα αερόπλοιο που θα μπορεί να αιωρείται σε ύψος 80.000 ποδών και το κόστος του ανά μονάδα

⁹⁹ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 22ας Οκτωβρίου 2013 για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (Eurosur) και «Ερευνα και διάσωση. Ρυθμιστικό πλαίσιο και προβλήματα εφαρμογής στο Αιγαίο και τη νοτιοανατολική Μεσόγειο», σ.351, εκδ. BOOKSTARS, Αθήνα, 2017, ISBN: 978-960-571-275-4, σ. 215-220.

¹⁰⁰ Πρακτική που ήδη εφαρμόζει ο Frontex.

(μόλις μπει σε παραγωγή) θα είναι περίπου δύο εκατομμύρια δολάρια. Τα αερόπλοια του προγράμματος θα πρέπει να μπορούν να μεταφέρουν φορτίο τουλάχιστον 1.000 λιβρών (454 κιλών) και να μπορούν να πετάνε ψηλότερα από 18.000 πόδια, έτσι ώστε να αποφεύγουν τα αεροσκάφη της γενικής αεροπορίας και τα πιο βίαια μετεωρολογικά φαινόμενα.

Σε μια άλλη προσπάθεια, η DARPA σχεδιάζει να τοποθετήσει σε ένα αερόπλοιο που θα αιωρείται σε ύψος 75.000 ποδών μια τεράστια κεραία διάταξης ηλεκτρονικής σάρωσης (AESA), η οποία θα επιτρέπει τον εντοπισμό με μεγάλη ακρίβεια μεγάλης ποικιλίας στόχων, τόσο εναέριων όσο και επίγειων και θα μεταδίδει τα στοιχεία σε άλλες πλατφόρμες. Για το σχετικό πρόγραμμα η DARPA ανέθεσε στην εταιρεία Raytheon Space and Airborne Systems (SAS), συμβόλαιο οκτώ εκατομμυρίων δολαρίων, που προβλέπει την ανάπτυξη του συστήματος.

Επίσης, το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας των ΗΠΑ (DHS) εξήγγειλε το πρόγραμμα SBInet (Secure Border Initiative net), το οποίο αποσκοπεί στον έλεγχο της συνοριακής γραμμής μεταξύ ΗΠΑ και Καναδά και ΗΠΑ και Μεξικού, συνολικού μήκους 9.656 χλμ. Το DHS έχει αφήσει μεγάλη ελευθερία στις εταιρείες που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στον διαγωνισμό για το πώς θα καλύψουν την απαίτηση αυτή. Για παράδειγμα, η Raytheon, προσφέρει ένα δίκτυο αισθητήρων, σε ένα πρόγραμμα διαφόρων φάσεων και μορφών κάλυψης, που χρησιμοποιούν την υπάρχουσα υποδομή, όπως τους υπάρχοντες αισθητήρες και τους φράκτες.

Στις προτάσεις της Raytheon περιλαμβάνονται θερμικές κάμερες σε πύργους επιτήρησης ανά τέσσερα χλμ συνοριακής γραμμής, τουλάχιστον σε μερικά τμήματα των συνόρων, αερόστατα, μη επανδρωμένα αεροσκάφη και επανδρωμένα αεροσκάφη, καθώς και διεσπαρμένοι επίγειοι αισθητήρες, όπως ραντάρ αλλά και ακουστικοί και σεισμικοί αισθητήρες, ενοπιοιμένοι μεταξύ των στο πλαίσιο μιας δικτυοκεντρικής «έξυπνης» αρχιτεκτονικής με επιβλέπων λογισμικό που θα κάνει μεγάλο μέρος της δουλειάς «καθαρισμού» των σημάτων από τον θόρυβο και θα αφήνει στους ανθρώπινους χειριστές του δικτύου, τα πιο «λεπτά» μέρη της εργασίας.

Το DHS σε συνεργασία με το Υπουργείο Άμυνας και την Ακτοφυλακή των ΗΠΑ, επιδιώκουν να αναπτύξουν ένα δίκτυο συστημάτων που θα τους επιτρέψουν να εντοπίζουν και να ελέγχουν κάθε μικρό ή μεγάλο πλεούμενο γύρω από τις ακτές τους, σε αποστάσεις μεταξύ 300 και 400 ναυτικών μιλίων. Η ικανότητα αυτή και το σχετικό πρόγραμμα – προγραμμάτων καλείται MDA (Maritime Domain Awareness) και για την εκπλήρωση των σκοπών του ενδέχεται να γίνει εκτεταμένη χρήση

αερόπλοιων/αεροστάτων (tethered aerostats) και αερόπλοιων μεγάλου υψομέτρου¹⁰¹.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το οργανωμένο έγκλημα και δη η διάσταση της παράνομης μετανάστευσης, απασχόλησε και απασχολεί ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα, αφού αποτελεί μία από τις σοβαρότερες απειλές που έχουν να αντιμετωπίσουν τα σύγχρονα κράτη, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε διεθνές επίπεδο ως μέλη της διεθνούς κοινότητας.

Από την ανάλυση προέκυψε ότι τα περισσότερα από τα ζητήματα που είχε θέσει η Σύμβαση για την λαθραία διακίνηση μεταναστών, έχουν καλυφθεί από τα ελληνικά νομικά κείμενα.

Αναμφίβολα η διεθνής αστυνομική συνεργασία αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα αντιμετώπισης της παράνομης μετανάστευσης η οποία αποτελεί μία από τις πλέον σοβαρές μορφές εγκληματικής δραστηριότητας, εμπορευόμενη τις ελπίδες των ανθρώπων για ένα καλύτερο μέλλον. Για την αντιμετώπιση της έχουν εκπονηθεί διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες των κρατών, νέες μέθοδοι έρευνας και διεθνούς αστυνομικής συνεργασίας.

Το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης που αποτελεί πρόβλημα για τα περισσότερα Κ-Μ της ΕΕ, παρατηρείται έντονα και στη χώρα μας, δεδομένης της γεωγραφικής της θέσης, της ιδιομορφίας των συνόρων της και της εγγύτητας της με την Τουρκία καθιστώντας την κομβικό σημείο για την παράνομη διακίνηση μεταναστών. Κατά συνέπεια είναι επιβεβλημένη ανάγκη η αποτελεσματική επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων.

Η αρχιτεκτονική ασφαλείας που έχει οικοδομηθεί από την ΕΕ συγκροτείται από πέντε βασικά στοιχεία:

- αυξημένες επιχειρήσεις από τον Frontex στα θαλάσσια και χερσαία σύνορα,
- τεχνολογική θωράκιση των συνόρων,

¹⁰¹ Βλ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΜΗ ΕΠΑΝΔΡΩΜΕΝΑ ΟΧΗΜΑΤΑ – ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΤΙΜΕΤΡΩΝ», ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «Προβληματισμοί», τεύχος 39, σελ. 14-15. Σύμφωνα με το υπόψη άρθρο οι υφιστάμενες απαιτήσεις οδηγούν στην ανάπτυξη Drones για κάλυψη πολιτικού ή εμπορικού τομέα όπως: εφαρμογές αστυνόμευσης και ενίσχυσης του νομού, έλεγχου των συνόρων, έρευνα – διάσωση κ.λπ..Ακόμη βλ. (1) Caitlin Harrington, JDW, “DHS explores use of airships for border surveillance”, 16 August 2006, page 10 (2) Andrew White, JDW, “DARPA eyes giant airborne antenna”, 16 August 2006, page 11 (3) Stephen Trimble, JDW, “Raytheon lifts lid on mystery US border bid”, 26 July 2006, page 10. (4) Stephen Trimble, JDW, 12 “DHS plots maritime domain awareness roadmap”, April 2006, page 10.(5) JDW, 4 April 2007, page 20. SEA VIEW. BRIEFING. HOMELAND AND SECURITY PART 1: MARITIME AWARENESS.

- σύναψη Συμφωνιών επανεισδοχής με τρία κράτη,
- σύσταση κέντρων υποδοχής στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ,
- η μετατροπή του Frontex εδώ και δύο χρόνια σε Ευρωπαϊκό Σώμα Συνοριοφυλάκων,
- πολυεπίπεδη επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων που απαρτίζεται από τον Frontex, τις Ομάδες ταχείας Επέμβασης και πρόσφατα τη συγκρότηση των Standing Corps¹⁰² υπό την αιγίδα

¹⁰² Βλ. Frontex carrers, Eyropean Border and Coast guard Standing Corps, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://frontex.europa.eu/careers/standing-corps/about/> και επιπρόσθετα τα άρθρα του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/2016 [βλ. Παραπομπές 121-124] 54,55,56,57,58,61,82 που αναφέρεται στα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των μελών των ομάδων. Σημειώνεται ότι βάσει των παραγρ. 2,3,4 του εν λόγω άρθρου «2. Η εκτέλεση καθηκόντων και η άσκηση των εξουσιών από μέλη των ομάδων, ιδίως εκείνων που απαιτούν εκτελεστικές εξουσίες, υπόκεινται στην άδεια του κράτους μέλους υποδοχής στην επικράτειά του, καθώς και στο εφαρμοστέο ενωσιακό, εθνικό ή διεθνές δίκαιο, και ιδίως στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 656/2014, όπως περιγράφεται στο επιχειρησιακό σχέδιο του άρθρου 38.

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων και την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, τα μέλη των ομάδων διασφαλίζουν τον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και συμμορφώνονται με τη νομοθεσία της Ένωσης και το διεθνές δίκαιο και το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους υποδοχής.

Με την επιφύλαξη του άρθρου 95 παράγραφος 1 όσον αφορά το μόνιμο και λοιπό προσωπικό, τα μέλη των ομάδων δύνανται να εκτελούν καθήκοντα και να ασκούν αρμοδιότητες μόνον υπό τις εντολές και, κατά γενικό κανόνα, με την παρουσία συνοριοφυλάκων ή προσωπικού του κράτους μέλους υποδοχής που εκτελεί καθήκοντα σχετικά με την επιστροφή. Το κράτος μέλος υποδοχής δύναται να εξουσιοδοτεί τα μέλη των ομάδων να ενεργούν εξ ονόματός του».

Στην παραγρ. 7 ορίζεται ότι «η δυνατότητα κατοχής και χρήσης υπηρεσιακών όπλων, πυρομαχικών και εξοπλισμού υπόκεινται στην εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους καταγωγής.

Η δυνατότητα κατοχής και χρήσης υπηρεσιακών όπλων, πυρομαχικών και εξοπλισμού από το μόνιμο προσωπικό του Οργανισμού που έχει αποσταλεί ως μέλη της μονάδας υπόκεινται στο πλαίσιο και τους λεπτομερείς κανόνες που ορίζονται στο παρόν άρθρο και στο παράρτημα V.

Για τους σκοπούς της εφαρμογής της παρούσας παραγράφου, ο εκτελεστικός διευθυντής μπορεί να δίνει το δικαίωμα σε μέλη του μόνιμου προσωπικού να φέρουν και να χρησιμοποιούν όπλο σύμφωνα με τους κανόνες που θεσπίζονται από το διοικητικό συμβούλιο, κατά το άρθρο 55 παράγραφος 5 (στοιχείο β)» και στην παραγρ. 9 Υπηρεσιακά όπλα, πυρομαχικά και εξοπλισμός είναι δυνατό να χρησιμοποιούνται στα πλαίσια νόμιμης αυτοάμυνας, νόμιμης άμυνας των μελών των ομάδων ή τρίτων, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του κράτους

του Frontex, το Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης Εξωτερικών Συνόρων (Eurosur)¹⁰³, το σύστημα ETIAS, το σύστημα VIS, το σύστημα πληροφοριών του Σένγκεν (SIS I και SIS II) και το Eurodac.

Τα μέτρα που εφαρμόζονται κρίνονται αποτελεσματικά καθώς έχει επιτευχθεί μείωση των παράνομων αφίξεων στην ΕΕ κατά 90%¹⁰⁴. Δεν πρέπει όμως να παραβλέπεται και η παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των μεταναστών όπως έχει αποτυπωθεί σε εκθέσεις διεθνών οργανισμών και υπηρεσιών της ΕΕ¹⁰⁵.

μέλους υποδοχής και στο πλαίσιο των σχετικών αρχών του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και του Χάρτη».

¹⁰³ Βλ. Jorrit Rijpma & Mathias Vermeulen, EUROSUR: saving lives or building borders? European Security, Volume 24, 2015 - Issue 3.

¹⁰⁴ Βλ. «....Μετά την κορύφωση της μεταναστευτικής κρίσης το 2015, η ΕΕ εφάρμοσε μέτρα για να ελέγχει καλύτερα τα εξωτερικά σύνορα και τα μεταναστευτικά ρεύματα. Κατόπιν τούτου, οι παράνομες αφίξεις στην ΕΕ σημείωσαν μείωση άνω του 90%. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της εντείνουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να θεσπίσουν μια αποτελεσματική, ανθρωπιστική και ασφαλή ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια, καθορίζοντας τις στρατηγικές προτεραιότητες.....», διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/> [ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ], «....125 100 παράτυπες διελύσεις συνόρων Μειώθηκαν κατά 12 % σε σύγκριση με το 2019, το χαμηλότερο ποσοστό των τελευταίων 7 ετών....], διαθέσιμο στον ιστότοπο https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life/statistics-migration-europe_el#illegalbordercrossings [ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΠΑΡΑΤΥΠΕΣ ΔΙΕΛΥΣΕΙΣ ΣΥΝΟΡΩΝ].

¹⁰⁵ «Εκθεση αποκαλύπτει πως 6 χώρες καταπατούν τα δικαιώματα των προσφύγων», διαθέσιμη στον ιστότοπο https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiomata/293637_ekthesi-apokalypsei-pos-6-hores-katapatoyn-ta-dikaiomata-ton-prosfygon, Regional Thematic Study: Management of the External Border of the EU and its impact on Human Rights of Migrants διαθέσιμη στον ιστότοπο <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Migration/SRMigrants/Pages/RegionalThematicStudy.aspx> και SUNDERLAND J., Hidden Emergency, Migrant Deaths in the Mediterranean, Human Rights Watch, August 2012, UNHCR, διαθέσιμη στον ιστότοπο https://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/2012_EU_Hidden%20Emergency.pdf.

Γενικότερα για τις παγκόσμιες στρατηγικές της ΕΕ σε ότι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα βλ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Α., Η Περί των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Παγκόσμιες

Λόγω της στρατηγικής θέσης της Ελλάδας, οι αστυνομικές αρχές και δη το Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. και η ΕΛΑΣ αντιμετωπίζουν σε καθημερινή βάση δεκάδες περιστατικά διακίνησης παράνομων μεταναστών, κυρίως από τα νότια και ανατολικά θαλάσσια σύνορα της. Πολλά από τα περιστατικά αυτά εξελίσσονται σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης καθώς οι περισσότεροι εκ των παράνομων μεταναστών κατόπιν και συμβουλών που παρέχουν οι διακινητές όταν αντιληφθούν Πλωτά Περιπολικά Σκάφη του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ., βουλιάζουν συνήθως τις φουσκωτές λέμβους που τους μεταφέρουν, ή πέφτουν στη θάλασσα από άλλα σκάφη προκειμένου να αντιμετωπιστούν ως άτομα που χρειάζονται διάσωση. Κατά συνέπεια από ένα σημείο και πέρα οι επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται όχι ως αποτροπή αλλά ως έρευνας και διάσωσης.

Την ευθύνη για την επιτήρηση και τον έλεγχο των θαλασσίων συνόρων της χώρας μας έχει επωμιστεί το Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ., το οποίο καλείται υπό το πρίσμα των νέων δεδομένων, να αναλάβει ένα μεγάλο μέρος της προσπάθειας σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, για την αποτροπή διείσδυσης παράνομων μεταναστών στην Ελληνική επικράτεια ή μέσω αυτής σε κάποιο άλλο σημείο του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου¹⁰⁶.

Η Ελλάδα έχει προβεί στη λήψη όλων των αναγκαίων νομικών μέτρων για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης, ενώ παράλληλα η συμμετοχή των Διοικητικών της Αρχών με στελέχη τους σε διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς αρμόδιους για την καταπολέμηση της δείχνει τη βούληση της να την αντιμετωπίσει στο μέγιστο δυνατό βαθμό.

Η Ελλάδα πρέπει μέσω της κατάλληλης εξωτερικής πολιτικής, να επιδιώξει την αντιμετώπιση του γενικότερου προβλήματος της παράνομης μετανάστευσης είτε σε διμερές-διακρατικό επίπεδο, είτε κυρίως σε επίπεδο διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, ΕΕ, ΟΑΣΕ). Είναι ευνόητο ότι μεγάλη σημασία για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου φαινομένου διαδραματίζει η άσκηση πιέσεων στην Τουρκία μέσω κυρίως της ΕΕ ώστε να εφαρμοστεί η συμφωνία που έχει υπογραφεί μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας για την επανεισδοχή των παράνομων μεταναστών που εισέρχονται στην ΕΕ μέσω της Ελλάδας.

Παράλληλα δεν θα πρέπει να παραβλέπεται ότι η επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων είναι θέμα γενικότερης ασφάλειας. Χρειάζεται στενή συνεργασία του Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. με λοιπούς φορείς στην Ελλάδα¹⁰⁷.

Στρατηγικές της ΕΕ, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, τμήμα Κοινωνιολογίας, ΜΠΣ "Ευρωπαϊκές Κοινωνίες και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση".

¹⁰⁶ Σημαντικό ρόλο στην επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων διαδραματίζουν οι Ένοπλες Δυνάμεις, βλ. "ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ – ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ", Σεπτέμβριος 2009, ΙΣΤΑΜΕ, σελ. 18.

¹⁰⁷ Στην κατεύθυνση αυτή συστήθηκε με βάση το άρθρο 27 του Ν. 4058/2012 (Α' 63) το Εθνικό Συντονιστικό Κέντρο Επιτήρησης και Ελέγχου των Συνόρων (Ε.Σ.Κ.Ε.Ε.Σ.) με

και ειδικότερα με μονάδες που φέρουν radar επιφανείας, με ναυτικές μονάδες που περιπολούν στο θαλάσσιο χώρο, με παρατηρητήρια των Ενόπλων Δυνάμεων. Επίσης ίσως θα πρέπει να εξεταστεί από τη χώρα μας και η χρήση λοιπών μέσων για επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων όπως δορυφόροι, μη επανδρωμένα αεροσκάφη, αερόπλοια εφοδιασμένα με αισθητήρες κ.λπ. Η συνεργασία με φορείς που χρησιμοποιούν παρεμφερή τεχνολογία αλλά και επιχειρήσεις που μπορούν να βοηθήσουν με την τεχνογνωσία τους κρίνεται κατά την άποψη μου επιβεβλημένη.

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο η Ελλάδα θα πρέπει να συνεχίσει, όπως και πράττει να μετέχει ενεργά στους ευρωπαϊκούς οργανισμούς και πρωτοβουλίες (Frontex, Eurosur, Europol κ.λπ.) ούτως ώστε να αξιοποιήσει κατά τον καλύτερο τρόπο τις δυνατότητες που της παρέχονται για αποτελεσματικότερη φύλαξη και επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων της με την βοήθεια και των Ευρωπαίων εταίρων της, είτε με την απορρόφηση κοινοτικών πόρων, είτε επιδιώκοντας να καταστήσει τα ΚΜ της ΕΕ κοινωνούς και συνδιαχειριστές του προβλήματος που αντιμετωπίζει στα ανατολικά θαλάσσια σύνορα με την παράνομη διακίνηση μεταναστών, κάτι το οποίο επιτυγχάνεται με την παρουσία συνοριοφυλάκων από άλλα ΚΜ στην Ελλάδα μέσω της FRONTEX, τα οποία γίνονται κοινωνοί της κατάστασης που επικρατεί κυρίως στα Ελληνοτουρκικά σύνορα, μεταφέροντας τις εμπειρίες στη Χώρα τους. Επιπρόσθετα η παρουσία τους κατοχυρώνει τα Ελληνικά σύνορα ως σύνορα της ΕΕ, με ευνοήτες συνέπειες έναντι των σχέσεων μας με την Τουρκία.

Παράλληλα θα πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια θωράκισης των θαλασσίων συνόρων της σε εθνικό επίπεδο, στο πλαίσιο μιας σφαιρικότερης αντιμετώπισης του φαινομένου αυτού όσο και της πάταξης του λαθρεμπορίου και των λοιπών έκνομων ενεργειών και δραστηριοτήτων σε στενή συνεργασία με Ε.Δ. και ΕΛ.ΑΣ. Η φύλαξη των θαλασσίων συνόρων αφορά πέρα από την παράνομη διακίνηση των μεταναστών, θαλάσσια τρομοκρατία, προστασία κρίσιμων υποδομών, όπλα μαζικής καταστροφής, οργανωμένο έγκλημα κ.λπ. δηλαδή παράνομες δραστηριότητες που επηρεάζουν την εθνική ασφάλεια.

Ο αποτελεσματικός έλεγχος των θαλασσίων συνόρων είναι μια πρόκληση και απαιτεί μια πολυεπίπεδη προσπάθεια τόσο σε Ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε εθνικό επίπεδο καθώς οι δύο πολιτικές πρέπει να δρουν συμπληρωματικά.

Τα ΚΜ δεν μπορούν από μόνα τους να δώσουν λύσεις σε αυτό το παγκόσμιο φαινόμενο. Χρειάζονται διεθνείς πρωτοβουλίες οι οποίες σε κάθε περίπτωση θα λαμβάνουν υπόψη τους τα νομικά κείμενα για προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

έδρα το κτίριο του Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής στον Πειραιά.

Η σχεδίαση αποτελεσματικών μεταναστευτικών πολιτικών σε βάθος χρόνου σε συνδυασμό με την ασφαλή φύλαξη – επιτήρηση των συνόρων ενδεχομένως θα βοηθήσει στον περιορισμό του αριθμού των παρανόμως εισερχομένων μεταναστών στην ΕΕ αλλά καθώς το φαινόμενο οφείλεται σε κοινωνικοοικονομικά αίτια, τα οποία η ΕΕ θα πρέπει πρωτίστως να τα αντιμετωπίσει στον τόπο που δημιουργούνται. Οικονομική ενίσχυση, δημιουργία υποδομών, παροχή τεχνογνωσίας, σύναψη συμβάσεων οικονομικού χαρακτήρα κλπ, ή αλλιώς η ενεργής οικονομική εξωτερική πολιτική της ΕΕ ενδεχόμενα να αποφέρει περισσότερα αποτελέσματα σε αντίθεση με την ένταση των μέτρων επιτήρησης και φύλαξης των θαλασσίων συνόρων που σε τελικά ανάλυση αποτελούν αστυνομικά μέτρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Η ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΗ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ